

Załącznik Nr 1
do uchwały Nr 140/XXV/08
Rady Gminy Ciepłowody
z dnia 30 grudnia 2008r.

\w sprawie uchwalenia studium uwarunkowań i kierunków
zagospodarowania przestrzennego gminy Ciepłowody.

**STUDIUM UWARUNKOWAŃ
I KIERUNKÓW
ZAGOSPODAROWANIA
PRZESTRZENNEGO GMINY
CIEPŁOWODY**

Wrocław, grudzień 2008 r.

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY CIEPŁOWODY

SPIS TREŚCI

Wprowadzenie

1. Wstęp
2. Materiały wejściowe
3. Podstawowe informacje o gminie

I. Uwarunkowania;

1. Uwarunkowania ponadlokalne.
2. Dotychczasowe przeznaczenie, zagospodarowanie i uzbrojenie terenu.
3. Stan ładu przestrzennego i wymogów jego ochrony.
4. Stan rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej.
5. Stan środowiska przyrodniczego:
 - 5.1. Wymogi ochrony środowiska.
 - 5.2. Wielkość i jakość zasobów wodnych
 - 5.3. Wymogi ochrony przyrody i krajobrazu kulturowego.
6. Stan dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.
7. Warunki i jakość życia mieszkańców w tym ochrona ich zdrowia.
8. Zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia.
9. Potrzeby i możliwości rozwoju gminy.
10. Stan prawny gruntów.
11. Obiekty i tereny chronione na podstawie przepisów odrębnych.
12. Obszary naturalnych zagrożeń geologicznych.
13. Udokumentowane złoża kopalin oraz zasoby wód podziemnych.
14. Tereny górnicze.
15. Stan systemu komunikacji.
16. Stan systemu infrastruktury technicznej:
 - 16.1. Stopień uporządkowania gospodarki wodno- ściekowej.
 - 16.2. Stopień uporządkowania gospodarki energetycznej.
 - 16.3. Stopień uporządkowania gospodarki odpadami.
17. Uwarunkowania przedstawione w formie graficznej.

II. Ustalenia określające kierunki zagospodarowania przestrzennego.

1. Kierunki zmian w strukturze przestrzennej gminy oraz w przeznaczeniu terenów.
2. Kierunki i wskaźniki dotyczące zagospodarowania oraz użytkowania terenów, w tym tereny wyłączone spod zabudowy.
3. Obszary oraz zasady ochrony środowiska i jego zasobów, ochrony przyrody, krajobrazu kulturowego i uzdrowisk.
4. Obszary oraz zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej.
5. Kierunki rozwoju systemów komunikacji i infrastruktury technicznej.
6. Obszary na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu lokalnym.
7. Obszary na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, zgodnie z ustaleniami planu zagospodarowania

przestrzennego województwa i ustaleniami programów, o których mowa w art. 48 ust.1.

8. Obszary dla których obowiązkowe jest sporządzenie MPZP na podstawie przepisów odrębnych, w tym obszary wymagające scaleń i podziału nieruchomości, a także obszary rozmieszczenia obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m² oraz obszary przestrzeni publicznej.
9. Obszary, dla których gmina zamierza sporządzić MPZP w tym obszary wymagające zmiany przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne.
10. Kierunki i zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej.

III. Rysunek przedstawiający w formie graficznej ustalenia określające kierunki zagospodarowania przestrzennego gminy.

WPROWADZENIE

1. WSTĘP

W dniu 30 stycznia 2008 roku Rada Gminy Ciepłowody podjęła uchwałę nr 78/XIV/2008 o przystąpieniu do sporządzenia zmiany „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Ciepłowody” przyjętego uchwałą Rady Gminy Ciepłowody Nr 171/XXXIV/2006 z dnia 7 marca 2006. Przystąpienie do zmiany ma na celu dostosowanie zapisów studium do obowiązujących ustaw, które mają wpływ na uwarunkowania i kierunki zagospodarowania przestrzennego gminy. Do prac nad obowiązującym dotychczas studium przystąpiono uchwałą z dnia 9 marca 2005 r., kiedy to obowiązywała ustawa z dnia 17 marca 1966 r. o uzdrowiskach i lecznictwie uzdrowiskowym. W nowej ustawie o lecznictwie uzdrowiskowym i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz gminach uzdrowiskowych (Dz. U. z 2005 r. Nr 167, poz. 1399) pojawił się zapis, że granice obszaru, któremu został nadany status ochrony uzdrowiskowej mają pokrywać się z granicami administracyjnymi gmin. W związku z powyższym wyznaczona w obowiązującym studium strefa „C” ochrony uzdrowiska Przerzeczyn Zdrój nie występuje na terenie gminy Ciepłowody i niniejsze w niniejszym studium zostaje usunięta z zapisów. Ponadto studium wprowadza nowe strefy eksploatacji kopalin na nowoudokumentowanych złożach mineralnych oraz wyznaczonych obszarach i terenach górniczych.

Studium ma określić zasady prowadzonej w gminie polityki przestrzennej oraz lokalne zasady zagospodarowania przestrzennego. Ustalenia studium są wiążące dla organów gminy przy sporządzaniu planów miejscowych. Studium nie jest aktem prawa miejscowego.

W studium uwzględniono ustalenia: koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, strategii rozwoju i planu zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego oraz strategii gminy Ciepłowody.

2. MATERIAŁY WEJŚCIOWE

Przy opracowaniu Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego wykorzystano następujące materiały źródłowe:

- Inwentaryzacja urbanistyczna w skali 1:2000 i 1: 5000,
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Ciepłowody- Ciepłowody 1999r.
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Ciepłowody- Wrocław 2006r.
- Opracowanie ekofizjograficzne sporządzone na potrzeby miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Ciepłowody;
- Program Ochrony Środowiska Gminy Ciepłowody - Ciepłowody 2004r.
- Plan Gospodarki Odpadami Gminy Ciepłowody- Ciepłowody 2004r.
- Plan rozwoju lokalnego gminy Ciepłowody na lata 2004-2006 i 2007-2013.- Ciepłowody 2004r.
- Inwentaryzacja złóż surowców mineralnych z uwzględnieniem elementów ochrony środowiska, gminy Ciepłowody, opracowana przez Państwowy Instytut Geologiczny, oddział Dolnośląski, im. Henryka Teisseyre, Wrocław 1997r.
- Mapy sytuacyjno-wysokościowa w skali 1:10000 oraz 1:25000
- Mapa sozologicznej w skali 1:50000.

- Komentarz do mapy sozologicznej w skali 1:50000.
- Mapa hydrograficzna terenu w skali 1:50000.
- Komentarz do mapy hydrograficznej w skali 1:50000.
- Program ochrony i zagospodarowania wód zlewni rzek Ślęza i Oława
- Koncepcja przestrzennego zagospodarowania kraju.
- Strategia rozwoju województwa dolnośląskiego do 2020 roku.
- Plan zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego – Wrocław 2000r.
- Atlas Śląska Dolnego i Opolskiego, Wrocław 1997r.
- Raport o stanie środowiska na terenie województwa dolnośląskiego- Wrocław 2000r.
- Raport o stanie środowiska na terenie województwa dolnośląskiego- Wrocław 2001r.
- Raport o stanie środowiska na terenie województwa dolnośląskiego- Wrocław 2002r.
- Rocznik statystyczny województwa dolnośląskiego- Wojewódzki Urząd Statystyczny, Wrocław 2002r.
- Rocznik statystyczny województwa dolnośląskiego- Wojewódzki Urząd Statystyczny, Wrocław 2003r.
- Rocznik statystyczny województwa dolnośląskiego- Wojewódzki Urząd Statystyczny, Wrocław 2004r.
- Rocznik statystyczny województwa dolnośląskiego- Wojewódzki Urząd Statystyczny, Wrocław 2005r.
- Rocznik statystyczny województwa dolnośląskiego- Wojewódzki Urząd Statystyczny, Wrocław 2006r.
- Rocznik statystyczny województwa dolnośląskiego- Wojewódzki Urząd Statystyczny, Wrocław 2007r.
- Dokumentacja hydrogeologiczna ujęcia wód podziemnych z utworów czwartorzędowych w miejscowości Piotrowice Polskie, Wrocław 2002r.
- Operat wodnoprawny na odprowadzanie oczyszczonych ścieków w oczyszczalni typ BIOEKOL 100, typ BIOEKOL 5 do wód powierzchniowych w Baldwinowicach, sporządzony w 2002 r.
- Operat wodnoprawny na odprowadzanie oczyszczonych ścieków w oczyszczalni typ BIOEKOL 100, typ BIOEKOL 5 do wód powierzchniowych w Kobylej Głowie, sporządzony w 2002 r.
- Operat wodnoprawny na odprowadzanie oczyszczonych ścieków w oczyszczalni typ BIOEKOL 100, typ BIOEKOL 5 do wód powierzchniowych w Piotrowicach Polskich , sporządzony w 2002 r.
- Własne badania terenowe.

3. PODSTAWOWE INFORMACJE O GMINIE

3.1. Położenie administracyjne i sieć osadnicza.

Gmina wiejska Ciepłowody położona jest w południowej części Dolnego Śląska, w północnej części powiatu ząbkowickiego. Od północy graniczy z gminami Strzelin i Kondratowice, od północnego zachodu z gminą Niemcza, od południowego zachodu z gminą Ząbkowice Śląskie, a od południa i wschodu z gminą Ziębice. Powierzchnia gminy wynosi 7682ha.

Liczba ludności gminy Ciepłowody wynosi 3198 mieszkańców (dane z Rocznika statystycznego województwa dolnośląskiego 2007).

Sieć osadniczą na terenie gminy tworzy 17 wsi:

1. Ciepłowody wraz z Kolonią Ciepłowody
2. Baldwinowice
3. Brochocin
4. Cienkowice
5. Czesławie
6. Dobrzenice
7. Jakubów
8. Jałówka
9. Karczowice
10. Kobyła Głowa
11. Komice
12. Muszkowice
13. Piotrowie Polskie
14. Stary Henryków
15. Targowica
16. Tomice
17. Wilamowice

3.2. Demografia.

Liczba ludności gminy Ciepłowody wynosi 3198 osób. Liczba kobiet wynosi 1603, natomiast liczba mężczyzn 1595. (dane GUS 2007r.) Procentowo udział płci w ogólnej liczbie ludności wygląda następująco: mężczyźni – 50,1%, kobiety- 49,9%. W ostatnich latach w gminie Ciepłowody obserwuje się nieznaczny spadek liczby ludności. Związane jest to głównie z ujemnym saldem migracji spowodowanym odpływem ludności, szczególnie młodzieży. Wśród zaobserwowanych trendów demograficznych wymienić można spadek liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym oraz wzrost liczby ludności w wieku poprodukcyjnym. Na terenie gminy rośnie liczba ludności utrzymującej się z działalności pozarolniczej.

W roku 2008 liczba ludności w gminie Ciepłowody wynosiła 3205 osób (*Dane z Urzędu Gminy Ciepłowody, stan na 24.06.2008 r.*). Poniższa tabela przedstawia rozmieszczenie ludności w poszczególnych miejscowościach na terenie gminy.

L.p.	Miejscowość gminy	Liczba mieszkańców
1.	Ciepłowody	1113
2.	Baldwinowice	90
3.	Brochocin	79
4.	Cienkowice	85
5.	Czesławie	59
6.	Dobrzenice	232
7.	Jakubów	46
8.	Janówka	128
9.	Karczowice	54
10.	Kobyła Głowa	111
11.	Koźmice	120
12.	Muszkowice	229

13.	Piotrowice Polskie	131
14.	Stary Henryków	346
15.	Targowica	192
16.	Tomice	65
17.	Wilamowice	130
Ogółem		3205

Tabela: Liczba ludności w poszczególnych miejscowościach w gminie Ciepłowody
 Źródło: Dane z Urzędu Gminy w Ciepłowodach, stan na 24.06.2008 r.

3.3. Położenie geograficzne.

Położenie gminy Ciepłowody wyznaczają następujące współrzędne - 16°62' - 17°02' długości geograficznej wschodniej i 50°38' - 51°43' szerokości geograficznej północnej. Zgodnie z podziałem Polski na jednostki fizyczno-geograficzne (J. Kondracki, 1994) Ciepłowody, znajdują się w granicach podprowincji Sudety i Przedgórze Sudeckie, makroregionu Przedgórze Sudeckie, mezoregionu Wzgórza Niemczańsko-Strzelińskie. W mezoregionie tym wyraźnie rysują się pasma wzniesień rozdzielanych przez obniżenia wykorzystywane przez dopływy Odry –Ślęzę z Małą Ślężą i Oławę oraz przez dopływy Nysy Kłodzkiej.

W obrębie gminy Ciepłowody w skład mezoregionu Wzgórz Niemczańsko-Strzelińskich wchodzi następujące mikroregiony:

- **Wzgórza Szklarskie:**
 Ciągną się podłużnym pasmem o przebiegu zbliżonym do północno-południowego. Wschodnie stoki Wzgórz Szklarskich obejmują swym zasięgiem zachodni fragment gminy Ciepłowody w pobliżu miejscowości Koźmice i Tomice. Najwyższe partie Wzgórz Szklarskich, znajdują się na północny-zachód od Koźmic na terenie gminy Niemcza, w dolinie Ślęzy, gdzie wzniesienia sięgają nawet do 299 m n.p.m.
- **Wzgórza Dobrzeńskie:**
 Przebieg pasma wzgórz jest niemal równoległy do przebiegu Wzgórz Szklarskich. Pasma to znajduje na wschód od Wzgórz Szklarskich pomiędzy dolinami Ślęzy i Małej Ślęzy, w pobliżu miejscowości Brochocin, Zakrzów, Kobyla Głowa i Baldinowice. Najwyższy punkt wzgórz znajduje się na zachód od Brochocina, na terenie gminy Niemcza i ma wysokość 358 m n.p.m., a najniższy znajduje się w dolinie Małej Ślęzy i wynosi 260 m n.p.m.
- **Wzgórza Lipowe:**
 Pasma to przebiega z północy na południe i obejmuje północno-wschodnią część gminy z miejscowościami Wilamowice, Targowica, Cienkowice i Janówka. Na terenie gminy Ciepłowody najniższy punkt wzgórz położony jest na północ od miejscowości Wilamowice, na wysokości 208m n.p.m. Natomiast najwyższy punkt, ma wysokość 300m n.p.m. i znajduje się w pobliżu miejscowości Jakubów.
- **Kotlina Henrykowska:**
 Stanowi płaskie obniżenie obejmujące wschodnią część gminy z miejscowościami Stary Henryków, Muszkowice i Czesławice. Na terenie gminy najwyżej położony punkt kotliny zlokalizowany jest w rejonie Muszkowice i ma wysokość 260m n.p.m., a najniższy położony punkt znajduje się w dolinie rzeki Złotnik, w pobliżu Czesławic i ma wysokość około 200m.

3.4.Rzeźba terenu.

Różnice wysokości na terenie gminy sięgają około 160 metrów. Najwyżej położony obszar znajduje się w południowo-zachodniej części gminy, gdzie pagórkowaty teren położony jest w znaczącej części powyżej 310m n.p.m. Znajduje się tam najwyższe wzniesienie na terenie gminy. Położone jest na zachód od miejscowości Piotrowice Polskie i sięga wysokości 357,1m n.p.m.

Najniżej położony jest obszar we wschodniej części gminy. Średnie wysokości wynoszą tam około 230m n.p.m. Zlokalizowane jest znaczne obniżenie stanowiące teren doliny rzeki Złotnik przepływającej przez miejscowość Czesławice.

3.5.Budowa geologiczna.

Obszar gminy Ciepłowody położony jest we wschodniej części bloku przedsudeckiego, stanowiącego dużą jednostkę tektoniczną (200km x 35km). Blok ten jest młodą strukturą utworzoną w kenozoiku w wyniku zrębowego wypiętrzenia regionu sudeckiego. Większą część bloku pokrywają skały osadowe trzecio- i czwartorzędowe o łącznej miąższości dochodzącej do kilkuset metrów. Najstarsze utwory kenozoiczne wyłaniają się spod osadów młodszych w postaci „wysp” zbudowanych z różnorodnych skał metamorficznych i magmowych. Jednostki te mają niemal południkowy przebieg i tworzą począwszy od zachodu –strefę Niemczy, metamorfik Niemczy –Kamieńca Ząbkowickiego oraz krystalinik Wzgórz Strzelińskich. Wychodnie utwory podłoża kenozoiku zajmują mniej niż 10% powierzchni gminy i zlokalizowane są głównie w jej zachodniej części. Są to różnorodne łupki łuszczkowe i gnejsy, podrzędne serpentyny, granodioryty, łupki kwarcowo-grafitowe i amfibolity. Skały te należą do trzech jednostek geologicznych, z których każda charakteryzuje się odmiennym zespołem budujących je skał.

Wychodnie utworów skalnych strefy Niemczy zlokalizowane są w zachodniej części gminy w rejonie Koźmic. Dominują tu drobnoziarniste lub afanitowe łupki łuszczkowe z wkładkami gnejsów amfibolitów, łupków kwarcowo-grafitowych i innych odmian skalnych. Na południe od Koźmic występują serpentyny, które stanowią północne zakończenie dużego wystąpienia ultrabazytów, znanego jako masyw Szklar.

W rejonie Karczowic występują granodioryty, które reprezentują jedną z licznych intruzji skał plutonicznych, szerzej rozprzestrzenione w strefie Niemczy poza obszarem gminy.

Podłoże krystaliczne gminy Ciepłowody budują skały zaliczane do metamorfiku Niemczy –Kamieńca Ząbkowickiego. Jednostkę tą, zlokalizowaną na wschód od Niemczy, tworzą łupki łuszczkowe z wkładkami łupków kwarcytowo-skalenowych, kwarcowo-granitowych, amfibolitów i marmurów. W większości przykryte są one przez młodsze, kenozoiczne skały osadowe. Utwory trzeciorzędowe odsłaniają się na powierzchni tylko w niewielkim stopniu, głównie we wschodniej części gminy (okolice Cienkowic, Targowicy, Starego Henrykowa) oraz przy jej południowym skraju (rejon Piotrowic Polskich i Baldwinowic).

Na południe gminy utwory trzeciorzędowe reprezentowane są przez różnorodne skały osadowe: ropy, mułki i piaski kwarcytowe lokalnie przechodzące w kwarcyty. Skały te odsłaniają się głównie w głęboko wciętych dolinach i na ich zboczach. Największe miąższości stwierdzono w rejonie Baldwinowic i Starego Henrykowa. Do utworów trzeciorzędowych zaliczane są także regolity (gliny zwietrzelinowe), które nie odsłaniają się na powierzchni, lecz zostały stwierdzone w wierceniach. Wychodnie strefy Niemczy występują w rejonie Muszkowic. Ich

obecność wykazały także badania geofizyczne w rejonie Piotrowic Polskich, Ciepłowód i Starego Henrykowa.

W północnej części gminy utwory trzeciorzędowe reprezentowane są przez skały wulkaniczne- bazalty. Występują one w rejonie Targowicy.

Utwory czwartorzędowe pokrywają większą część obszaru gminy około 80% i reprezentowane są przez osady plejstoceńskie (piaski i żwiry wodnolodowcowe, gliny zwałowe, gliny lessopodobne i lessy), a tylko w niewielkim stopniu holoceni. Osady holoceni występują jedynie w dnach dolin, a wykształcone są jako gliny, piaski i żwiry oraz mady. Miąższość osadów czwartorzędowych dochodzi do 40m.

3.6. Klimat.

Pod względem klimatycznym obszar gminy należy do tzw. Regionu Przedgórskiego (przejściowego) ze średnią temperaturą około 7°C, a w okresie wegetacyjnym poniżej 14 °C. Liczba dni z temperaturą powyżej 5°C wynosi 210, natomiast powyżej 15°C – 70. Suma rocznych opadów wynosi około 650mm. Najmniejsze opady notuje się w lutym-30mm, natomiast największe w lipcu 100mm. Pokrywa śnieżna utrzymuje się przez około 60 dni w roku.

Średnia temperatura				
Styczeń	Kwiecień	Lipiec	Październik	Roczna
-2°C	7°C	17°C	7,5°C	7°C

Typ klimatu półrocza ciepłego: wilgotny, chłodny i pochmurny. Typ klimatu półrocza zimnego: umiarkowanie wilgotny, ciepły i pochmurny. (Pawlak 1997)

Lokalnie klimat jest bardziej zróżnicowany. W rejonie Wzgórz Szklarskich i Dobrzynieckich warunki solarne i związane z nimi stosunki termiczno-wilgotnościowe zależą od ekspozycji i spadków stoków. Natomiast doliny rzek i ich dopływów stanowią zastoiska mas zimnego powietrza, zwiększając inwersyjność tych terenów w stosunku do pozostałego obszaru gminy.

Na terenie gminy przeważają wiatry sektora zachodniego tj. północno-zachodnie, zachodnie i południowo-zachodnie. Prowadzone od kilku lat badania wskazują na możliwość wykorzystania energii wiatru i uzyskiwania energii przy pomocy turbin wiatrowych.

I. UWARUNKOWANIA

1. UWARUNKOWANIA PONADLOKALNE

1.1 Wprowadzenie

Uwarunkowania ponadlokalne wynikające z opracowań wyższego szczebla opracowane zostały w oparciu o:

- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego, przyjęty przez Sejmik Województwa Dolnośląskiego Uchwałą Nr XLVIII/873/2002 z dnia 30 sierpnia 2002 r. i opublikowany w Dzienniku Urzędowym Województwa Dolnośląskiego Nr 4, poz. 100 z dnia 20 stycznia 2004 roku – implementacja dla gminy wiejskiej Ciepłowody opracowana przez Wojewódzkie Biuro Urbanistyczne we Wrocław w 2004 roku.
- Strategię Rozwoju Gminy Ciepłowody do roku 2006.

1.2 Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego

1.2.1. Dane ogólne.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego, zwany dalej PZPWD, został przyjęty przez Sejmik Województwa Dolnośląskiego Uchwałą Nr XLVIII/873/2002 z dnia 30 sierpnia 2002 r. i opublikowany w Dzienniku Urzędowym Województwa Dolnośląskiego Nr 4, poz. 100 z dnia 20 stycznia 2004r.

PZPWD składa się z tekst planu i 6 map tematycznych. PZPWD określa zasady organizacji struktury przestrzennej w skali województwa, w tym:

- podstawowe elementy sieci osadniczej,
- rozmieszczenie infrastruktury społecznej, technicznej i innej,
- wymagania w zakresie ochrony środowiska przyrodniczego i ochrony dóbr kultury (z uwzględnieniem obszarów podlegających szczególnej ochronie),
- wymagania w zakresie ochrony przeciwpowodziowej,
- obszary strategiczne dla zagospodarowania przestrzennego, w tym pasma koncentracji i obszar metropolitalny Wrocławia.

PZPWD nie zawiera wykazu zadań samorządu województwa (brak wojewódzkiego rejestru zadań celu publicznego) - postuluje jedynie propozycje zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych w ujętych sferach polityki przestrzennej.

PZPWD uwzględnia i rozwija podstawowe uwarunkowania, cele strategiczne oraz kierunki polityki przestrzennego zagospodarowania kraju zawarte w „Koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju”, ogłoszonej przez Prezesa Rady Ministrów w Monitorze Polskim nr 26, poz. 432 z 2001 r.

1.2.2. Analiza znaczenia ustaleń PZPWD dla rozwoju gminy Ciepłowody

W niniejszym opracowaniu przyjmuje się, zasadę przywoływania tych zapisów PZPWD, które ujmują rolę i funkcjonowanie gminy Ciepłowody w ramach następujących ustaleń dla województwa dolnośląskiego:

- 1) cele strategiczne rozwoju przestrzennego,
- 2) nadrzędne zasady zagospodarowania przestrzennego województwa,
- 3) cele i zasady realizacji i kierunki polityki przestrzennej dla podstawowych sfer i systemów zagospodarowania województwa,
- 4) priorytety polityki przestrzennej województwa,

- 5) zadania rządowe służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych,
- 6) kierunki polityki przestrzennej obszarów problemowych,
- 7) instrumenty realizacji polityki przestrzennej.

Ad 1). Cele strategiczne rozwoju przestrzennego

Założone w PZPWD cele strategiczne rozwoju przestrzennego postulują dla Województwa Dolnośląskiego rozwój harmonijny („otwarty na Europę”) połączony ze wzrostem konkurencyjności województwa w obszarze aktywizacji społecznej i gospodarczej. Zakładają poprawę jakości życia ze wzrostem standardu cywilizacyjnego społeczeństwa o wysokim poziomie zaspokojenia potrzeb społecznych. Biorą pod uwagę ekorozwój województwa z aktywną ochroną wartości przyrodniczych i umiejętnym kształtowaniem środowiska przyrodniczego. Przewidują ochronę i udostępnianie dziedzictwa kulturowego społeczeństwu z włączeniem go we współczesne struktury funkcjonalno-przestrzenne. Zakładają integrację społeczności województwa z zapewnieniem warunków zwiększenia obronności kraju i zapobiegania klęskom żywiołowym i ochroną przed ich skutkami.

Ad. 2). Nadrzędne zasady zagospodarowania przestrzennego województwa,

Pośród nadrzędnych zasad zagospodarowania przestrzennego województwa, jako podstawę polityki przestrzennego zagospodarowania województwa założono uzyskanie cech takiego rozwoju zrównoważonego, w którym splot uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych, wykorzystanie zasobów województwa oraz wszelkie działania w sferze społecznej, gospodarczej i środowiskowej w jak największym stopniu nie kolidują ze sobą.

Ekorozwój w użytkowaniu i zagospodarowaniu przestrzeni, dzięki oszczędnemu gospodarowaniu zasobami przyrody - biorącemu pod uwagę ekonomiczne i społeczne realia, zapewnić ma bezpieczną dla środowiska i zdrowia mieszkańców równowagę między naturalnymi i kulturowymi elementami środowiska a możliwością dalszego harmonijnego rozwoju, który respektować winien ład społeczny, ład ekonomiczny, ład ekologiczny oraz ład przestrzenny. Przełamywaniu barier rozwoju służyć ma doposażenie w strukturę drogową (także wykorzystanie w pełni istniejącej sieci kolejowej), infrastrukturę techniczną, infrastrukturę społeczną, eliminowanie źródeł poważnych awarii i zagrożeń powodziowych.

Ad. 3). Cele i zasady realizacji i kierunki polityki przestrzennej dla podstawowych sfer i systemów zagospodarowania województwa

Dla systemu osadniczego cele polityki przestrzennej wskazują zachowanie trwałych wartości i tworzenie warunków dynamizujących rozwój. Za istotne uznano efektywne wykorzystanie układu sieci osadniczej z dążeniem do tworzenia więzi społecznych i gospodarczych łączonym z niwelowaniem dysproporcji między poszczególnymi obszarami województwa dla zapewnienia spójności jego rozwoju.

Jako zasadę harmonizowania systemu osadniczego wskazano wzmocnienie policentrycznej struktury funkcjonalno-przestrzennej z jakościowym wzmocnieniem ośrodków obsługi, przywracaniem ładu przestrzennego i równowagi ekologicznej.

Zgodnie z Nomenklaturą Jednostek Terytorialnych do Celów Strategicznych (NTS)¹ województwo dolnośląskie należy do 2 poziomu NTS i oznaczone jest numerem 2,02. Na poziomie regionalnym dolnośląskie podzielone jest ono na 4 podregiony (poziom 2 NTS). Gmina wiejska Ciepłowody należy do podregionu

¹ wprowadzona Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 13 lipca 2000 r. (Dz.U. z dnia 24 lipca 2000 r.).

jeleniogórsko-wałbrzyskiego (nr 3.02.01) obejmującego 16 powiatów. Zaznaczono, że po przystąpienia Polski do Unii Europejskiej zasięg NTS powinien zostać w przyszłości zweryfikowany i dostosowany do europejskich zasad klasyfikacji Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych.

PZPWD ustala podział na 5 grup hierarchicznych ośrodków obsługi ludności. Dla gminy Ciepłowody, w której wieś Ciepłowody ma status ośrodka lokalnego, hierarchizacja ta kształtuje się następująco:

- 1) Ośrodek metropolitalny – Wrocław,
- 2) Ponadregionalny ośrodek równoważenia rozwoju - Wałbrzych,
- 3) Regionalne ośrodki równoważenia rozwoju obsługujące subregion lub jego część – wobec gminy Ciepłowody rolę tę pełnią Dzierżoniów oraz Świdnica,
- 4) Subregionalne ośrodki równoważenia rozwoju (miasta średnie i małe) obsługujące część subregionu o skali powiatu - dla gminy Ciepłowody ośrodkami tego typu o szczególnym znaczeniu są Strzelin oraz Ząbkowice Śląskie,
- 5) Ośrodki lokalne, w tym wieś Ciepłowody.

PZPWD ustala funkcje przypisane wyżej wymienionym ośrodkom. Pośród tych informacji istotne jest, że dla miast małych i rozwiniętych ośrodków wiejskich wskazuje się funkcję organizacji racjonalnej obsługi zaplecza rolniczego na szczeblu lokalnym, podstawowym dla sprawnego funkcjonowania rolnictwa, funkcje rekreacji, gospodarki leśnej oraz poprawy warunków życia ludności wiejskiej w ramach wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich.

Dla wsi Ciepłowody za wiodące uznaje się funkcję usługową oraz obsługi rolnictwa.

Dla systemu funkcjonalno-przestrzennego w ramach ustaleń celów polityki przestrzennej w PZPWD zawarto ochronę i rozwój naturalnej struktury przestrzenno-funkcjonalnej województwa ze wskazaniem na lokalne uwarunkowania (położenie, rzeźba terenu, szata leśna i system hydrograficzny oraz procesy historycznej działalności człowieka). Postulowano wykorzystanie potencjału zawartego w różnorodności obszarów dla zapewnienia najdogodniejszych warunków rozwoju oraz przeciwdziałanie konfliktom przestrzenno-ekologicznym. Ustalono preferowanie korzyści środowiska ekologicznego w obszarach parków krajobrazowych oraz dążenie do wykorzystania potencjału ekonomicznego regionu.

W PZPWD ustalono podział terenu województwa Dolnośląskiego na 6 stref funkcjonalno-przestrzennych o zróżnicowanej polityce przestrzennej - gmina Ciepłowody zlokalizowana jest w obrębie strefy obszarów rolnych Pogórza i Przedgórze Sudetów, przewidzianej do rozwoju rolnictwa i przemysłu, w tym przemysłu wydobywczego, z uwzględnieniem ochrony walorów środowiska.

Strefa obejmuje pas terenu ciągnący się wzdłuż Sudetów od granicy polsko-niemieckiej i polsko-czeskiej do granicy z województwem opolskim. Jest to teren o wysokim stopniu urbanizacji, o dużych walorach przyrodniczych i kulturowych, dobrych glebach i bogatych zasobach surowców naturalnych.

Kolejno ustalono szereg kierunków polityki przestrzennej, dla wspomnianej strefy obszarów rolnych Pogórza i Przedgórze Sudetów, spośród których za istotne dla gminy Ciepłowody w niniejszym opracowaniu uznano co następuje:

- Restrukturyzacja rolnictwa w kierunku tworzenia silnych gospodarstw, szczególnie z wykorzystaniem gruntów po zlikwidowanych PGR-ach przejętych do Zasobu Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa,

- Tworzenie w ośrodkach lokalnych zespołów obsługi gospodarki rolnej i przetwórstwa rolno-spożywczego,
- Rozwój agroturystyki w powiązaniu z gospodarstwami ekologicznymi,
- Ochrona krajobrazu kulturowego, ze szczególnym uwzględnieniem architektury regionalnej;
- Adaptowanie zespołów zabytkowych do pełnienia funkcji turystycznych i rekreacyjnych;
- Prowadzenie gospodarki związanej z eksploatacją surowców naturalnych na terenach o cennych walorach przyrodniczych i kulturowych w kierunku maksymalnych ograniczeń uciążliwości, zmniejszenia a nawet zaniechania wydobycia;
- Tworzenie warunków do dalszej aktywizacji społeczno-gospodarczej związanej z istniejącym zapleczem infrastrukturalnym i położeniem przygranicznym

W PZPWD zdefiniowano sfery polityki przestrzennej: ekologiczną, społeczną, kulturową, gospodarczą, infrastruktury, oraz obronności i bezpieczeństwa publicznego. W każdej z nich, dla zawartych tam dziedzin gospodarki zaproponowano cele polityki przestrzennej, zasady ich realizacji, oraz kierunki polityki.

W SFERZE EKOLOGICZNEJ celem głównym polityki przestrzennej jest zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego państwa i gospodarki.

Pośród celów szczegółowych w sferze ekologicznej założono: ochronę zasobów surowców mineralnych (racjonalne wykorzystanie złóż, sukcesywną rekultywację obszarów zdegradowanych po eksploatacji górniczej i minimalizację negatywnego oddziaływania eksploatacji kopalni na środowisko), ochronę zwykłych wód podziemnych (zachowanie ich zasobów i zapewnienie wysokiej jakości), ochronę wód powierzchniowych (zapewnienie wysokiej jakości i zwiększenie retencji, zachowanie wzdłuż rzek właściwych stosunków wodno-glebowych), ochronę zasobów glebowych (zapewnienie odpowiedniej ilości i jakości dla produkcji żywności), ochronę zasobów leśnych (powiększanie i ochrona ekosystemów oraz wielofunkcyjna gospodarka leśna), ochronę zasobów przyrodniczych i walorów krajobrazowych (zachowanie, ochrona i zwiększenie powierzchni obszarów chronionych – w nawiązaniu do systemu krajowego i europejskich oraz właściwe wykorzystanie i odtwarzanie zasobów), ochronę powietrza atmosferycznego (zapewnienie wysokiej jakości odpowiednio do stref), ochronę środowiska przed hałasem i promieniowaniem elektromagnetycznym (odpowiedni stan akustyczny środowiska i normatywne poziomy pól elektromagnetycznych w obszarach zabudowy i dostępnych dla ludności), przywracanie równowagi ekologicznej na terenach zdegradowanych.

Pośród zasad podstawowych realizacji celów w sferze ekologicznej wymieniono: zasadę zrównoważonego rozwoju, zasadę stosowania *Najlepszych Dostępnych Technik (BAT)*, zasadę wdrażania standardów UE, monitoring środowiskowy i edukację ekologiczną.

W zasadach szczegółowych realizacji ujęto: system gospodarki surowcami mineralnymi (ochrona niezagospodarowanych złóż kopalni, wszechstronne wykorzystanie złóż – przeróbka, przetwórstwo, wykorzystanie odpadów), system ochrony wód podziemnych (ochrona i udokumentowanie zasobów, wyznaczenie granic ochrony GZWP i zasady ochrony, racjonalne użytkowanie – priorytet dla

ludności), system ochrony wód powierzchniowych (racjonalne wykorzystanie zasobów i ich ochrona – integracja systemu gospodarki wodnej), system ochrony zasobów glebowych (racjonalne wykorzystanie – stosownie do biologicznego potencjału i eliminacja produkcji rolniczej z obszarów o przekroczonych normach zanieczyszczeń gleb substancjami niebezpiecznymi), system ochrony zasobów leśnych (ochrona różnorodności biologicznej), system ochrony zasobów przyrodniczych i walorów krajobrazowych (przeciwdziałanie fragmentacji, państwowy charakter lasów, aktywna ochrona obszarów niezdegradowanych i renaturyzacja obszarów przekształconych), system ochrony powietrza atmosferycznego (likwidacja źródeł zanieczyszczeń, minimalizacja uciążliwości, właściwa lokalizacja nowych zakładów i terenów przemysłowych), system ochrony środowiska przed hałasem i promieniowaniem elektromagnetycznym (zakłada nielocalizowanie inwestycji generujących uciążliwości dla środowiska, system działań przywracających równowagę środowisku (zakłada szczególną wielokierunkowość działań na obszarach silnej antropopresji i równoległą rekultywację terenów górniczych).

Pośród kierunków polityki przestrzennej, jakie wyznaczono w PZPWD dla wymienionych wyżej systemów, za istotne dla zagospodarowania gminy Ciepłowody uznano:

- w systemie gospodarki surowcami mineralnymi (utrzymanie eksploatacji kopalni użytecznych na potrzeby lokalne i regionalne oraz wykorzystanie jej jako bodźca lokalnej aktywizacji społecznej, ograniczenie uciążliwości wynikających z eksploatacji surowców mineralnych w obszarach cennych przyrodniczo oraz sukcesywną rekultywację wyrobisk),
- w systemie ochrony wód podziemnych (ochronę wód podziemnych, inwentaryzację i neutralizację źródeł zanieczyszczeń, planową gospodarkę zasobami),
- w systemie ochrony wód powierzchniowych (ochronę zlewni Oławy - zmniejszenie zanieczyszczeń poprzez budowę systemów kanalizacji, racjonalne i zgodne z przepisami stosowanie nawożenia mineralnego i środków ochrony roślin, wprowadzanie naturalnych stref buforowych – pasy zieleni i mokradła wzdłuż cieków wodnych, zwiększenie retencji wód – budowa zbiorników retencyjnych),
- w systemie ochrony zasobów glebowych (ochrona gruntów wysokiej jakości poprzez nierozpraszanie zabudowy),
- w systemie ochrony zasobów leśnych (ochrona przed pożarami, zwiększanie różnorodności biologicznej i różne formy ochrony, uregulowanie i ukierunkowanie rekreacji i turystyki na obszarach leśnych w sposób godzący funkcje społeczne lasów z ochronnymi i produkcyjnymi),
- w systemie ochrony zasobów przyrodniczych i walorów krajobrazowych (zmniejszenie uciążliwości barier ekologicznych – komunikacyjnych, gospodarczych, urbanistycznych i innych, ochronę stanowisk roślin i zwierząt chronionych, zwiększanie różnorodności biologicznej obszarów przekształconych),
- w systemie ochrony powietrza atmosferycznego (zastępowanie tradycyjnych nośników energii paliwami gazowymi, olejami lekkimi ew. koksem lub niskosiarkowym i niskopyłowym węglem z dodatkami brykietu drzewnego; preferowanie i wspomaganie stosowania odnawialnych i niekonwencjonalnych źródeł energii: wód geotermalnych, energetyki wiatrowej i wodnej, kolektorów słonecznych, spalania biogazu i biomasy),

- w systemie ochrony środowiska przed hałasem i promieniowaniem elektromagnetycznym (wprowadzanie pasów zieleni przy drogach, zieleni niskiej i wysokiej do wnętrz osiedlowych, lokalizacja obiektów oraz sieci emitujących promieniowanie elektromagnetyczne z ograniczeniem uciążliwości dla obszarów zabudowy mieszkaniowej).

W SFERZE SPOŁECZNEJ PZPWD wyróżnia: demografię, rynek pracy, mieszkalnictwo, oświatę, ochronę zdrowia i politykę społeczną, kulturę, usługi handlu, sport i kulturę fizyczną. Dla każdej z kategorii wyznaczono: cele polityki przestrzennej, zasady realizacji oraz kierunki działania.

W kategorii demografia celem polityki przestrzennej jest zapewnienie prawidłowej struktury demograficznej regionów i jednostek osadniczych i poprawa jakości życia mieszkańców województwa².

Jako zasady realizacji założono prowadzenie polityki prorodzinnej na wszystkich szczeblach administracji rządowej i samorządowej oraz ponownie poprawę jakości życia.

W kierunkach polityki przestrzennej oprócz dążenia do poprawy sytuacji mieszkaniowej, zapewnienia dobrej jakości usług i dostępności placówek opieki zdrowotnej oraz zapewnienia opieki socjalnej osobom starszym i niepełnosprawnym zwraca uwagę postulat powstrzymania wzrostu migracji ludności w relacji wieś – miasto.

W kategorii rynek pracy jako cele polityki przestrzennej wskazano tworzenie nowych miejsc pracy, podwyższenie potencjału intelektualnego zasobów ludzkich przez zapewnienie mieszkańcom dostępu do zróżnicowanych form edukacji oraz zapewnienie równości szans zatrudnienia na rynku pracy dla wszystkich grup społecznych³.

Zdefiniowano zasady realizacji tych celów (dążenie do uzyskania poziomu struktury zatrudnienia do istniejącego w krajach europejskich, likwidację dysproporcji zatrudnienia w regionach, tworzenie nowych miejsc pracy dla wyżu demograficznego lat 80-tych) i wytyczono kierunki polityki przestrzennej.

Spośród tych ostatnich dla gminy Ciepłowody szczególne znaczenie zdają się mieć: tworzenie miejsc pracy w rozwijających się dziedzinach usług (m.in. ochronie środowiska, edukacji, hotelarstwie, gastronomii, turystyce, obsłudze komunikacji), tworzenie pozarolniczych miejsc pracy na wsi szczególnie w usługach na rzecz rolnictwa i w drobnej wytwórczości w celu zatrzymania ludności w miejscu zamieszkania, tworzenie miejsc pracy w usługach agroturystycznych i w obiektach służących obsłudze ruchu turystycznego.

W kategorii mieszkalnictwo jako cele polityki przestrzennej wskazano zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych i poprawę standardów zamieszkania oraz osiągnięcie prawidłowych relacji między miejscami pracy i zamieszkania a dostępem do usług⁴.

² Prognozy dotyczące spadku liczby ludności województwa, zmiany struktury w ekonomicznych grupach wieku - przyjęto wg „Prognozy ludności Polski wg województw na lata 1999-2030” opracowanej przez GUS w Warszawie.

³ Cele wskazano jako realizację założeń „Narodowej Strategii Zatrudnienia i Rozwoju Zasobów Ludzkich 2000-2006” opracowanej przez MpiPS.

⁴ Cele wskazano jako wdrażanie „Założeń polityki mieszkaniowej państwa na lata 1999-2003”.

Jako zasady realizacji celów przyjęto kształtowanie struktur osiedleńczych z pełnym wyposażeniem infrastrukturalnym, które nie naruszają walorów środowiska naturalnego.

W kierunkach polityki przestrzennej za istotne uznano zapewnienie terenów pod budownictwo mieszkaniowe o różnej intensywności zabudowy, wymianę zdekapitalizowanej substancji mieszkaniowej, podwyższanie standardów zamieszkania i rozwój budownictwa.

W kategorii oświata celem polityki przestrzennej jest tworzenie sieci szkolnictwa średniego dla podnoszenia poziomu wykształcenia ludności.

Służą temu zasady realizacji postulujące tworzenie nowoczesnej bazy dydaktycznej z ofertą różnorodnych form kształcenia i wyrównywanie szans edukacyjnych młodzieży w obszarze województwa.

Pośród kierunków polityki przestrzennej umieszczono między innymi: tworzenie nowoczesnej bazy dydaktycznej - w tym szkół policealnych i centrów kształcenia praktycznego i ustawicznego dorosłych, tworzenie nowoczesnej bazy dydaktyczno-socjalnej i sportowo-rekreacyjnej wskazując potrzebę zapewnienia wysokokwalifikowanej kadry nauczycielskiej, rozszerzenie sieci szkolnictwa średniego na obszary wiejskie, budowę i modernizację szkół z uzupełnieniem o ośrodki kształcenia zawodowego osób niepełnosprawnych.

W kategorii ochrona zdrowia i opieka społeczna jako cele polityki przestrzennej wskazano ochronę stanu zdrowotnego ludności i zapobieganie patologiom społecznym, a jako zasady realizacji założono tworzenie bazy lecznictwa o dogodnym zasięgu oddziaływania i tworzenie placówek opieki społecznej dla ludzi w wieku poprodukcyjnym i niepełnosprawnych.

W kierunkach polityki przestrzennej oprócz tworzenia sieci szpitali (podstawowej opieki zdrowotnej i specjalistycznych - psychiatrycznych) i placówek ambulatoryjnych (w tym bazy lokalowej dla lekarzy rodzinnych na terenach wiejskich), postuluje się tworzenie sieci placówek pomocy społecznej (dla ludzi starszych, chorych, niepełnosprawnych, samotnych matek z dziećmi, noclegowni i schronisk), tworzenie hospicjów, oraz adaptację i budowę nowych obiektów penitencjarnych.

W kategorii kultura za cele polityki przestrzennej uznano stworzenie nowoczesnej bazy dla działalności kulturalnej popularyzującej osiągnięcia światowe i tradycje regionalne oraz poprawę dostępu ludności do ośrodków oferujących różnorodne formy edukacji kulturalnej, a jako zasady realizacji założono uzupełnienie, rozbudowę i modernizację istniejących sieci obiektów i placówek kultury oraz tworzenie centrów kultury skupiających placówki o różnym stopniu atrakcyjności.

W kierunkach polityki przestrzennej zaznaczono między innymi potrzebę wzmocnienia bazy kultury w ośrodkach lokalnych - lokalizację nowych placówek kultury o zróżnicowanych formach działania w centrach usługowych gmin i łączenia działalności instytucji kultury z innymi rodzajami działalności - szczególnie rekreacją, handlem i gastronomią.

W kategorii usługi handlu, celem polityki przestrzennej jest stworzenie bazy handlu hurtowo-detalicznego zaspokajającej rosnący popyt konsumpcyjny ludności a w zasadach realizacji wskazano wyrównanie dysproporcji w ilościowym

i jakościowym wyposażeniu w sieci usług handlowych poszczególnych rejonów województwa oraz zróżnicowanie oferty sieci handlu hurtowo-detalicznego.

W kierunkach polityki przestrzennej (oprócz postulowania modernizacji i rozbudowy istniejącej sieci handlu i jej branżowego i asortymentowego zróżnicowania) położono nacisk na koncentrację sieci handlowej w ośrodkach usługowych lub samodzielnych centrach handlowo-usługowych. Postulowano wyznaczenie terenów pod lokalizację obiektów handlu, zwłaszcza o małej powierzchni sprzedaży przy odpowiednim standardzie dającej zatrudnienie społecznościom lokalnym.

W kategorii sport i kultura fizyczna jako cele polityki przestrzennej ujęto stworzenie urozmaiconej bazy sportowo-rekreacyjnej aby podnieść stan zdrowotności społeczeństwa oraz wyrównywanie dysproporcji w nasyceniu rejonów województwa obiektami i urządzeniami sportowymi⁵.

W zasadach realizacji wskazano utworzenie ogólnodostępnych ośrodków sportowo-rekreacyjnych, bazy sportów wyczynowych, zwiększenie stopnia powszechności i dostępności dla społeczeństwa obiektów sportu i kultury fizycznej.

W kierunkach działania (polityki przestrzennej) postulowano: tworzenie odpowiednio wyposażonych ogólnodostępnych ośrodków sportowo-rekreacyjnych, wyposażenie istniejących i nowoprojektowanych szkół (podstawowych i gimnazjalnych i średnich) między innymi w sale gimnastyczne, boiska sportowe i baseny pływackie, budowę gminnych ośrodków sportowo-rekreacyjnych, modernizację istniejących ośrodków sportu, łączenie obiektów sportowo-rekreacyjnych z kompleksami zieleni parkowej i akwenami wodnymi oraz zagospodarowania i przystosowanie do uprawiania sportów bulwarów i terenów nadrzecznych jako systemu tras rekreacyjnych.

W SFERZE KULTUROWEJ w PZPWD wyodrębniono kolejno system ochrony dziedzictwa kulturowego oraz kształtowanie ładu przestrzennego w każdym postulując cele polityki przestrzennej, zasady realizacji celów oraz kierunki działań polityki przestrzennej.

W systemie ochrony dziedzictwa kulturowego jako cele polityki przestrzennej wskazano: tworzenie uwarunkowań utrwalających wielokulturową tożsamość historyczną i lokalne odrębności; ochronę, rewaloryzację oraz udostępnianie zasobów dziedzictwa kulturowego wykorzystywanego jako element rozwoju gospodarczego i promocji regionu.

Wśród zasad realizacji celów postulowano kompleksowość działań ochronnych i rewaloryzacyjnych łączonych z ochroną środowiska przyrodniczego i promowanie regionalnych walorów dziedzictwa kulturowego.

W kierunkach działań polityki przestrzennej wskazano między innymi:

- wspieranie działań służących poprawie stanu obiektów zabytkowych (kompleksowa rewaloryzacja obiektów i zespołów zabytkowych włączonych do stref konserwatorskich, którą powinna wspierać atrakcyjna, kulturotwórcza oferta inwestycyjna),
- ochrona i zachowanie krajobrazu kulturowego o najcenniejszych walorach artystycznych i krajobrazowych⁶ (w strefie W - ochrony stanowisk

⁵ Powołano się na „Program rozwoju bazy sportowej w województwie dolnośląskim do roku 2005”

⁶ Powołanie na V program resortowy MkiS „Ochrona i konserwacja zabytkowego krajobrazu kulturowego”.

- archeologicznych - wyznaczono zespół zabytków archeologicznych o randze regionalnej - zespół kurhanów muszkowickich),
- ochrona, zachowanie, udostępnianie i zagospodarowanie stanowisk archeologicznych o zachowanych formach krajobrazowych w celach naukowych, dydaktycznych oraz turystycznych,
- wykorzystanie walorów krajobrazowych, przyrodniczych, kulturowych, historycznych i architektonicznych Dolnośląskiego Szlaku Cystersów w zagospodarowaniu tego obszaru jako pasma aktywizacji turystycznej,
- objęcie ochroną sudeckiej zabudowy o cechach regionalnych,
- zaleca się kontynuowanie tradycji architektonicznej regionu w zakresie skali, formy, detalu, materiału nowo wznoszonej zabudowy oraz wpisanie jej w historycznie ukształtowaną przestrzeń.

W kształtowaniu ładu przestrzennego wskazano następujące cele polityki przestrzennej: zwiększenie atrakcyjności województwa z punktu widzenia walorów środowiska i warunków życia, powstanie zróżnicowanych i atrakcyjnych form zagospodarowania przestrzennego stwarzających możliwości wyboru, poprawa stanu środowiska mieszkaniowego i adaptacja zainwestowania do nowych warunków zrównoważonego rozwoju.

Jako zasady kształtowania ładu przestrzennego podano: uporządkowanie całości przestrzeni i zachowanie właściwych proporcji pomiędzy elementami zagospodarowania oraz poprawę walorów estetycznych struktur przestrzennych z dostosowaniem do naturalnych cech fizjograficzno-przyrodniczych regionu i predyspozycji gospodarczych, prowadzenie działań w oparciu o analizy interdyscyplinarne, projektowanie przestrzeni zamiast jej żywiołowego rozwoju - wypracowanie wzorców przestrzennych (zespołów osadniczych, terenów uprawowych, miejsc pracy, terenów rekreacji), ciągłe prowadzenie synergicznej a nie kolizyjnej restrukturyzacji sieci (osadniczej, produkcyjnej, usługowej, rekreacyjnej).

Kierunki polityki przestrzennej ujęto w trzech zakresach: kształtowania makrostruktury regionu, kształtowania krajobrazu i kształtowania przestrzeni miast i wsi.

- w zakresie kształtowania makrostruktury regionu wskazano: wyraźne zidentyfikowanie - zdefiniowanie struktury funkcjonalno-przestrzennej i zasad prowadzenia polityki przestrzennej; wspieranie działań służących poprawie stanu obiektów zabytkowych (kompleksowa rewaloryzacja obiektów i zespołów zabytkowych włączonych do stref konserwatorskich, którą powinna wspierać atrakcyjna, kulturotwórcza oferta inwestycyjna),
- ochrona i zachowanie krajobrazu kulturowego o najcenniejszych walorach artystycznych i krajobrazowych⁷ (w strefie W - ochrony stanowisk archeologicznych - wyznaczono zespół zabytków archeologicznych o randze regionalnej - zespół kurhanów muszkowickich),
- ochrona, zachowanie, udostępnianie i zagospodarowanie stanowisk archeologicznych o zachowanych formach krajobrazowych w celach naukowych, dydaktycznych oraz turystycznych,
- wykorzystanie walorów krajobrazowych, przyrodniczych, kulturowych, historycznych i architektonicznych Dolnośląskiego Szlaku Cystersów w zagospodarowaniu tego obszaru jako pasma aktywizacji turystycznej,

⁷ Powołanie na V program resortowy MkiS „Ochrona i konserwacja zabytkowego krajobrazu kulturowego”.

- objęcie ochroną sudeckiej zabudowy o cechach regionalnych,
- zaleca się kontynuowanie tradycji architektonicznej regionu w zakresie skali, formy, detalu, materiału nowo wznoszonej zabudowy oraz wpisanie jej w historycznie ukształtowaną przestrzeń.

W zakresie kształtowania krajobrazu ujęto: ochronę walorów przyrodniczo-fizjograficznych regionu, uwzględnianie tła krajobrazowego w praktyce lokalizacyjnej, eksponowanie w sylwetkach miejscowości charakterystycznych dominant architektonicznych (wieże kościołów, klasztorów, zamków, ratuszy).

W zakresie kształtowania przestrzeni miast i wsi wskazano: ochronę i aktywne zagospodarowywanie obiektów dziedzictwa przeszłości, rewaloryzację zabytkowych zespołów staromiejskich; humanizowanie osiedli mieszkaniowych (jako habitatów); ochronę charakterystycznych układów przestrzennych wsi; kształtowanie krajobrazu wiejskiego integralnie z jego tradycją i kulturą oraz przeciwdziałanie „miastowieniu” i tendencjom do rozpraszania zabudowy.

W SFRERZE GOSPODARCZEJ w PZPWD wyodrębniono kolejno: przemysł, rolnictwo i gospodarkę leśną, turystykę i wypoczynek po czym wyznaczono dla tych kategorii cele, zasady realizacji oraz kierunki polityki przestrzennej.

W kategorii przemysł jako cele polityki wskazano: stworzenie bazy dla rozwijania gospodarki rynkowej, stymulowanie stworzenia innowacyjnej i bardziej konkurencyjnej gospodarki.

Jako zasady realizacji założono: prowadzenie działalności gospodarczej w zgodzie z zasadami ekologii; unowocześnianie wytwarzania produktów konkurencyjnych na rynkach europejskich, rozwijanie przemysłu wysokiej techniki, współpraca z kapitałem zagranicznym, wykorzystanie programów pomocowych i miejscowych surowców.

W kierunkach polityki przestrzennej wskazano przygotowanie terenów pod działalność inwestycyjną oraz poprawę atrakcyjności obszarów poprzez rozwój infrastruktury technicznej i komunikacji.

W kategorii rolnictwo i gospodarka leśna jako cele polityki wskazano: przystosowanie sektora rolniczego do zmieniającej się sytuacji gospodarczej; ochronę zasobów środowiska naturalnego oraz zrównoważony rozwój obszarów wiejskich zapewniający ludności cywilizacyjne standardy warunków pracy i życia; kontynuacja gospodarki leśnej na zasadach zrównoważonego gospodarowania zasobami naturalnymi - proekologiczne wzorce produkcji; stałe powiększanie zasobów leśnych; zapewnienie lasom i zadrzewieniom właściwego znaczenia w zagospodarowaniu terenów oraz racjonalne i zgodne z zasadami ochrony przyrody ich wykorzystanie produkcyjne; poprawa stanu i produktywności lasów prywatnych.

Jako zasady realizacji wskazano: wielofunkcyjność rozwoju obszarów wiejskich - dążenie do harmonijnego współistnienia wszystkich funkcji (w tym gospodarki leśnej); nadrzędność ochrony środowiska przyrodniczego w strukturze funkcji obszarów wiejskich (dostosowanie do jego cech i walorów poziomu i struktury funkcji, ograniczanie niekorzystnego nań oddziaływania sytuacji konfliktowych do społecznie niezbędnych, korzystny lub ochronny dla środowiska kształt struktur przestrzennych); trwale zrównoważony i chroniący różnorodność biologiczną rozwój gospodarki leśnej.

W kierunkach polityki przestrzennej wskazano: wspieranie rozwoju intensywnego rolnictwa w pasie centralnym województwa dolnośląskiego (gmin charakteryzujących się najwyższymi wartościami wskaźnika waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej); poprawę struktury obszarowej gospodarstw (zwiększenie średniej wielkości); tworzenie na obszarach wiejskich miejsc pracy w usługach dla rolnictwa, przetwórstwie rolno-spożywczym, oraz w sferach pozarolniczych - łączone z modernizacją i budową zakładów przetwórstwa rolno-spożywczego bliżej producenta; w miarę potrzeb odtworzenie systemu melioracji wodno-powietrznych w glebie; wspomaganie i tworzenie organizacji i instytucji prowadzących edukację w tradycyjnych i wprowadzanie nowych metod produkcji rolniczej (nowe rasy zwierząt i nowe odmiany roślin) i leśnej oraz w dziedzinie analiz rynku rolnego, rachunkowości gospodarstw i marketingu produktów rolnych; ochronę zasobów leśnych (vide sfera ekologiczna) oraz podporządkowanie gospodarki leśnej w tych obszarach funkcji ekologicznej, gospodarczej i społecznej a także objęcie nadzorem gospodarki w lasach niepaństwowych; wprowadzanie nowych i pielęgnacja istniejących zadrzewień śródpolnych i przydrożnych (szczególnie w obszarach o wysokiej wartości wskaźnika waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej) a także opracowanie i wdrożenie projektów granicy rolno-leśnej i rolno-pastwiskowej i projektów zadrzewień śródpolnych i przydrożnych.

W kategorii turystyka i wypoczynek wskazano cele polityki przestrzennej: w obszarach atrakcyjnych turystycznie stworzenie z turystyki i rekreacji źródła rozwoju gospodarczego gmin; osiągnięcie w tych obszarach wysokiego standardu infrastruktury turystycznej i komunikacji; otwarcie województwa na kontakty międzyregionalne i międzynarodowe.

Jako zasady realizacji założono: wykorzystanie walorów środowiska kulturowego i przyrodniczego Dolnego Śląska; odpowiednie (w zgodzie ze środowiskiem przyrodniczym) kształtowanie przestrzeni turystycznej; lokalne, regionalne i międzynarodowe integrowanie systemów zagospodarowania turystycznego w oparciu o walory i zasoby kulturowe i środowiskowe; wykorzystanie możliwości gospodarki turystycznej i uzdrowiskowej w restrukturyzacji innych sektorów (rolnictwa, zdrowia, gospodarki wodnej).

Kierunki polityki przestrzennej wskazano dla infrastruktury turystycznej:

- integrujące poszczególne systemy zagospodarowanie turystyczne tras (wodnych, rowerowych, pieszych, kolejowych, kulturowych) o znaczeniu ponadlokalnym,

oraz dla stref rozwoju turystyki:

- dla funkcji krajoznawczej (otwarcie miejscowości na turystykę - modernizacja i usprawnienie dostępności komunikacyjnej, rozwój turystyki krajoznawczej w obszarze Dolnośląskiego Szlaku Cystersów - program aktywizacji szlaku turystycznego, stworzenie zintegrowanego regionalnie i ponadregionalnie systemu szlaków pieszych, rowerowych),
- dla funkcji wypoczynkowo-krajoznawczej (rozwój turystyki w przyrodniczych - cennych krajobrazowo obszarach chronionych o ograniczeniach funkcji gospodarczej, rozwój agroturystyki i ekoturystyki w obszarach o bogatych walorach przyrodniczych, wzbogacenie oferty turystyczno-wypoczynkowej w obszarze Dolnośląskiego Szlaku Cystersów).

W SFERZE INFRASTRUKTURY PZPWD wyodrębnia kolejno: system komunikacji drogowej, kolejowej i lotniczej, zaopatrzenie w wodę i odprowadzenie ścieków, gospodarkę odpadami, energetykę, telekomunikację, dalej odpowiednio ustala strukturę rozmaitych kategorii po czym następują dla nich wskazania celów, zasad realizacji oraz kierunki polityki przestrzennej.

W systemie komunikacji drogowej, kolejowej i lotniczej wskazano następujące cele polityki przestrzennej: stworzenie układów sieci komunikacyjnych dostosowanych do potrzeb obsługiwanego obszaru, sprzyjających rozwojowi społecznemu i gospodarczemu województwa i dogodnych połączeń komunikacyjnych (międzywojewódzkich, międzynarodowych); uzyskanie optymalnego (wg standardów europejskich) poziomu niezawodności transportu i systemów komunikacyjnych (także w przypadku kłęski żywiołowej); aktywizacja terenów przyległych przez właściwe kształtowanie przebiegu tras komunikacyjnych.

Jako zasady realizacji założono: zatrzymanie dekapitalizacji istniejącej sieci drogowej, kolejowej i obiektów inżynierskich; wyrównanie dostępności komunikacyjnej obszarów województwa; poprawę warunków przejazdu przez obszary zurbanizowane - eliminacja uciążliwości ruchu i konfliktów); ograniczanie (lub eliminacja) ruchu kołowego w obszarach zabudowanych (zwłaszcza w centrach miast); przejęcie części przewozów przez tańsze, bardziej przyjazne środowisku systemy transportowe (kolej, żeglugę) i uwzględnianie zasad jego ochrony w planowaniu, projektowaniu i przebudowie inwestycji komunikacyjnych.

Kierunki polityki przestrzennej ujęto w rozbiciu na: komunikację drogową, komunikację kolejową, komunikację zbiorową i regionalną, transport i logistykę, ograniczanie negatywnego wpływu komunikacji na stan środowiska naturalnego.

Dla komunikacji drogowej kierunki polityki przestrzennej wyznaczają: budowę systemu dróg szybkiego ruchu w powiązaniu z istniejącym i planowanym systemem autostrad i dróg ekspresowych kraju oraz obszarów sąsiednich poza jego granicami; budowa tras komunikacyjnych obsługujących główne ośrodki aktywizacji gospodarczej województwa; stworzenie sieci tras rowerowych na obszarach o walorach turystycznych i krajoznawczych (wzdłuż niektórych tras drogowych, poza jezdnią).

W zakresie autostrad i dróg ekspresowych, kierunki ustalają w obszarze gminy Ciepłowody budowę drogi ekspresowej S-5 jako przedłużenia S-5 Poznań - Wrocław do przejścia granicznego w Boboszowie. (Przewiduje się przebieg drogi ekspresowej S-5 przez obręby Koźmice i Tomice - po zachodniej stronie zabudowanych terenów wsi Koźmice oraz po wschodniej terenów zabudowanych wsi Tomice. W zachodniej części obrębu Koźmice PZPWD przewiduje lokalizację węzła drogowego umożliwiającego połączenie projektowanej drogi ekspresowej S-5 z istniejącą drogą krajową Nr 8).

W zakresie komunikacji kolejowej, kierunki postulują: powstrzymanie degradacji majątku trwałego w transporcie kolejowym; stworzenie turystycznych tras kolei regionalnych z wykorzystaniem istniejących linii o zawieszonym ruchu kolejowym; poprawę funkcjonowania i wzrost nowoczesności infrastruktury transportowej oraz powstrzymanie degradacji majątku trwałego i modernizację zaplecza i obiektów stacyjnych; racjonalizację transportochłonności gospodarki i ruchliwości komunikacyjnej ludności; ustalenie linii kolejowych do zachowania

i modernizacji oraz do przekazania samorządom dla obsługi ruchu lokalnego i regionalnego i zarządzanie tymi przewozami.

W zakresie komunikacji zbiorowej i regionalnej, jako kierunki polityki przestrzennej wskazano: koordynowanie i zlecanie przewozów pasażerskich przez samorządy oraz utrzymanie i rozwój komunikacji lokalnej w tych przewozach; stworzenie zintegrowanych systemów transportowych na poziomie gminnym i regionalnym; zastosowanie taboru stosownie do natężenia ruchu (np. małe autobusy i autobusy szynowe).

W zakresie transportu i logistyki, jako kierunki polityki przestrzennej wskazano: powiązanie i współpraca wszystkich dostępnych rodzajów transportu i wykorzystanie różnych form transportu; stworzenie zintegrowanej sieci profesjonalnych centrów logistycznych (lokalnych, regionalnych, ponadregionalnym, międzynarodowym) i firm spedycyjnych oraz wprowadzanie nowoczesnych systemów logistycznych.

W zakresie ograniczania negatywnego wpływu komunikacji na stan środowiska naturalnego, jako kierunki polityki przestrzennej wskazano: budowę ekranów dźwiękochłonnych (w obszarach zabudowanych i chronionych zagrożonych hałasem komunikacyjnym); budowę zbiorników bezodpływowych przy autostradach, drogach ekspresowych oraz głównych trasach dla transportu TŚP oraz innych materiałów niebezpiecznych oraz zabezpieczenie transportu takich materiałów i paliw; stosowanie taboru o niskiej emisji (zwł. w komunikacji zbiorowej i transporcie ciężarowym) oraz wprowadzanie taboru ekologicznego (np. kolej regionalna) a także przejmowanie części ładunków masowych z transportu drogowego na mniej uciążliwe systemy transportowe (droga/kolej); zapewnienie bezkolizyjnych przejść dla zwierząt na głównych trasach województwa - uwzględnienie korytarzy ekologicznych (zielone mosty).

W kategorii zaopatrzenie w wodę i odprowadzenie ścieków jako cele polityki wskazano: zapewnienie wszystkim mieszkańcom gminy niezawodnych dostaw wody do picia w należytej ilości i jakości oraz dostarczenie wody odpowiedniej dla celów gospodarczych; poprawę jakości wód (płynących, stojących i wód podziemnych).

Jako zasady realizacji założono: planowanie gospodarki zasobami wodnymi w jednostkach hydrograficznych; stosowanie rozwiązań kompromisowych uwzględniających zasady zrównoważonego rozwoju przy korzystaniu z zasobów wodnych; rozdzielanie zasobów wodnych (w przypadku deficytów) z priorytetem dla zaopatrzenia ludności w wodę i zachowania w korytach rzek nienaruszonych przepływów hydrobiologicznych; odpowiednie przeznaczenie wód podziemnych (przede wszystkim dla ludności i hodowli, w szczególnych przypadkach dla przemysłu i usług); respektowanie reguł i mechanizmów rynkowych przy zachowaniu uzasadnionego społecznie i ekonomicznie interwencjonizmu państwa i przy udziale samorządów; kompleksowe i równoczesne rozwiązywanie problemów zaopatrzenia w wodę i oczyszczania ścieków z uwzględnieniem możliwości przyrodniczego zagospodarowania osadów ściekowych.

W kierunkach polityki przestrzennej zapisano: zachowanie istniejących systemów wodociągowych z dalszą rozbudową i modernizacją oraz budową nowych ujęć wody; ochrona terenów źródłiskowych przed zanieczyszczeniem poprzez ustanawianie stref ochronnych i właściwe ich zagospodarowanie (wsch. część gminy zlokalizowana jest w strefie ochrony pośredniej ujęcia wody dla miasta Wrocławia); budowa i modernizacja zakładów uzdatniania wody oraz

budowa i rozbudowa sieci wodociągowych na terenach niezwodociągowanych; budowa grupowych oczyszczalni ścieków dla obszarów wiejskich w zlewniach rzek (Ślęza - w miejscowościach Dobrzenice i Karczowice, Oława – w miejscowości Targowica) oraz budowa oczyszczalni lokalnych; budowa i rozbudowa systemów kanalizacyjnych; budowa, rozbudowa i modernizacja oczyszczalni dla ścieków przemysłowych oraz budowa (przy zabudowie rozproszonej) oczyszczalni przydomowych.

W kategorii gospodarka odpadami jako cele polityki przestrzennej wskazano: zmniejszenie degradacji środowiska i zwiększenie możliwości odzysku odpadów.

Jako zasady realizacji założono: kompleksowe rozwiązywanie gospodarki odpadami uwzględniające ekologiczną politykę państwa i akty prawne (zapobieganie powstawaniu odpadów, segregację i recykling odpadów oraz nowoczesne metody ich unieszkodliwiania).

W kierunkach polityki przestrzennej wskazano: budowa całościowego systemu gospodarki odpadami w oparciu o „Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Dolnośląskiego”⁸; unieszkodliwianie odpadów w sposób najefektywniejszy i najprostszy; tworzenie nowych (o uzasadnionej ekonomicznie wielkości) składowisk dla odpadów przetworzonych jako obiektów ponadgminnych oraz rekultywacja wyeksploatowanych składowisk odpadów oraz „dzikich” wysypisk śmieci.

W kategorii energetyka wskazano następujące cele polityki przestrzennej: zapewnienie pokrycia bieżącego i perspektywicznego zapotrzebowania oraz niezawodności funkcjonowania systemu zaopatrzenia w paliwo gazowe, energię elektryczną i ciepłą (zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego); stworzenie systemów zaopatrzenia w ciepło (niezawodnych, ekonomicznych i ekologicznych).

Jako zasady realizacji tej polityki założono: dostosowanie sieci przesyłowej do potrzeb rynku energii (krajowego i europejskiego) oraz wykorzystanie rezerw w systemach sieci ciepła scentralizowanego; zmniejszenie udziału paliw stałych w procesie pozyskiwania ciepła na rzecz paliw niskoemisyjnych, energii elektrycznej i energii odnawialnej.

W kierunkach polityki przestrzennej wskazano: w zakresie zaopatrzenia w gaz - sukcesywna gazyfikacja terenów wiejskich; w zakresie zaopatrzenia w energię elektryczną - rozbudowa i modernizacja sieci elektroenergetycznej średnich napięć; w zakresie zaopatrzenia w ciepło - instalowanie kotłów opalanych paliwem przyjaznym środowisku (gaz, olej opałowy, energia elektryczna, biomasa) oraz likwidacja przestarzałych ciepłowni opalanych paliwem stałym.

W kategorii telekomunikacja jako cele polityki przestrzennej wskazano: zaspokojenie popytu na usługi telekomunikacyjne i stworzenie sprzyjającego rozwojowi (społecznemu, gospodarczemu i zarządzaniu) systemu komunikacyjnego.

Jako zasady realizacji założono: wykorzystanie nowoczesnych technik do tworzenia systemów telekomunikacji dostosowanych do warunków Unii Europejskiej i niekolidujących z istniejącym zainwestowaniem i ochroną środowiska.

⁸ Będzie opracowany zgodnie z ustawą z dnia 24 kwietnia 2001 r. o odpadach.

W kierunkach polityki przestrzennej wskazano: budowę kabli światłowodowych - wzrost liczby automatycznych połączeń międzymiastowych (rozbudowa i modernizacja sieci międzymiastowej); objęcie światłowodową infrastrukturą telekomunikacyjną wszystkich miast i siedzib gmin (do roku 2010 wszystkich miejscowości) województwa; stosowanie łączy bezprzewodowych dla terenów trudno dostępnych lub o małej gęstości zaludnienia; rozbudowa sieci multimedialnych i łączy informacyjnych.

W SYSTEMIE OCHRONY PRZECIWPOWODZIOWEJ w PZPWD jako cele polityki przestrzennej wskazano: stworzenie warunków minimalizujących wielkość wezbrań powodziowych; zapewnienie bezpieczeństwa powodziowego (mieszkańcom, większym zespołom zabudowy, zespołom i obiektom zabytkowym, obiektom mogącym stworzyć wtórne zagrożenie) oraz usuwanie zniszczeń spowodowanych przez powódź.

Jako zasady realizacji tej polityki założono: wprowadzanie systemów i obiektów ochrony przeciwpowodziowej najbardziej zgodnych z zasadami ekologicznymi i z koordynacją działań systemowych w całej zlewni; uwzględnianie stopnia zagrożenia w wykorzystaniu inwestycyjnym obszarów zagrożonych powodzią; stworzenie przestrzeni umożliwiających opóźniony odpływ wody i zatrzymanie wody deszczowej w miejscu opadów.

W kierunkach polityki przestrzennej wpisano:

Dla całego województwa dolnośląskiego określenie stopnia zagrożenia powodziowego obszarów i możliwości inwestowania na tych obszarach - dla obszarów nieobwałowanych narażonych na niebezpieczeństwo powodzi dyrektor Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej sporządzi studium określające granice obszarów bezpośredniego zagrożenia powodzią, które będą objęte zakazami ujętymi w art. 83.1 i 2 Ustawy Prawo Wodne z dnia 18 lipca 2001 (Dz. U. Nr 115, poz. 1229). Po przytoczeniu przykładowych zapisów tej ustawy podano, że granice zalewu powodziowego o prawdopodobieństwie wystąpienia raz na sto lat (woda 1%) zostały zawarte w opracowaniu na podstawie „Mapy zagospodarowania przeciwpowodziowego województwa dolnośląskiego” - skala 1: 100 000 (sporządzonej przez Wydawnictwo Kartograficzne EKO-GRAF Sp. z o. o. na zlecenie Wydziału Zarządzania Kryzysowego, Ochrony Ludności i Spraw Obronnych Dolnośląskiego Urzędu Wojewódzkiego). Minister właściwy do spraw gospodarki wodnej określi (w porozumieniu z innymi ministerstwami) obszary potencjalnego zagrożenia powodzią w przypadku: przelania wody przez koronę wałów przeciwpowodziowych, zniszczenia lub uszkodzenia wałów, budowli piętrzących lub ochronnych pasa technicznego. Wpisano ponadto: prowadzenie ochrony powodziowej wg Programu dla Odry 2006; zwiększenie retencji powodziowej; modernizacja systemu osłony i prognoz hydrologicznych; budowę telemetrycznej sieci pomiarowej; wzrost ochrony biernej - modernizacja i przebudowa wałów; utrzymanie sprawności technicznej obiektów istniejących oraz odbudowa i modernizacja obiektów zniszczonych przez powódź; ochrona zagrożonych powodzią ciągów komunikacyjnych i przepraw mostowych.

Gmina Ciepłowody obszarowo należy do strefy podgórskiej Przedgórze i Pogórze (PZPWD wyznacza trzy strefy reżimów powodziowych) dla której wyznaczono działanie: odbudowa, modernizacja i budowa wałów przeciwpowodziowych.

W SFERZE OBRONNOŚCI I BEZPIECZEŃSTWA PUBLICZNEGO w PZPWD jako cele polityki przestrzennej wskazano podniesienie obronności państwa i zapewnienie odporności na skutki awarii lokalnych i klęsk żywiołowych.

Jako zasady realizacji podano takie kształtowanie układów infrastrukturalnych, które wykorzystując istniejące zainwestowanie (modernizowane i rozbudowywane) sprzyja bezpieczeństwu publicznemu i obronności.

Wskazane kierunki polityki przestrzennej obejmują: poprawę infrastruktury (komunikacyjnej, lotniskowej, lotniskowej, granicznej) dla potrzeb sił zbrojnych oraz tworzenie systemów awaryjnych; adaptacja i rozwój ośrodka administracyjno-szkoleniowego Śląskiego Okręgu Wojskowego we Wrocławiu oraz modernizację i przekształcenie istniejącej bazy związanej z obronnością w związku z wejściem w struktury NATO; stworzenie zintegrowanego systemu ratownictwa medycznego, w tym tworzenie lądowisk dla potrzeb ratownictwa; wyznaczenie tras przewozu i parkingów dla materiałów niebezpiecznych.

Ad 4). Priorytety polityki przestrzennej województwa

Spośród wskazanych w PZPWD priorytetów, na potrzeby niniejszego opracowania wskazuje się te, które mają szczególnie znaczenie dla gminy Ciepłowody.

Dla systemu osadniczego wskazano między innymi:

- wzmocnienie rangi ośrodka metropolitalnego Wrocławia oraz identyfikacja i wzmocnienie regionalnych „biegunów wzrostu” - miejsc węzłowych o szczególnym potencjale rozwojowym,
- utrwalanie i ochrona rangi subregionalnych i lokalnych ośrodków równoważenia rozwoju.

Dla systemu funkcjonalno-przestrzennego wskazano między innymi:

- prowadzenie polityki przestrzennej województwa zgodnie z zasadami określonymi dla poszczególnych stref,
- wykorzystanie przebiegu III Paneuropejskiego Korytarza Transportowego oraz innych europejskich pasm rozwojowych dla aktywizacji gospodarczej województwa.

W sferze ekologicznej wskazano między innymi:

- a) ochrona zasobów surowcowych:
 - ochrona niezagospodarowanych złóż surowców mineralnych,
 - ograniczenie roli górnictwa w obszarach wyróżniających się cennymi walorami przyrodniczymi,
 - sukcesywna rekultywacja i zagospodarowanie obszarów zdegradowanych w wyniku działalności górniczej,
 - poszukiwanie nowych złóż kopalin i rozwój górnictwa wód mineralnych i leczniczych.
- b) ochrona zasobów przyrodniczych:
 - ochrona zasobów przyrodniczych pasma Sudetów i Przedgórze Sudeckiego.
- c) poprawa stanu środowiska:
 - przywracanie równowagi ekologicznej w zlewniach chronionych,
 - zachowanie i ochrona czystości zwykłych wód podziemnych,
 - zwiększenie lesistości obszaru województwa,

W sferze społecznej wskazano między innymi:

- usprawnienia i poprawa działania usług z zakresu oświaty, zdrowia, opieki społecznej, kultury i sportu,

W sferze kulturowej wskazano między innymi:

- ochrona, zachowanie oraz promocja europejska dziedzictwa kulturowego szlaku cystersów,
- ochrona, zachowanie oraz kultywowanie odrębności wielokulturowego dziedzictwa pasma Sudetów,
- prowadzenie działań decyzyjnych o charakterze Przestrzenno-gospodarczym w zgodzie z zasadami kształtowania ładu przestrzennego.

W sferze gospodarczej wskazano między innymi:

- tworzenie centrów logistycznych,
- tworzenie ośrodków przedsiębiorczości i instytucji otoczenia biznesu,
- restrukturyzacja sektora rolniczego,
- poprawa sytuacji w zakresie organizacji rynku artykułów rolnych oraz przetwórstwa rolno-spożywczego.
- Zwiększenie atrakcyjności turystycznej i wypoczynkowej w Paśmie Sudetów,
- aktywizacja turystyczna Dolnośląskiego Szlaku Cystersów.

W sferze infrastruktury wskazano między innymi:

- a) komunikacja drogowa:
 - budowa drogi ekspresowej S-5,
- b) komunikacja kolejowa:
 - w obszarze gminy Ciepłowody nie wskazano priorytetów,
- c) komunikacja lotnicza:
 - w obszarze gminy Ciepłowody nie wskazano priorytetów,
- d) żegluga:
 - w obszarze gminy Ciepłowody nie wskazano priorytetów,
- e) gospodarka wodno-ściekowa:
 - uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej w zlewniach rzek chronionych i postulowanych do ochrony,
- f) gospodarka odpadami:
 - w obszarze gminy Ciepłowody nie wskazano priorytetów,
- g) zaopatrzenie w gaz:
 - w obszarze gminy Ciepłowody nie wskazano priorytetów,
- h) energetyka:
 - rozbudowa i modernizacja krajowego systemu elektroenergetycznego.

Dla ochrony przeciwpowodziowej w obszarze gminy Ciepłowody nie wskazano priorytetów.

Ad 5). Zadania rządowe służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych

- w obszarze gminy Ciepłowody nie wskazano zadań rządowych (niemniej jednak zadaniem takim jest droga ekspresowa S-5) .

Ad 6). Kierunki polityki przestrzennej obszarów problemowych

- w obszarze gminy Ciepłowody nie wskazano obszarów problemowych.

Ad 7). Instrumenty realizacji polityki przestrzennej

PZPWD postuluje użycie tu instrumentów prawnych i instrumentów finansowych.

Instrumenty prawne dzieli na unijne, krajowe (ustawy, rozporządzenia), wojewódzkie (uchwały, rozporządzenia, strategie, plany). Realizacja ustaleń polityki przestrzennej zawartych w PZPWD odbywać się będzie poprzez programy rządowe i programy samorządowe zawierające regionalne i ponadlokalne zadania celów publicznych (kontrakty wojewódzkie). Uchwalony plan będzie podstawą do sporządzenia dla poszczególnych gmin opracowań zawierających ustalenia przestrzenne wynikające z planu dla gminy.

Instrumenty finansowe stanowiąc będą środki pozyskiwane w ramach programów: unijnych (ISPA, SAPARD), Program operacyjny dla Celu 1 Funduszy Strukturalnych dla województwa dolnośląskiego, środki Międzynarodowych Instytucji Finansowych (Bank Światowy, Europejski Bank Inwestycyjny, Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju), środki rządowe uzyskane w ramach kontraktu, środki samorządów.

Monitoring zmian w poszczególnych dziedzinach i zmian strukturalnych stanowić ma podstawę ciągłości kształtowania realizacji polityki przestrzennej. Szczególną rolę odegrać ma państwowy monitoring środowiska, którego system wymaga modernizacji i rozbudowy zgodnie z wymaganiami Unii Europejskiej.

Strategiczne oceny oddziaływania na środowisko z uwagi na prewencyjny charakter umożliwiają wczesną identyfikację zagrożeń związanych z zagospodarowaniem regionu oraz wspomagają wybór najlepszej opcji kojarzącej cele przyrodnicze, społeczne i ekonomiczne.

PODSUMOWANIE USTALEŃ PZPWD:

Kierunki polityki przestrzennej w zakresie komunikacji drogowej przewidują przebieg przez teren gminy Ciepłowody projektowanej drogi ekspresowej S-5 jako przedłużenie S-5 Poznań – Wrocław. Droga miałaby przebiegać przez obręby Koźmice i Tomice, po zachodniej stronie zabudowanych terenów wsi Koźmice oraz po wschodniej terenów zabudowanych wsi Tomice. W zachodniej części obrębu Koźmice PZPWD przewiduje lokalizację węzła drogowego umożliwiającego połączenie projektowanej drogi ekspresowej S-5 z istniejącą drogą krajową Nr 8.

W odniesieniu do dróg o znaczeniu lokalnym na obszarach o walorach turystycznych przewiduje się tworzenie sieci tras rowerowych wzdłuż niektórych tras drogowych, (poza jezdnią).

W zakresie komunikacji kołowej PZPWD przewiduje odbudowę i modernizację odcinka trasy kolejowej pomiędzy Targowica i Starym Henrykowem.

W zakresie ochrony środowiska i przyrody PZPWD zakłada powiększenie zlokalizowanego w północno-zachodniej części gminy (obręb Brochocin) obrębu Wzgórza Niemczańskie wchodzącego w skład Obszaru Chronionego Krajobrazu „Wzgórza Niemczańsko –Strzelińskie”. W jego skład planuje się również włączyć tereny gmin Kondratowice i Strzelin sąsiadujące z północną granicą gminy Ciepłowody.

Istotnym uwarunkowaniem ujętym również w PZPWD jest strefa ochrony ujęć wód powierzchniowych, w zasięgu której znajduje się wschodnia część gminy Ciepłowody.

W zakresie infrastruktury technicznej PZPWD przewiduje realizację oczyszczalni ścieków w miejscowościach Dobrzenice, Targowica i Karczowice.

W zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego PZPWD zakłada się ochronę stanowisk archeologicznych, w tym zespół kurhanów muszkowickich - stanowiska o formie krajobrazowej położone w lesie muszkowickim.

1.3 Strategia rozwoju gminy Ciepłowody do roku 2006.

Opracowana w 1999r. Strategia rozwoju gminy Ciepłowody do roku 2006 podaje następujące główne uwarunkowania rozwojowe w zakresie środowiska przyrodniczego:

- Walory środowiska naturalnego; krajobrazowe i klimatyczno- przyrodnicze (Wzgórza Niemczańsko-Strzelińskie, w tym Muszkowicki Las Bukowy);
- Udokumentowane złoża surowców skalnych (bazalt, łupki łuszczyste, rudy niklu) i dalsza możliwość eksploatacji złóż;
- Doskonałe warunki naturalne do rozwoju rolnictwa;
- Wysoki stopień zanieczyszczenia wód z uwagi na nieuregulowaną gospodarkę ściekową.

Opracowana w 1999r. Strategia rozwoju gminy Ciepłowody do roku 2006 podaje następujące główne uwarunkowania rozwojowe w zakresie środowiska kulturowego:

- Rozwój turystyki w oparciu o zasoby środowiska kulturowego poprzez udostępnianie zabytków oraz ich zagospodarowanie dla potrzeb infrastruktury turystycznej,
- Przebieg przez teren gminy projektowanego odcinka Dolnośląskiego Szlaku Cystersów,
- Zły stan techniczny istniejących zasobów kulturowych,
- Niewystarczająca promocja walorów środowiska kulturowego gminy,
- Wykorzystanie zasobów środowiska archeologicznego gminy oraz ich promocja,
- Sąsiedztwo gmin o wysokich walorach środowiska kulturowego – Ziębice, Ząbkowice Śląskie, Niemcza, Przeworno, Strzelin.

Analizując trendy demograficzne w gminie autorzy strategii za główne uwarunkowania rozwojowe uznali :

- Brak przeciwdziałania odpływowi z terenu gminy ludzi w wieku produkcyjnym;
- Pasywność zawodowa i brak chęci przebranżowienia zawodowego ludności wiejskiej; a także frustracji i niezadowolone społeczne z braku szybkich efektów;
- Wysokie ujemne saldo migracji;
- Wysoki wskaźnik bezrobocia, zwłaszcza wśród producentów rolnych;

Główne uwarunkowania rozwojowe w zakresie infrastruktury to:

- Niedostateczne zaopatrzenie gminy w kolektory ściekowe lub lokalne oczyszczalnie ścieków;
- Uporządkowana gospodarka wodna w prawie wszystkich wsiach gminy;
- Niski stopień telefonizacji gminy;
- nierozwiązana gospodarka odpadami;
- Niezgazyfikowanie gminy

Główne uwarunkowania rozwojowe w zakresie komunikacji to:

- Duża dostępność komunikacyjna- ponadlokalna trasa międzynarodowa nr 8 (docelowo S-5);
- Możliwość realizacji inwestycji związanych z obsługą samochodowego ruchu tranzytowego (motele, stacje benzynowe, parkingi, stacje obsługi serwisowej);

- Gęsta sieć lokalnego układu komunikacyjnego dróg gminnych i powiatowych cechuje się złym stanem technicznym i wymaga kompleksowych modernizacji;

Główne uwarunkowania rozwojowe w zakresie infrastruktury społecznej to:

- Wysoki standard bazy szkolnej, dobry poziom usług zdrowotnych i socjalnych.

Główne uwarunkowania rozwojowe w zakresie rolnictwa i gospodarki leśnej to:

- Rolnictwo podstawą rozwoju ekonomicznego gminy, wysoki wskaźnik waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej;
- Tendencja rozwoju produkcji rybackiej;
- Możliwość rozwoju przetwórstwa rolno-spożywczego;
- Znacząca przewaga gospodarstw rolnych o powierzchni nie przekraczającej 10ha;
- Niska, sięgająca 14% powierzchni ogólnej lesistość gminy;

Główne uwarunkowania rozwojowe w zakresie aktywności gospodarczej to:

- Pasywność zawodowa i brak chęci przebranżowienia zawodowego ludności wiejskiej; a także frustracji i niezadowolenie społeczne z braku szybkich efektów;
- Wysokie koszty pracy i tworzenia nowych miejsc pracy, zwłaszcza w sektorze MŚP, a przy tym brak konkretnych rozwiązań systemowych dla tego sektora;

2. DOTYCHCZASOWE PRZEZNACZENIE, ZAGOSPODAROWANIE I UZBROJENIE TERENU

Mieszkalnictwo.

Sieć osadnicza jest słabo rozbudowana. Większość terenu gminy zajmują tereny upraw rolnych. Tereny zurbanizowane zajmują jedynie mały procent gruntów gminy.

Dominującym typem zabudowy na terenach zurbanizowanych wszystkich miejscowości jest zabudowa zagrodowa. Ten typ zagospodarowania charakteryzuje się niską intensywnością zabudowy, występowaniem obiektów mieszkalnych i gospodarczych (w tym inwentarskich).

Większy zespół budynków jednorodzinnych występuje jedynie w Ciepłowodach. W pozostałych miejscowościach zabudowa jednorodzinna (niezwiązana z działką siedliskową) pojawia się sporadycznie. Często stanowi ona „dogęszczenie” istniejącej zabudowy zagrodowej.

Zabudowa wielorodzinna pojawia się w postaci pojedynczych budynków w kilku miejscowościach w tym: Ciepłowody, Stary Henryków, Muszkowice, Koźmice, Tomice.

Mieszkania	Izby	Powierzchnia użytkowa w tys. m ²	Przeciętna				
			Liczba izb w mieszkaniu	Liczba osób na		Powierzchnia użytkowa w m ²	
				1 mieszkanie	1 izbę	1 mieszkania	na 1 osobę
1006	4115	83,0	4,09	3,18	0,78	82,5	25,9

Tabela: Zasoby mieszkaniowe na terenie gminy Ciepłowody w 2006 r.

Źródło: Rocznik Statystyczny Województwa Dolnośląskiego 2007, Urząd Statystyczny we Wrocławiu, Wrocław 2007,

W roku 2006 na terenie gminy Ciepłowody oddano do użytkowania jedno mieszkanie.

Ogółem				W tym w budynkach indywidualnych			
Mieszkania	Izby	Powierzchnia użytkowa w m ²		Mieszkania	Izby	Powierzchnia użytkowa w m ²	
		mieszkań	przeciętna 1-go mieszkania			mieszkań	przeciętna 1-go mieszkania
1	5	164	164,0	6	5	164	164,0

Tabela: Mieszkania oddane do użytku w 2006 r w gminie Ciepłowody.

Źródło: Rocznik Statystyczny Województwa Dolnośląskiego 2007, Urząd Statystyczny we Wrocławiu, Wrocław 2007,

Usługi i działalność gospodarcza.

Z uwagi na rolniczy charakter gminy wynikający z korzystnych warunków klimatyczno- glebowych oraz niską gęstość zaludnienia i wieloletnich tradycji rolniczych na terenie gminy Ciepłowody wykształciły się jedynie podstawowe usługi społeczne. Częściowo wynika to również z położenia gminy w niedużej odległości od ośrodków miejskich, takich jak Strzelin, Ząbkowice Śląskie czy Niemcza, posiadających wykształconą ofertę usługową.

Najwięcej zakładów i firm znajduje się na terenie miejscowości Ciepłowody, która jest jednocześnie ośrodkiem administracyjnym gminy. Są to w większości drobne zakłady produkcyjne i usługowe: mechanika pojazdowa, kamieniarstwo, stolarstwo, ogrodnictwo, lecznica dla zwierząt, warsztat budowlany, baza maszyn rolniczych, punkt skupu złomu, skład opału, piekarnia, mleczarnia. Znajdują się tu

również usługi związane z administracją- Urząd Gminy, kilka placówek handlowych, poczta, bank spółdzielczy, posterunek policji, ochotnicza straż pożarna,

Niewielka jest również liczba sklepów na terenie gminy. Oprócz miejscowości Ciepłowody , gdzie jest ich kilka, znajdują się także w miejscowościach: Dobrzenice, Janówka, Muszkowice, Piotrowice Polskie, Stary Henryków, Tomice.

Na terenie gminy mało jest obiektów o charakterze turystycznym i rekreacyjnym. Oprócz hali sportowej przy szkole gminnej w Ciepłowodach jedyne obiekty usług sportu i rekreacji to otwarte boiska zlokalizowano na terenie miejscowości: Ciepłowody, Brochocin, Cienkowice, Dobrzenice, Kobyla Głowa, Targowica, Muszkowice, Stary Henryków oraz Janówka. Usługi zdrowia znajdują się jedynie w miejscowości Ciepłowody. Zlokalizowana jest tam przychodnia lekarska, stomatolog oraz apteka.

Tylko w części miejscowości znajdują się obiekty usług oświaty i kultury. Szkoła Podstawowa, Gimnazjalna oraz przedszkole zlokalizowane są w Ciepłowodach (w jednym obiekcie), świetlice w Ciepłowodach, Dobrzenicach, Wilamowicach i Piotrowicach Polskich, Starym Henrykowie, Targowicy i Kobylej Głowie.

Obiekty kultu religijnego, w tym kościoły znajdują się w Ciepłowodach, Dobrzenicach, Piotrowicach Polskich, Starym Henrykowie , a kaplice w Kobylej Głowie i w Muszkowicach, na terenie Obszaru Chronionego Krajobrazu.

Przemysł wydobywczy.

W miejscowości Targowica zlokalizowany jest teren górniczy „Targowica I”. W ostatnim czasie wznowiono tam wydobycie bazaltu zaniechane w 1991r. W sąsiedztwie ww. terenu znajduje się udokumentowane złożo „Targowica- Wschód”, dla którego planuje się utworzenie obszaru oraz terenu górniczego i które może stać się przedmiotem eksploatacji.

Obsługa produkcji w gospodarstwach rolnych.

Na terenie gminy przedsiębiorstwa obsługujące produkcje w gospodarstwach rolnych lub zajmujące się przetwórstwem rolno-spożywczym znajdują się między innymi w Ciepłowodach, Tomicach i Muszkowicach.

Zespoły zabytkowe.

Na terenie gminy w obrębie wszystkich miejscowości znajdują się obiekty i zespoły wpisane do rejestru zabytków lub wpisane do ewidencji zabytków. W miejscowości Ciepłowody znajduje się zespół zamkowy, natomiast zespoły parkowo-pałacowe znajdują się w: Koźmicach, Tomicach, Karczowicach, Kobylej Głowie, a zespoły kościelne w: Ciepłowodach, Dobrzenicach i Starym Henrykowie. Szczegółowy opis vide pkt.6. „*Stan dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej*”.

3. STAN ŁADU PRZESTRZENNEGO I WYMOGÓW JEGO OCHRONY

Ocenę stanu ładu przestrzennego przeprowadzić należy w kilku aspektach. Analizując zgodność dotychczasowego zagospodarowania terenu z istniejącymi uwarunkowaniami można stwierdzić, że istniejące zagospodarowanie w niedostatecznym stopniu wykorzystuje istniejące walory, zarówno przyrodnicze jak i kulturowe gminy. W poszczególnych miejscowościach znajduje się wiele niezamieszkanymi budynków mieszkalnych, które pozbawione opieki ulegają zniszczeniu. Sytuacja ta niekorzystnie wpływa na ład przestrzenny powodując

jednocześnie obniżenie walorów okolicy i co za tym idzie spadek wartości okolicznych nieruchomości.

Podobnie jest w przypadku obiektów usługowych, które niegdyś funkcjonowały w takich wsiach jak Baldwinowice, Brochocin, Czesławice, Stary Henryków. Obecnie obiekty te nie funkcjonują i niszczeją.

Na terenie gminy w niewielu miejscach stwierdzono występowanie konfliktów przestrzennych. Jednym z tego typu miejsc gdzie sąsiadujące funkcje kolidują ze sobą jest sąsiedztwo zespołu pałacowo-parkowego z terenami obsługi produkcji w gospodarstwach rolnych w Tomicach. Istniejące zagospodarowanie terenu przedsiębiorstwa oraz uciążliwości wynikające z prowadzonej działalności odstraszały inwestorów zainteresowanych turystyczno-rekreacyjnym wykorzystaniem niezagospodarowanego obecnie zabytkowego zespołu pałacowo-parkowego.

Ład przestrzenny zaburzają również dzikie wysypiska odpadów, które tworzone są w naturalnych zagłębieniach terenu. Dzieje się tak między innymi w Janówce, Baldwinowicach i Ciepłowodach.

4. STAN ROLNICZEJ I LEŚNEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ

4.1 Rolnicza przestrzeń produkcyjna

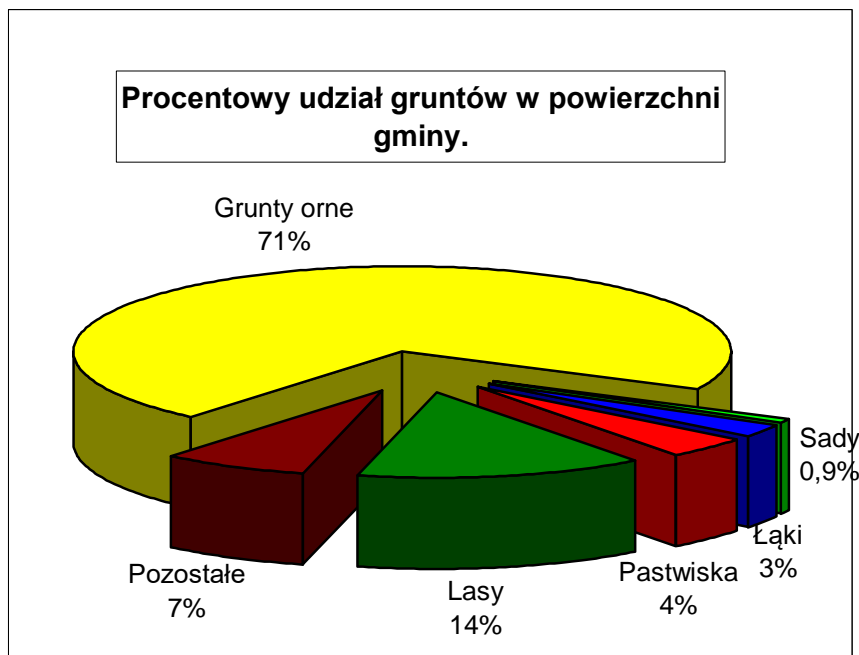
Funkcją wiodącą w gminie Ciepłowody jest rolnictwo. W skali subregionu Wałbrzyskiego gmina ma najkorzystniejsze warunki klimatyczno - glebowe. Gleby te charakteryzują się również dużą miąższością poziomu próchnicznego. Z ogólnej powierzchni gminy (7682ha) użytki rolne zajmują 6279 ha (78%) (Źródło: *Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Ciepłowody na lata 2004-2006 i 2007-2013, Ciepłowody, sierpień 2004*)

Udział gruntów w powierzchni gminy wygląda następująco.

UDZIAŁ GRUNTÓW W POWIERZCHNI GMINY

Lp.	Użytki gruntowe	<u>Powierzchnia w ha</u>
1.	Grunty orne	5458
2.	Sady	63
3.	Łąki	203
4.	Pastwiska	319
5.	Lasy	1084
6.	Pozostałe grunty	555
	Powierzchnia ogólna gminy	7682

Źródło: *Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Ciepłowody na lata 2004-2006 i 2007-2013, Ciepłowody, sierpień 2004,*

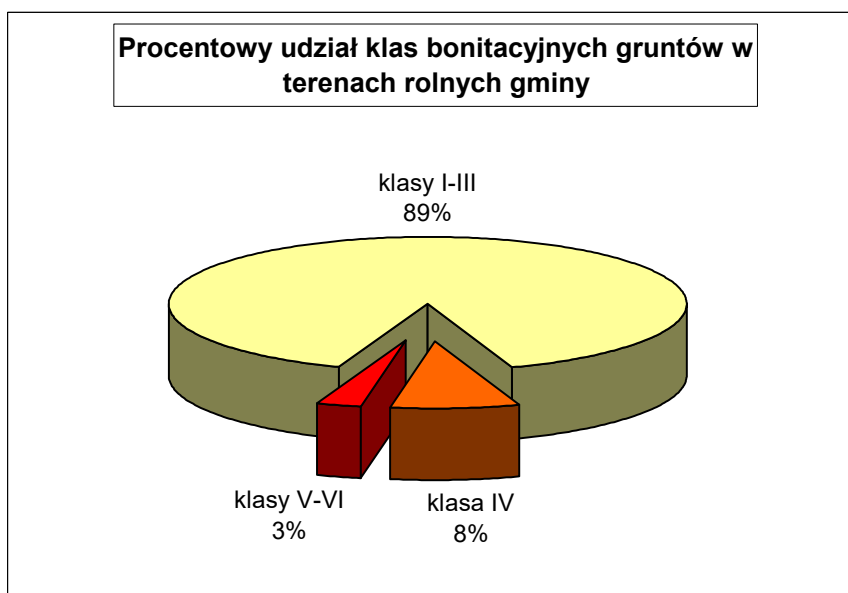

Okolo 97% powierzchni gruntów rolnych gminy jest objęte prawną ochroną zgodnie z ustawą z 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz. U. z 1995 r., Nr 16 poz. 78). Są to grunty klas bonitacyjnych I-IV.

Teren gminy tworzą wartościowe arealy rolne (okolo 80% powierzchni gminy) wraz z terenami leśnymi (lasy grupy I). Na terenie gminy Ciepłowody występują przeważnie gleby brunatne właściwe i psudobielicowe wytworzone z lessów ilastych o pełnym profilu. Należą one do I i II klas gruntów orných stanowiących bardzo dobry i dobry kompleks pszeny. Według klasyfikacji bonitacyjnej terenu gminy, grunty klas I-III zajmują ponad 89% powierzchni gruntów rolnych natomiast klasy IV – 8,0%. W dolinach rzek dominują mady, gleby brunatne i czarne ziemie. Wykorzystywane są one jako trwałe użytki zielone. Jedynie gleby znajdujące się w rejonie Wzgórz Szklarskich nie mają w pełni wykształconego profilu glebowego. Są to również gleby żyzne, zaliczane do III klasy bonitacyjnej, które wymagają zabiegów agrotechnicznych.

Klasy bonitacyjne gleb	Udział procentowy	Powierzchnia w ha
Grunty rolne ogółem	100%	6645
klasy I-III	89%	5931
klasa IV	8%	538
klasy V-VI	3%	177

Tabela: Procentowy udział klas gruntów rolnych występujących na terenie gminy Ciepłowody.
Źródło: Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Ciepłowody na lata 2004-2006 i 2007-2013, Ciepłowody, sierpień 2004)

Na obszarze gminy nie stwierdzono występowania użytków ekologicznych natomiast gleby organiczne występują w południowo- zachodniej części obrębu Ciepłowody oraz w obrębie Koźmice- w kierunku północno- wschodnim od zabudowań.

Najwięcej terenów rolnych zmeliorowanych znajduje się w okolicy Brochocina, Ciepłowodów oraz Czesławic. Tereny zmeliorowane, znajdujące się w obrębie Czesławice objęte zostały zasięgiem powodzi 97'.

4.2 Leśna przestrzeń produkcyjna

Zgodnie z podziałem geobotanicznym Polski (Szefer, 1977) obszar objęty opracowaniem leży w prowincji Niżowo-Wyżynnej, dział A-Bałtycki, Poddział A –Pas Kotlin Podgórskich, okręg C – Przedgórze Sudeckie. Obszary leśne znajdujące się w południowo-zachodnim obszarze opracowania to głównie lasy mieszane z przewagą drzew liściastych. Lasy na terenie gminy należą do V Śląskiej Krainy Przyrodniczo- Leśnej. Większość lasów znajdujących się na terenie gminy Ciepłowody to lasy Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych- Nadleśnictwa Henryków. Opracowany został „Plan urządzenia lasu Nadleśnictwa Henryków na okres od 01.01.2000r. do 31.12.2009r. przez Biuro Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej, Oddział w Brzegu. Został on zatwierdzony decyzją nr BOA-1ppul Ministra Środowiska z dnia 10.04.2001r. Zgodnie z planem urządzenia lasu na terenie gminy Ciepłowody znajduje się ogółem 1051,62 ha lasów, przy czym zajmują:

1.	Lasy Nadleśnictwa Henryków	994,1417 ha
2.	Lasy osób fizycznych	39,72 ha
3.	Lasy osób prawnych	17,76 ha
Ogółem		1051,62 ha
Lesistość		13,56 %

Tabela : Własność terenów lasów w gminie Ciepłowody.

Źródło: Plan urządzenia lasu Nadleśnictwa Henryków na okres od 01.01.2000r. do 31.12.2009r., Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych we Wrocławiu, Biuro Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej, Brzeg 2000.

Natomiast, według Rocznika Statystycznego Województwa Dolnośląskiego, w dniu 31 XII 2006 roku na terenie gminy znajdowało się 1072 ha gruntów leśnych, w tym 1040 ha lasów.

**ZESTAWIENIE POWIERZCHNI LASÓW PUBLICZNYCH GMINY CIEPŁOWODY
– stan w dniu 31 XII 2006 r-**

Ogółem publiczne				
Razem	Własność Skarbu Państwa	W tym		Własność gmin
		W zarządzie Lasów Państwowych	W zasobie Agencji Nieruchomości Rolnych	
1026	1020	1020	-	6

Tabela: Zestawienie powierzchni lasów publicznych gminy Ciepłowody
(stan w dniu 31 XII 2006 r.)

Źródło: Rocznik Statystyczny Województwa Dolnośląskiego 2007, Urząd Statystyczny we Wrocławiu, Wrocław 2007,

W powyższych tabelach przedstawiono powierzchnie lasów na terenie gminy Ciepłowody. Stopień lesistości gminy jest bardzo niski. Udział lasów w strukturze użytkowania gminy wynosi niespełna 14% powierzchni ogólnej gminy.

Na terenie opracowania przeważają lasy siedlisk wyżowych lasu świeżego. Dominują drzewa liściaste tj. buk, brzoza, lipa. Drzewa iglaste występują tu w niewielkich ilościach i są to głównie: świerk i modrzew. Wiek lasów wynosi powyżej 80 lat. Są to więc lasy najkorzystniejsze dla potrzeb rekreacji. Doliny rzeczne porastają młodniki charakteryzujące się urozmaiconym składem gatunkowym.

Bogactwo flory gminy Ciepłowody związane jest głównie z kompleksem lasu Muszkowickiego i znajdującym się w jego granicach rezerwatem przyrody „Muszkowicki Las Bukowy”. Roślinność rzeczywista rezerwatu to podgórski łąg jesionowy, łąg jesionowo-olszowy, żyzna buczyna sudecka, nasadzenia świerkowe, nasadzenia świerkowe i kwaśna buczyna sudecka. Wśród gatunków drzew występuje tutaj buk, dąb bezszypułkowy, jawor, świerk, jesion, wiąz górski i lipa drobnolistna. Występuje tu 11 gatunków drzew i dziewięć gatunków krzewów. Powierzchnia rezerwatu wynosi łącznie 16,43 ha, w tym powierzchnia leśna - 15,95ha, a nieleśna - 0,48ha.

Tereny leśne występujące w granicach Obszaru Chronionego Krajobrazu „Wzgórza Niemczańsko- Strzelińskie” stanowią lasy ochronne. Ewentualna wycinka drzew na tym obszarze ma charakter pielęgnacyjny.

Lasy znajdujące się w granicach gminy są zagrożone przez wiele czynników biotycznych:

- szkodliwe owady,
- pasożytnicze grzyby,
- zwierzynę płąwą,

a także przez wiele czynników abiotycznych jak:

- zanieczyszczenia przemysłowe z sąsiednich gmin,
- wiatry,
- śniegi,
- okiść,
- powodzie.

Czynniki te osłabiają stan zdrowotny drzew, doprowadzają do zaniku przyrostu i owocowania, a nawet do obumierania drzew. Największy problem stanowią obecnie osłabione, przez czynniki przemysłowe, drzewostany świerkowe. Atakowane są przez gradacje kornika drukarza. Wśród gatunków liściastych, szczególną opieką objęty jest dąb, którego atakuje gradacja zwójki zieloneczki.

Las na obszarze gminy nie odgrywa roli pierwszoplanowej jako czynnik środowiskowy. Jedynie niewielki fragment - „Muszkowicki Las Bukowy” odgrywa funkcję wodochronną. W ostatnich latach obserwuje się zwiększenie ilości obszarów odłogowanych. Są to zarówno grunty państwowe jak i prywatne. Następuje niekontrolowana sukcesja roślin drzewiastych i krzewiastych. Zaliczyć tu można ekosystemy łąkowo-pastwiskowe, służące do hodowli zwierząt. W wyniku niskiej opłacalności wygasła hodowla, pozostawiając rozległe do zagospodarowania obszary, min. pod zalesienia.

5. STAN ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO:

5.1 Wymogi ochrony środowiska

Ochrona powietrza.

Zgodnie z ustawą z dnia 27 kwietnia 2001r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. Nr 62, poz. 627 z późniejszymi zmianami) ochrona powietrza polega na jak najlepszej jego jakości, w szczególności przez:

- utrzymanie poziomu substancji w powietrzu poniżej dopuszczalnych dla nich poziomów lub co najmniej na tych poziomach,
- zmniejszenie poziomów substancji w powietrzu co najmniej do dopuszczalnych, gdy nie są dopuszczalne.

Na terenie gminy Ciepłowody, ze względu na brak ośrodków miejskich, niski stopień urbanizacji gminy oraz na brak gęstej sieci szlaków komunikacyjnych przebiegających przez teren gminy, stan powietrza atmosferycznego ocenić można jako dobry. Na obszarze gminy nie występują znaczne źródła emisji zanieczyszczeń do atmosfery. Głównym emitorem zanieczyszczeń do powietrza atmosferycznego są źródła pozaprzemysłowe tj. związane z gospodarką komunalną i motoryzacją. Główne źródło zanieczyszczeń stanowi emisja z indywidualnych systemów ogrzewania, w większości węglowych. Zanieczyszczenia pochodzenia motoryzacyjnego, ze względu na występowanie jedynie krótkiego odcinka drogi krajowej oraz lokalny charakter pozostałych dróg mają mniejsze znaczenie. Na pogorszenie czystości powietrza nieznaczny wpływ mają zanieczyszczenia napływające spoza gminy. W pobliżu zlokalizowane są większe ośrodki; Łagiewniki i Ząbkowice Śląskie, emitujące do atmosfery zanieczyszczenia pyłowe i gazowe, docierające również do gminy Ciepłowody.

Zgodnie z danymi z 2003 roku na obszarze gminy Ciepłowody rocznie emitowano do atmosfery 6,3 ton pyłów i 6,5 ton zanieczyszczeń gazowych, co stanowiło w odniesieniu do byłego województwa wałbrzyskiego ok. 0,06 % obszarze 0,001% emisji. Brak jest jednak szczegółowych danych dotyczących emisji pyłów i zanieczyszczeń gazowych na terenie gminy w ostatnich latach.

Ocenę jakości powietrza i obserwację zmian dokonuje się na podstawie pomiarów w ramach państwowego monitoringu. Niestety na terenie gminy nie zlokalizowano stacji pomiarowej i nie prowadzono badań jakości powietrza. Dlatego też nie można dokładnie określić wielkości zanieczyszczeń i ich zmienności w czasie. Nie mniej jednak opierając się na pomiarach wykonywanych w sąsiednich

gminach oraz na podstawie badań i analiz, możliwe jest przybliżone określenie wielkości zanieczyszczeń występujących w powietrzu na terenie gminy Ciepłowody.

Substancjami występującymi w największym stężeniu i najbardziej wpływającymi na pogorszenie jakości powietrza są dwutlenek siarki (SO₂), dwutlenek azotu (NO₂) oraz pył zawieszony ogółem. Dopuszczalne stężenia średnioroczne SO₂ dla obszaru Polski wynosi 40µg/m³, natomiast dla obszarów ochrony uzdrowiskowej, który częściowo obejmuje również gminę Ciepłowody 30 µg/m³. Dopuszczalne stężenia średnioroczne NO₂ wynoszą odpowiednio 40µg/m³ i 25µg/m³, natomiast dla pyłu zawieszzonego ogółem 75µg/m³ i 50µg/m³. Poniższa tabela przedstawia wartości rocznych stężeń tych zanieczyszczeń zanotowane w stacji pomiarowej Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Przerzeczynie Zdroju, oddalonym o kilka kilometrów na zachód od Ciepłowod. Ze względu na podobne uwarunkowania lokalne Przerzeczyna Zdroju oraz jego bliskość, wyniki pomiarów stacji pomiarowej zbliżone są do tych, jakie można by uzyskać w Ciepłowodach.

Rok	Średnioroczne stężenie SO ₂ [µg/m ³]			Średnioroczne stężenie NO ₂ [µg/m ³]		
	Średnia roczna	W sezonie grzewczym	Poza sezonem grzewczym	Całoroczne	W sezonie grzewczym	Poza sezonem grzewczym
1999	5,0	-	-	12,0	-	-
2000	5,0	-	-	12,0	-	-
2002	4,7	6,3	3,4	13,1	13,1	13,1
2003	4,9	7,3	3,2	13,3	14,7	12,3

Tabela: Stałe stacje pomiarowe- stacja w Przerzeczynie Zdroju.

Źródło danych: Raporty o stanie środowiska w województwie dolnośląskim w latach 1999, 2000, 2002, 2003, sporządzone przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska we Wrocławiu.

Obecnie Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska nie podaje wyników pomiarów z tej stacji. Dane pochodzące ze stałej stacji pomiarowej podawane były do 2003 roku, natomiast pomiary pasywne odnośnie dwutlenku siarki do roku 2004 a dla dwutlenku azotu do 2005 roku. Wyniki pomiarów pasywnych, uzyskanych ze stacji w Przerzeczynie Zdroju przedstawia poniższa tabela.

Rok	Średnioroczne stężenie SO ₂ [µg/m ³]			Średnioroczne stężenie NO ₂ [µg/m ³]		
	Średnia roczna	W sezonie grzewczym	Poza sezonem grzewczym	Całoroczne	W sezonie grzewczym	Poza sezonem grzewczym
2002	5,4	8,0	2,8	11,5	14,8	8,2
2003	6,3	9,8	2,8	12,2	14,8	9,6
2004	7,6	9,8	5,0	12,7	14,8	10,2
2005	-	-	-	14,1	17,5	10,7

Tabela: Wyniki pomiarów pasywnych - stacja pomiarowa w Przerzeczynie Zdroju.

Źródło danych: Raporty o stanie środowiska w województwie dolnośląskim w latach 2002, 2003, 2004, 2005, sporządzone przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska we Wrocławiu.

W związku z barkiem stacji pomiarowych zlokalizowanych na terenie gminy, a także w jej pobliżu, nie można dokładnie określić stopnia zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego. Niemniej jednak powietrze na terenie gminy Ciepłowody spełnia wymogi ochrony środowiska. Zauważalny jest wzrost zawartości SO₂ w sezonie grzewczym, co świadczy o znaczącym udziale zanieczyszczeń

pochodzących z indywidualnych systemów ogrzewania w ogólnym poziomie zanieczyszczeń.

Ochrona wód.

Ochrona wód polega na zapewnieniu ich jak najlepszej jakości, w tym utrzymaniu ich ilości na poziomie zapewniającym ochronę równowagi biologicznej, a w szczególności na:

- utrzymaniu jakości wód powyżej albo co najmniej na poziomie wymaganym w przepisach,
- doprowadzeniu jakości wód co najmniej do wymaganego przepisami poziomu, gdy nie jest on osiągnięty,

Wody podziemne i obszary ich zasilania podlegają ochronie polegającej w szczególności na :

- zmniejszeniu ryzyka zanieczyszczenia tych wód poprzez ograniczenie oddziaływania na obszary ich zasilania,
- utrzymaniu równowagi zasobów tych wód,
- tworzeniu obszarów ochronnych zbiorników wód śródlądowych,
- przeznaczeniu wód podziemnych na zaspokojenie potrzeb bytowych ludzi (z zastrzeżeniem przepisów ochronnych).

Ochrona wód, jako istotnego komponentu środowiska realizowana jest m.in. przez ustalenie ogólnych zasad, wymogów, zarówno przedmiotowych jak i podmiotowych, dotyczących gospodarki wodnej. Przepisy te reguluje ustawa Prawo wodne.

- Wymóg posiadania stwierdzonych odpowiednim świadectwem kwalifikacji, odnośnie do osób wykonujących dokumentację hydrologiczną, stanowiącą podstawę projektowania i planowania w budownictwie wodnym, ochrony przed powodzią i zapobiegania skutkom suszy oraz zarządzania zasobami śródlądowych wód powierzchniowych, w tym wydawania decyzji administracyjnych.
- Wyłączenie z obrotu cywilnoprawnego publicznych (stanowiących własność skarbu państwa lub jednostki samorządu terytorialnego) wód płynących.
- Wyodrębnienie w drodze rozporządzenia Rady Ministrów śródlądowych wód powierzchniowych lub ich części stanowiących własność publiczną, istotnych dla kształtowania zasobów wodnych oraz ochrony przeciwpowodziowej i regulacji stosunków wodnych na potrzeby rolnictwa.
- Przyznanie własności wód stojących oraz wód płynących w rowach właścicielom nieruchomości.
- Nałożenie obowiązku utrzymania wód na ich właściciela.
- Zakazie grodzenia nieruchomości przyległych do wód publicznych w odległości mniejszej niż 1,5mb od linii brzegu.
- Nakazie udostępnienia dostępu do wód przez właścicieli nieruchomości w celu wykonania robot związanych z utrzymaniem wód.
- Zakazie zmieniania stanów wód na gruncie- ze szkodą dla gruntów sąsiednich.
- Zakazie odprowadzenia wód oraz ścieków na grunty sąsiednie.
- Wprowadzenie ograniczeń ze względu na inne niż zwykłe korzystanie z wód poprzez wprowadzenie obowiązku uzyskiwania pozwolenia wodnoprawnego.

Na terenie gminy występuje sieć niewielkich cieków wodnych, z których największe to Mała Ślęza, Karczowicki Potok, Cienkówka i Złotnik. Mają one źródła

na terenie gminy. W gminie brak jest ośrodków przemysłowych, które w znaczny sposób mogłyby przyczynić się do wzrostu zanieczyszczenia rzek. Głównym źródłem zanieczyszczeń jest zrzut ścieków bytowych prowadzony na terenie całej gminy, spowodowany brakiem uporządkowanej gospodarki ściekowej. Ograniczenie zrzutu nieczyszczonych ścieków komunalnych do wód powierzchniowych możliwe jest poprzez realizację sieci kanalizacyjnej i lokalnych oczyszczalni ścieków.

Z poniższej tabeli wynika, że wartości stężeń badanych substancji w Małej Ślęży mieszczą się w dopuszczalnych normach. Z uwagi na brak pomiarów stanu czystości pozostałych rzek nie można jednoznacznie stwierdzić, czy również tam poziomy zanieczyszczeń nie przekraczają dopuszczalnych norm. Są to jednak dane z 2003 roku. Brak jest szczegółowych pomiarów dotyczących stanu czystości wód rzeki Małej Ślęży w ostatnich latach.

Przekrój pomiarowo-kontrolny	Jednostka	Wartość zanotowana	Norma
Tlen rozpuszczony	mg O ₂ /l	8,5	od 5,7
BZT ₅	mg O ₂ /l	5,1	do 6,7
ChZT _{Mn}	mg O ₂ /l	5,4	do 6,2
Przewodność el.	µS/cm	846	do 972
Chlorki	mg Cl/l	57	do 71
Siarczany	mg SO ₄ /l	104	do 120
Zawiesina ogólna	mg /l	8	do 11
Azot amonowy	mg N-NH ₄ /l	1,17	do 2,56
Azot azotynowy	mg N-NH ₂ /l	0,072	do 0,128
Azot azotanowy	mg N-NH ₃ /l	2,51	do 3,55
Azot ogólny	mg N/l	4,72	do 5,88
Fosforany	mg PO ₄ /l	0,98	do 2,12
Fosfor ogólny	mg P/l	0,47	do 0,86
Odczyn	pH	7,3	do 7,0/7,7
Chlorofil „a”	µg/l	-	-
Miano coli	-	0,0594	do 0,0012

Tabela : Stan czystości wód rzeki Małej Ślęży w 2003r.

Źródło danych: Raport o stanie środowiska w województwie dolnośląskim w 2003r., sporządzony przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska we Wrocławiu.

Wody podziemne poziomów użytkowych nie wykazują większych zanieczyszczeń i wymagają jedynie prostego uzdatniania, aczkolwiek z przyczyn naturalnych nie zawsze są dobrej jakości. Wody płytkie pierwszego horyzontu, nie będące użytkowymi, nie były monitorowane i brak jest informacji o ich cechach jakościowych (w tym także o stanie sanitarnym).

Pewnym zagrożeniem wód jest gospodarka rolna prowadzona na terenie gminy. Stosowanie nawozów powoduje przenikanie szkodliwych substancji chemicznych do gleby i wód powierzchniowych. Zrealizowanie systemów pasów zadrzewień i zakrzewień wzdłuż cieków wodnych w dużej mierze ograniczyłoby przenikanie szkodliwych substancji chemicznych i przyczyniło się do poprawy jakości

wód na terenie całej gminy. Natomiast w przypadku obszarów, które zasilają naturalne zbiorniki wodne należy całkowicie zakazać gnojownia użytków rolnych.

Ustawa Prawo wodne wprowadza obszarowe formy ochrony wód. Strefa ochrony ujęć wody, gdzie obowiązują określone nakazy, zakazy i ograniczenia w zakresie użytkowania gruntów i korzystania z wody, z podziałem na strefy ochrony bezpośredniej oraz strefy ochrony pośredniej wód.

Na terenie gminy Ciepłowody obowiązują strefy ochrony bezpośredniej wokół ujęć wód pitnych w miejscowościach Ciepłowody, Stary Henryków, Piotrowice Polskie i Muszkowice. Ustawa Prawo wodne wprowadza w strefach ochrony bezpośredniej ujęć następujące zasady zagospodarowania:

- zabrania się użytkowanie gruntów do celów niezwiązanych z eksploatacją ujęcia wody;
- wody opadowe należy odprowadzać w sposób uniemożliwiający przedostawanie się ich do urządzeń służących do poboru wody;
- teren należy zagospodarować zielenią;
- należy ograniczyć do niezbędnych potrzeb przebywanie osób niezatrudnionych przy obsłudze urządzeń służących do poboru wody;
- teren ochrony bezpośredniej należy ogrodzić, a jego granice przebiegające przez wody powierzchniowe oznaczyć za pomocą rozmieszczonych w widocznych miejscach stałych znaków stojących lub pływających; na ogrodzeniu oraz znakach należy umieścić tablice zawierające informacje o ujęciu wody i zakazie wstępu osób nieupoważnionych.

Wokół istniejących, wymienionych powyżej ujęć wód pitnych nie ustalono stref ochrony pośredniej.

Ochrona powierzchni ziemi.

Ogólne zasady ochrony powierzchni ziemi określone są w ustawie Prawo ochrony środowiska. Zgodnie z ustawą ochrona powierzchni ziemi polega na zapewnieniu jak najlepszej jej jakości oraz zapobieganiu ruchom masowym ziemi i ich skutkom. Przez zapewnienie jak najlepszej jakości powierzchni ziemi rozumie się:

- racjonalne gospodarowanie,
- zachowanie wartości przyrodniczych,
- zachowaniu możliwości produkcyjnego wykorzystania,
- ograniczenie możliwości produkcyjnego wykorzystania,
- utrzymanie jakości gleby i ziemi powyżej lub co najmniej na poziomie wymaganych standardów,
- doprowadzenie jakości gleby i ziemi powyżej lub co najmniej do wymaganych standardów, jeśli nie są one dotrzymane,
- zachowanie wartości kulturowych z uwzględnieniem zabytków archeologicznych .

Innym aspektem ochrony powierzchni ziemi poświęcona jest ustawa z dnia 3 lutego 1995r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz. U. nr 16, poz.78 z późniejszymi zmianami).

Ustawa ta ustala m.in. sposób zmiany przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne. Zgodnie z nią grunty klas I-III , jeżeli zwarty obszar projektowany do wyłączenia z produkcji rolnej wynosi powyżej 0,5ha wyłączenie go z produkcji rolnej wymaga uzyskania zgody Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Natomiast w przypadku gruntów klas IV, jeżeli zwarty obszar projektowany do

wyłączenia z produkcji rolnej wynosi powyżej 1ha wyłączenie go z produkcji rolnej wymaga uzyskania zgody Wojewody Dolnośląskiego.

Zgody Wojewody Dolnośląskiego wymaga również wyłączenie z produkcji rolnej gruntów klas V i VI wytworzonych z gleb pochodzenia organicznego, jeżeli zwarty obszar projektowany do wyłączenia z produkcji rolnej wynosi powyżej 1ha.

W przypadku gruntów leśnych stanowiących własność skarbu państwa zgodę na ich wyłączenie z produkcji leśnej wyrazić może Minister Środowiska lub osoba przez niego upoważniona. Wyłączenie gruntów leśnych stanowiących własność innych niż skarb państwa podmiotów wymaga zgody Wojewody,

Gmina Ciepłowody posiada bardzo wysoki bo blisko 90-cio procentowy udział gruntów klas I-III oraz 8-io procentowy udział gruntów klasy IV. Powierzchnia działek posiadających zgodę na zmianę przeznaczenia gruntów rolnych na cele rolnicze jest bardzo mała i prowadzenie racjonalnej polityki przestrzennej wymaga przeznaczenia części działek na cele nierolnicze. Analizując stan prawny działek oraz ich zagospodarowania w kilku przypadkach stwierdzono brak regulacji w kwestii użytkowania terenu.

Innymi źródłami zanieczyszczeń obszarowych, o wiele mniejszym wpływie na środowisko, głównie z uwagi na swoją okresowość, są zanieczyszczenia pochodzące z opadów atmosferycznych (kwaśne deszcze). Zjawisko to nasilało się będzie w sezonie grzewczym, a ustępowało niemal całkowicie poza sezonem grzewczym.

Ochrona przed wibracjami oraz hałasem.

Ochrona przed hałasem polega na zapewnieniu jak najlepszego stanu akustycznego środowiska, w szczególności przez:

- Utrzymanie poziomu hałasu poniżej dopuszczalnego lub przynajmniej na tym poziomie,
- Zmniejszenie poziomu hałasu co najmniej do dopuszczalnego gdy nie jest on dotrzymany.

Na terenie gminy Ciepłowody hałas emitowany jest z kilku typów źródeł. Głównym źródłem emisji hałasu jest komunikacja kołowa. Szczególnie ruch komunikacyjny na odcinku drogi krajowej Nr 8 z uwagi na swój tranzytowy charakter stanowi znaczące źródło hałasu i wibracji. Z uwagi na brak badań akustycznych nie można stwierdzić w jakiej odległości od pasa drogowego dochodzi do przekroczenia dopuszczalnych poziomów hałasu.

Mniej znaczące jest oddziaływanie pozostałych dróg sieci komunikacyjnej na terenie gminy, ponieważ jej głównymi użytkownikami są mieszkańcy. Drugim źródłem hałasu jest działalność produkcyjna, w tym wznowiona w ostatnim czasie działalność wydobywcza prowadzona na terenie miejscowości Targowica. Uciążliwości akustyczne powodują urządzenia stosowane przy wznowionej w ostatnich latach eksploatacji złoża bazaltu „Targowica I”.

Hałas emitują również zakłady kamieniarski, które funkcjonują m.in. na terenie miejscowości Koźmice i Ciepłowody. Maszyny stosowane w rolnictwie (głównie kombajny) stanowią okresowe źródło hałasu i nieznacznie wpływają na pogorszenie stanu środowiska akustycznego na terenie gminy.

Ochrona przed polami elektromagnetycznymi .

Ochrona przed polami elektromagnetycznymi polega na zapewnieniu jak najlepszego stanu środowiska poprzez:

- Utrzymanie poziomów pól elektromagnetycznych poniżej dopuszczalnych lub co najmniej na tych poziomach;

- Zmniejszenie poziomów pól elektromagnetycznych co najmniej do dopuszczalnych.

Źródło emisji promieniowania elektromagnetycznego na terenie gminy Ciepłowody stanowią napowietrzne linie średniego napięcia 20kV zlokalizowane na terenie całej gminy wraz ze stacjami transformatorowymi oraz anteny telefonii komórkowej zamontowane na maszcie zlokalizowanym w miejscowości Ciepłowody. Linia średniego napięcia przebiega w większości przez tereny niezabudowane i nie powoduje zagrożenia zdrowia ludzi. Maszt telefonii komórkowej zlokalizowany jest również w oddaleniu od miejsc zamieszkania i nie występuje zagrożenie negatywnego oddziaływania elektromagnetycznego na zdrowie ludzi.

Ochrona kopalin.

Zgodnie z ustawą Prawo ochrony środowiska złoża kopalin podlegają ochronie polegającej na racjonalnym gospodarowaniu ich zasobami oraz kompleksowym wykorzystaniu kopalin, w tym kopalin towarzyszących. Eksploatację złoża kopaliny prowadzi się w sposób gospodarczo uzasadniony, przy zastosowaniu środków ograniczających szkody w środowisku i przy zapewnieniu racjonalnego wydobywania i zagospodarowania kopaliny. Podejmujący eksploatację złóż kopaliny lub prowadzący tę eksploatację jest obowiązany przedsięwziąć środki niezbędne do ochrony zasobów złoża, jak również do ochrony powierzchni ziemi oraz wód powierzchniowych i podziemnych, sukcesywnie prowadzić rekultywację terenów poeksploatacyjnych oraz przywracać do właściwego stanu inne elementy przyrodnicze.

Na terenie gminy Ciepłowody stwierdzono występowanie czterech złóż kopalin udokumentowanych, jeden obszar prognostyczny przeznaczony do szczegółowego rozpoznania i udokumentowania złoża oraz sześć wystąpień kopaliny mogących mieć znaczenie surowcowe. Jedynie bazalty posiadają obszerną dokumentację geologiczną. Występują one w północnej części gminy w pobliżu miejscowości Targowica na granicy z gminą Strzelin. Złoże „Targowica” zostało udokumentowane w 1992 roku w kat. C1 i C2, o zasobach geologicznych (bilansowych) 33 569 tys. ton i o łącznej powierzchni 268 505 m². Jego eksploatacja odbywała się do roku 1991, po czym zaniechano wydobywania. W roku 2005r. wznowiono eksploatację. Zlokalizowane w sąsiedztwie złoża bazaltu „Targowica-Wschód” udokumentowane zostało w 2003r. w kat. C1. Powierzchnia złoża wynosi 115 517m², a jego zasoby szacowane są na 16 515 536ton.

Większe wystąpienia gnejsów ze śladami dawnej eksploatacji zostały stwierdzone w dwóch miejscach na terenie gminy. Jedno położone jest we wschodniej części gminy na południowy wschód od Wilamowic. Jest to wystąpienie gnejsów (granitognejsów) sylimanitowych należących do krystaliniku wzgórz strzeleńskich. Kamieniołom o wymiarach ok. 50 x 20 x 4m położony jest na zachodnich zboczach wzgórza 253,2m n.p.m. Jest on częściowo porośnięty drzewami i krzewami, a na dnie wyrobiska okresowo zbiera się woda. Szacunkowe zasoby są niewielkie, rzędu kilkuset tysięcy ton. Bliskie sąsiedztwo zabudowań mieszkalnych wsi Wilamowice w pewnym stopniu dyskwalifikuje to wystąpienie jako prognostyczne. Drugie wystąpienie gnejsów zostało zlokalizowane w zachodniej części gminy w rejonie miejscowości Zakrzów (obecnie Kol. Ciepłowody) na wzgórzu Łysica (338,9m n.p.m.). Jest to dość rozległe wystąpienie gnejsów plagioklazowo – mikroklinowych. Podczas wizji terenowej stwierdzono tutaj 5 wyrobisk o przebiegu prawie południkowym, z których największe (100 x 100 x 15m) położone jest po południowej stronie wzgórza. Szacunkowe zasoby (wg inwentaryzacji z 1978 roku)

wynoszą ok. 5 mln ton. Wyróbiska w chwili obecnej są częściowo porośnięte krzewami i drzewami, ale dobra lokalizacja, niewielki nakład (ok. 2m) oraz szacunkowe zasoby kwalifikują to wystąpienie gnejsów jako prognostyczne, wymagające dokładnego rozpoznania.

Granodioryty odsłaniają się w południowo – zachodniej części gminy na południe od Karczowic w niewielkim kamieniołomie porośniętym drzewami i krzewami. W orzeczeniu geologicznym wykonanym w 1966 roku skały te zostały określone jako sjenity. Z badań wykonanych w ramach tego orzeczenia wynika, że jest to surowiec o dobrych cechach jakościowych, ale zbyt duży nakład oraz bliskość potoku czynią to wystąpienie nieopłacalnym. Dwa niewielkie kamieniołomy łupków łuszczkowych są zlokalizowane w zachodniej części gminy na południe od Zakrzowa oraz w południowej części gminy na południe od Baldwinowic. Oba wystąpienia są w znacznym stopniu zarośnięte drzewami i krzewami.

Ochrona zwierząt i roślin.

Zgodnie z ustawą Prawo Ochrony Środowiska ochrona zwierząt i roślin polega na:

- zachowaniu cennych ekosystemów, różnorodności biologicznej i utrzymaniu równowagi przyrodniczej,
- tworzeniu warunków prawidłowego rozwoju i optymalnego spełniania przez zwierzęta i roślinność funkcji biologicznej w środowisku,
- zapobieganiu lub ograniczaniu negatywnych oddziaływań na środowisko, które mogłyby niekorzystnie wpływać na zasoby oraz stan zwierząt oraz roślin,
- zapobieganiu zagrożeniom naturalnych kompleksów i tworów przyrody.

Ochrona zwierząt i roślin, jest realizowana w szczególności poprzez:

- obejmowanie ochroną obszarów i obiektów cennych przyrodniczo,
- ustanawianie ochrony gatunków zwierząt oraz roślin,
- ograniczanie możliwości pozyskiwania dziko występujących zwierząt oraz roślin,
- odtwarzanie populacji zwierząt i stanowisk roślin oraz zapewnianie reprodukcji dziko występujących zwierząt oraz roślin,
- zabezpieczanie lasów i zadrzewień przed zanieczyszczeniem i pożarami,
- ograniczanie możliwości wycinania drzew i krzewów oraz likwidacji terenów zieleni,
- zalesianie, zadrzewianie lub tworzenie skupisk roślinności, zwłaszcza gdy przemawiają za tym potrzeby ochrony gleby, zwierząt, kształtowania klimatu oraz inne potrzeby związane z zapewnieniem różnorodności biologicznej, równowagi przyrodniczej i zaspokajania potrzeb rekreacyjno-wypoczynkowych ludzi,
- nadzorowanie wprowadzania do środowiska organizmów genetycznie zmodyfikowanych.

Świat roślinny.

Zgodnie z podziałem geobotanicznym Polski (Szefer, 1977) obszar objęty opracowaniem leży w prowincji Niżowo-Wyżynnej, dział A-Bałtycki, Poddział A –Pas Kotlin Podgórskich, okręg C – Przedgórze Sudeckie. Obszary leśne znajdujące się na w południowo-zachodniej obszarze opracowania to głównie lasy mieszane z przewagą drzew liściastych.

Bogactwo flory gminy Ciepłowody związane jest głównie z kompleksem lasu Muszkowickiego i znajdującym się w jego granicach rezerwatem przyrody „Muszkowicki Las Bukowy”. Roślinność rzeczywista rezerwatu to podgórski łąg

jesionowy, łęg jesionowo-olszowy, żyzna buczyna sudecka, nasadzenia świerkowe, nasadzenia świerkowe i kwaśna buczyna sudecka. Wśród gatunków drzew występuje tutaj buk, dąb bezszypułkowy, jawor, świerk, jesion, wiąz górski i lipa drobnolistna. Dodatkowym walorem jest bogate podszycie i runo leśne. Poza 11 gatunkami drzew i 9 gatunkami krzewów występuje tu wiele gatunków roślin objętych ochroną gatunkową. Na terenie rezerwatu występują: skrzyp olbrzymi, wawrzynek wilczętyko, bluszcz pospolity, storczyk plamisty, litera jajowata, gnieśnik leśny, kruszczyk siwy. Kilka z nich posiada wyznaczone strefy ochrony gatunkowej.

Świat zwierzęcy.

Na przeważającej części obszaru gminy występują typowe dla terenów otwartych zwierzęta. Jednak obecność , zwartego kompleksu leśnego, jakim jest łąs Muszkowicki pozwala na wzbogacenie lokalnej fauny o nieco rzadziej występujące gatunki zwierząt. Szczególnie bogaty jest świat ptaków. Na terenie gminy, występują następujące gatunki ptaków : dzięcioł duży, średni i zielononosy, wilga, sójka, kawka, bogatka, sikora modra , uboga i sosnowka, kowalik, pełzacz leśny, strzyżyk, drozd śpiewak, kos rudzik, pokrzewka czarnołbista, pierwiosnek świstunek, muchołówka, szpak, świergotek, gil, zięba, trznadel, mazurek i myszołów. Również świat ssaków oprócz typowych polnych gatunków, wzbogacony jest o zwierzęta, których występowanie związane jest z terenami lasów. Na terenie gminy Ciepłowody występują następujące gatunki ssaków: dzik, sarna, lis, zając szarak, kuna leśna, wiewiórka, , nornica ruda, ryjówka malutka, rzesorek rzeczek piżmak, borsuk, tchórz, gronostaj, łasica łaska, mysz domowa, leśna i polna. Na terenie rezerwatu występują rzadko spotykane gatunki ślimaków i mięczaków.

5.2 Wielkość i jakość zasobów wodnych

Wody powierzchniowe

Obszar gminy Ciepłowody położony jest w dorzeczu rzeki Odry, w obrębie zlewni II rzędu rzek Ślęzy i Oławy. Dział wodny oddzielający te dwie zlewnie przebiega niemalże południkowo pomiędzy terenami miejscowości Ciepłowody, a Janówką i Piotrowicami Polskimi. Część wschodnia, czyli należąca do zlewni rzeki Oławy, jest mniejsza (40,7% powierzchni gminy). Działy wodne nie wszędzie są wyraźne. Pomiedzy Targowicą i Dobrzenicami znajduje się brama wodna w wododziale drugiego rzędu. Sieć hydrograficzna gminy jest gęsta, wykorzystująca obniżenia terenu pomiędzy garbami i zespołami wzgórz. Zachodnią część gminy odwadnia Mała Ślęza, która stanowi główny ciek, przepływający przez wieś gminną Ciepłowody. Wschodnią część gminy odwadnia szereg cieków płynących równoleżnikowo do rzeki Oławy (poza gminą). Największe cieki wodne odwadniające wschodnią część gminy to Złotnik z dopływami: Cienkówką i Zamecznym Potokiem. Generalny kierunek spływu głównych cieków jest północny, a ich dopływy spływają do nich z okolicznych wzgórz dośrodkowo. Wszystkie te cieki cechują się przedgórskim charakterem z zaznaczającymi się na nich wezbrzeniami wiosennymi i słabiej widocznymi wezbrzeniami letnimi. Przeciętne ich zasoby, wyrażone średnim odpływem, wynoszą 4+5dm³/s km². (*Inwentaryzacja złóż surowców mineralnych z uwzględnieniem elementów ochrony środowiska, gminy Ciepłowody, Wrocław 1997r.*)

System naturalnych cieków uzupełniają rowy i kanały melioracyjne.

Zarówno wody powierzchniowe, jak i wody podziemne mają dla gminy podstawowe znaczenie użytkowe.

Wody podziemne

Użytkowe poziomy wodonośne na obszarze gminy Ciepłowody występują w utworach czwartorzędu i trzeciorzędu.

W obrębie czwartorzędu piętra wodonośnego wydziela się:

- poziom wodonośny w utworach piaszczysto – żwirowych dolin rzecznych,
- poziom wodonośny w analogicznych litologicznie osadach fluwioglacjalnych (zalegających często poniżej warstw glin zwałowych).

W obrębie trzeciorzędowego piętra wodonośnego wydzielić można dwa poziomy wodonośne:

- poziom górny, występujący bezpośrednio poniżej warstwy utworów czwartorzędowych (zazwyczaj w położeniu podglinowym).
- poziom dolny, występujący poniżej warstwy utworów ilastych i charakteryzujący się zwierciadłem naporowym.

Na obszarze gminy Ciepłowody nie występują główne zbiorniki wód podziemnych.

Wody geotermalne

Istnieje duże prawdopodobieństwo występowania na terenie gminy wód geotermalnych, związanych ze strefą Niemczy, której wschodnia granica przebiega w rejonie Karczowic. Wskazuje na to historia geologiczna tego obszaru. Obecność tych wód powiększyłaby listę elementów środowiska istotnych dla rozwoju gospodarczego gminy.

5.3 Wymogi ochrony przyrody i krajobrazu kulturowego.

Ochrona przyrody.

Zasady ochrony przyrody definiuje ustawa o ochronie przyrody z dnia z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. Nr 92, poz. 880).

Ochrona przyrody, w rozumieniu ustawy, polega na zachowaniu, zrównoważonym użytkowaniu oraz odnawianiu zasobów, tworów i składników przyrody:

- dziko występujących roślin, zwierząt i grzybów;
- roślin, zwierząt i grzybów objętych ochroną gatunkową;
- zwierząt prowadzących wędrowny tryb życia;
- siedlisk przyrodniczych;
- siedlisk zagrożonych wyginięciem, rzadkich i chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów;
- tworów przyrody żywej i nieożywionej oraz kopalnych szczątków roślin i zwierząt;
- krajobrazu;
- zieleni w miastach i wsiach;
- zadrzewień;

Formy ochrony przyrody.

Zgodnie z ustawą o ochronie przyrody formami ochrony przyrody są:

- parki narodowe;
- rezerваты przyrody;
- parki krajobrazowe;
- obszary chronionego krajobrazu;
- obszary Natura 2000;

- pomniki przyrody;
- stanowiska dokumentacyjne;
- użytki ekologiczne;
- zespoły przyrodniczo-krajobrazowe;
- ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów.

Wśród obowiązujących form ochrony przyrody na terenie gminy Ciepłowody występują:

- rezerwat przyrody „Muszkowicki Las Bukowy”;
- obszary chronionego krajobrazu „Wzgórza Niemczańsko-Strzelińskie”;
- 3 pomniki przyrody;
- chronione gatunki roślin, zwierząt i grzybów

„Obszar Chronionego Krajobrazu Wzgórza Niemczańsko – Strzelińskich”

Ustanowiony uchwałą Nr 35/81 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Wałbrzychu z dnia 28 października 1981r. nie tworzy ciągłego przestrzennie kompleksu. W skład obszaru wchodzi trzy odizolowane od siebie obręby:

- Obręb Wzgórza Niemczańskie, sąsiadujący od północnego-zachodu z gminą Ciepłowody. Kompleks ten obejmuje w głównej mierze tereny gminy Niemcza i jedynie małą jego część obejmuje zalesione tereny w północno-zachodniej części gminy Ciepłowody, w pobliżu miejscowości Brochocin.
- Obręb Wzgórza Strzelińskie, znajdujący się w odległości około 1,5km na wschód od gminy Ciepłowody,
- Obręb Muszkowicki, znajdujący się prawie w całości na terenie gminy Ciepłowody, w jej południowej części. (jedynie mały fragment kompleksu chronionego znajduje się na terenie gminy Ziębice) Obręb Muszkowicki obejmuje Las Muszkowicki pomiędzy miejscowościami Muszkowice, Cienkowice i Piotrowie Polskie.

Na północ od gminy Ciepłowody Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego zakłada utworzenie Obszaru Chronionego Krajobrazu „Wzgórza Strzelińskie”, który połączyłby istniejące obręby „Wzgórz Strzelińskie” i „Wzgórza Niemczańskie”

Rezerwat przyrody „Muszkowicki Las Bukowy”

Rezerwat utworzony został zarządzeniem Nr189 Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 30 grudnia 1966r. Rezerwat położony jest w południowo-wschodniej części kompleksu leśnego; Lasu Muszkowickiego, obejmującego łącznie 875ha, stanowiącego jeden z obrębów Obszaru Chronionego Krajobrazu Wzgórz Niemczańsko – Strzelińskich. Powierzchnia rezerwatu wynosi 16,43ha.

Rezerwat obejmuje swym zasięgiem fragment pierwotnego lasu bukowego. Celem utworzenia rezerwatu było ochrona dobrze wykształconych i zachowanych starych buczyn, które stanowią siedlisko wielu cennych gatunków roślin i zwierząt, jak też zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych, fragmentu lasu bukowego o cechach zespołu naturalnego.

W rozbiciu na kategorie użytkowania struktura rezerwatu przedstawia się następująco:

- powierzchnia leśna – 15,95ha,
 - powierzchnia nieleśna - 0,48ha,
- w tym :
- drogi śródleśne – 0,24ha
 - potok Złotnik – 0,24ha.

Podłoże terenu wchodzącego w skład rezerwatu stanowią osady czwartorzędowe, na których rozwinęły się gleby bielcowe, pseudobielcowe, brunatne oraz w dolinie Zamecznego Potoku, mady. W rezerwacie przeważają lasy bukowe, zajmujące 70% obszaru. Na przeważającej części rezerwatu występują naturalne zbiorowiska leśne, które tworzą fragmenty starodrzewia, gdzie buki osiągają wiek 250 lat i średnicę od 20 cm do 1 metra. W domieszce rosną dęby, graby i lipy. Łęg jesionowo-wiązowy zajmuje 26% powierzchni, a las dębowo grabowy 4%. Występuje tu 11 gatunków drzew i 9 gatunków krzewów. Oprócz buka występuje również dąb bezszypułkowy, jawor, świerk, jesion, wiąz górski i lipa drobnolistna. Dodatkowym walorem jest bogate odszycie i runo leśne. Wśród 80 gatunków roślin zielonych można spotkać tak rzadkie jak skrzyp olbrzymi i śnieżyca wiosenna. Znaleźć tu można również ciekawą faunę w tym rzadko spotykane gatunki mięczaków.

Pomniki przyrody.

Na terenie gminy Ciepłowody zlokalizowane są 3 drzewa uznane za pomniki przyrody na mocy Rozporządzenia Wojewody Dolnośląskiego Nr 11 z dnia 8 sierpnia 2008r. w sprawie pomników przyrody, znajdujących się na terenie województwa dolnośląskiego (Dz.Urz.Woj. Doln. Nr 221, poz. 2494) Są nimi:

1. Lipa drobnolistna w Ciepłowodach; ul. Boczna 19, działka ewid.. Nr 945;
2. Buk pospolity w Kobylej Głowie; park przy ruinach dawnego zamku, działka ewid.. Nr 107/2
3. Buk pospolity w Kobylej Głowie; park przy ruinach dawnego zamku, działka ewid.. Nr 107/2

Postulowany obszar Natura 2000.

Na terenie gminy zlokalizowany jest wnioskowany do włączenia do sieci obszarów Natura 2000 specjalny obszar ochrony „Muszkowicki Las Bukowy” o powierzchni 206,36ha”. Obszar leżący w obrębie Muszkowickiego Lasu Bukowego. Obejmuje: a) zalesiony fragment doliny potoku o krętym i zmiennym korycie, z zachowanym podgórskim łągiem jesionowym i grądem środkowoeuropejskim b) eksponowany na północny wschód stok wzniesienia, łagodnie falowany, pokryty licznymi grzędami, dzielącymi go na wąskie dolinki i jary, z wysiękami trawertynowymi; pokryty przez kwaśną i żyzną buczynę oraz grąd środkowoeuropejski i ziołorośla skrzypu olbrzymiego.

Gatunki roślin i zwierząt chronionych.

Gatunki roślin i zwierząt chronionych na podstawie ustawy o ochronie przyrody określają Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 lipca 2004 r. w sprawie gatunków dziko występujących roślin objętych ochroną (Dz. U. Nr 168, poz. 1764) oraz Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 28 września 2004 r. w sprawie gatunków dziko występujących zwierząt objętych ochroną (Dz. U. Nr 220, poz. 2237).

Ochrona krajobrazu gminy.

Teren gminy jest bardzo atrakcyjny krajobrazowo i krajoznawczo. Południowa i zachodnia część gminy jest przeznaczona w „Strategii rozwoju gminy Ciepłowody” do zagospodarowania turystycznego. Mezoregion Wzgórz Niemczańsko Strzeleńskich, w granicach którego położona jest gmina charakteryzuje się licznymi wzniesieniami, tworzącymi krajobraz o znaczących walorach. Wzniesienia tworzą deniwelację terenu sięgające ok. 160 m i charakteryzują się płaskimi wierzchołkami i łagodnymi stokami. Są one charakterystyczne dla krajobrazu występującego w zachodniej części gminy, położonej na zachodnich stokach Wzgórz Szklarskich i Wzgórzach Dobrzeńskich.

Nieco mniej urozmaiconą rzeźbę terenu ma wschodnia Kotlina Henrykowska obejmująca wschodnią część gminy, chociaż i tutaj różnica pomiędzy najwyższą i najniższą położonym punktem wynosi prawie 120 metrów.

Bogata rzeźba terenu w połączeniu z porastającymi stoki i szczyty wzgórz lasami, z których największy Las Muszkowicki dominuje w krajobrazie południowej części gminy, tworzy piękny pejzaż charakterystyczny dla Przedgórze Sudetów.

Większość wsi na terenie gminy posiada metrykę średniowieczną, a ich położenie doskonale wpisuje się w krajobraz. Nie bez znaczenia jest również fakt, że zabudowa wsi nie została znacząco zmieniona na skutek działań remontowych. W większości wsi dominuje przedwojenna zabudowa charakteryzująca się jednolitym spadkiem i układem połaci dachowych, pokryciem dachu z dachówki ceramicznej oraz charakterystycznymi dla regionu detalami architektonicznymi. Poza miejscowością Ciepłowody, gdzie ruch inwestycyjny był większy, w miejscowościach gminy Ciepłowody nie występuje powojenna zabudowa niepasująca formą architektoniczną do historycznej zabudowy. Oczywiście zdarzają się pojedyncze obiekty, burzące istniejący ład architektoniczny, jednak te drobne wyjątki nie psują wrażenia jednorodności zabudowy odczuwanego w każdej z miejscowości.

Przez teren gminy przebiega kilka pieszych szlaków turystycznych. Biegnie tędy również wyjątkowo atrakcyjny i malowniczy odcinek Szlaku Cysterskiego na Ziemi Ząbkowickiej (miejscowości: Muszkowice, Stary Henryków, Wilamowice, Cienkowice, Czesławice, Piotrowice Polskie i Baldwinowice należały do 1810 r. do posiadłości klasztoru cystersów w Henrykowie).

6. STAN DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I ZABYTKÓW ORAZ DÓBR KULTURY WSPÓŁCZESNEJ

6.1. Istniejące układy urbanistyczne – typologia

Na terenie gminy Ciepłowody odnajdujemy szereg dowodów dających materialne świadectwo przeszłości i rozwoju jej układów osadniczych. Odzwierciedla się to między innymi w różnorodności układów przestrzennych zagospodarowania istniejących miejscowości. Na terenie gminy brak ośrodków o miejskim charakterze. Biorąc pod uwagę znaczenie takich istniejących elementów zagospodarowania jak ufortyfikowany zespół zamkowy i przyległy zespół kościoła z cmentarzem, historyczne centrum osadnictwa gminy stanowi wieś Ciepłowody. Gmina nie posiada wytycznych konserwatorskich, co sprawia, że choć znaczna część spośród 17 wsi posiada średniowieczny rodowód, w obszarze gminy nie ma ustalonych przez służby konserwatorskie propozycji granic obszarów ochrony układów urbanistycznych.

Rozpatrując kryterium koncentracji zabudowy dla zagospodarowania terenów wsi gminy Ciepłowody należy przyjąć, że zdecydowanie dominuje tutaj zabudowa skupiona (tzn. odległości między budynkami w zwartych obszarach wsi nie przekraczają 30 metrów).

Nielicznie występują pojedyncze obiekty znacznie oddalone od terenów wsi (np. na granicy obrębów Piotrowice Polskie i Muszkowice, przy drodze powiatowej relacji Piotrowice Polskie – Muszkowice).

Kryterium układu elementów zagospodarowania wsi gminy Ciepłowody (przebieg i kształt dróg i placów, sposób lokalizacji zabudowy) pozwala rozróżnić na jej terenie następujące typy wsi¹:

¹ W nawiązaniu do: Elżbieta Trocka-Leszczyńska, *Wiejska Zabudowa Mieszkaniowa w regionie sudeckim*, Oficyna Wydawnicza Politechniki Wrocławskiej, Wrocław 1995, s. 44-45, 56.

- ulicówki – wsie o jednej osi komunikacyjnej, położone w terasach wewnątrz dolin, z regularnym układem zwartej zabudowy po jednej lub po obu stronach drogi,
- rzędówki – wsie o dwu równoległych osiach komunikacyjnych, otaczających wewnętrzny wydłużony obszar (plac targowy, pastwisko), przy czym osie te łączą się na krańcach tego obszaru,
- wielodrożnice i widlice – wsie o planie nieregularnym i wielu osiach komunikacyjnych, położone na wypłaszczeniach rozwidlonych dolin i wzniesień, powstałe z transformacji układu komunikacyjnego ulicówek, z wewnętrzną przestrzenią wsi wspólnie użytkowaną, o niwowym układzie gruntów.
- owalnice – wsie o osiach komunikacyjnych rozwidlonych wokół wewnętrznego, owalnego placu, otoczonego zabudową.

Powyższe kryteria typologiczne pozwalają uszeregować miejscowości gminy Ciepłowody w sposób następujący:

- ulicówki: Baldwinowice, Brochocin, Czesławice, Jakubów, Janówka, Koźmice, Zakrzów.
- rzędówki: Piotrowie Polskie, Wilamowice,
- wielodrożnice: Ciepłowody (w układzie łańcuchowym), Tomice, Dobrzenice, Cienkowice, Targowica
- widlice: Karczowice, Kobyla Głowa,
- owalnica: Stary Henryków.

6.2. Zabytkowe obiekty architektury i budownictwa – zasoby.

6.2.1. Dane ogólne

Zgodnie z wykazem przekazanym (24 marca 2005) przez Państwową Służbę Ochrony Zabytków w Wałbrzychu, na terenie gminy Ciepłowody:

- do rejestru zabytków wpisanych jest 12 istniejących obiektów - trzynasty wpis (nr rej. 10038 z 23.10.1964 r.) dotyczy nieistniejącego już dworu w miejscowości Brochocin.
- ewidencja zabytków nieruchomości obejmuje ogółem 200 pozycji, spośród których pozycja: „stodoła w zespole” w Ciepłowodach przy ul Ząbkowickiej 29 dotyczy nieistniejącego już obiektu.

Na terenie gminy Ciepłowody w ciągu minionych wieków powstało wiele zespołów zabudowy i obiektów architektonicznych o znaczącej wartości historycznej. W miejscowości Ciepłowody szczególnie wyróżnia się ufortyfikowany zamek⁹ z częścią ogrodowo-parkową i przyległym zespołem zabudowań folwarcznych.

⁹ „Ruiny nizinnego zamku kryją w swych murach pozostałości kilkunastu wieków siedziby rycerskiej. Powstała ona w początkach XIII w. jako założenie drewniano-ziemne należące do Alberta I z Brodą, zwanego Lyca; mieszkał tu też jego potomek Albert III z Brodą (zm. 1315), syn Grabisz, co odnotowano w 1287. Zdaniem B. Guerquina na miejscu owej siedziby wzniesiono w końcu XIII w. częściowo murowany zamek. Składał on się z kamiennego muru obwodowego i najpewniej drewnianej zabudowy dziedzińca. Mur obronny wyznaczał zarys półkola, zwróconego łukiem ku wschodowi. Może już wtedy wjazd znajdował się od południa, a obwarowania otaczała nawodniona fosa. Pełne ukształtowanie tego założenia można łączyć z Janem Seckilinem, od 1312 kanclerzem księcia Mikołaja ziębickiego. W kolejnym etapie, zapewne w pierwszej ćwierci XIV w., w zachodniej części dziedzińca stanęła czterokondygnacyjna wieża mieszkalna. Ta kamienna budowla na planie prostokąta (8 x 10m) miała wysokość około 18m. Zapewne w XV w. pojawiła się murowana zabudowa przy murze wschodnim. W 1441 zamek, stanowiący siedzibę rycerza-rabusia Georga Reibnitza, został zdobyty przez księcia ziębickiego i mieszczan wrocławskich. Po 1502 należał do rodu Seidlitzów, którzy około 1540 nadali zabudowie cechy renesansowe i zmodyfikowali fortyfikacje, budując nowy

W obszarze gminy znajdują się zespoły zabudowy dworskiej i rezydencjalnej z parkami i zespoły kościelno-cmentarne i kaplice, a także zabytki techniki, obiekty produkcyjne i zabudowania o charakterze gospodarczym.

Granice podlegających ochronie konserwatorskiej terenów:

- zespołu zamkowego,
- zespołów pałacowo-parkowych,
- zespołów kościelnych,

oraz lokalizację innych zabytkowych obiektów ukazano na rys. *Stan dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej* niniejszego opracowania.

6.2.2. Zasoby środowiska kulturowego

Rozmieszczenie zabytków nieruchomości (obiektów architektury i budownictwa) w obrębach geodezyjnych miejscowości (wsi) wchodzących w skład gminy Ciepłowody przedstawiają się następująco:

OBRĘB BALDWINOWICE

Obiekty wpisane do rejestru zabytków:

- brak wpisów.

Obiekty ujęte w ewidencji zabytków nieruchomości:

- dom mieszkalny, miejscowość – Baldwinowice nr 4,
- dom mieszkalny, miejscowość – Baldwinowice nr 5,
- stodoła w zespole, miejscowość – Baldwinowice nr 5,
- stodoła w zespole, miejscowość – Baldwinowice nr 5,
- dom mieszkalny, miejscowość – Baldwinowice nr 11,
- stodoła w zespole, miejscowość – Baldwinowice nr 11,
- dom mieszkalny, miejscowość – Baldwinowice nr 14,
- stodoła w zespole, miejscowość – Baldwinowice nr 14,
- dom mieszkalny, miejscowość – Baldwinowice nr 15,
- stodoła w zespole, miejscowość – Baldwinowice nr 15,
- budynek gospodarczy w zespole, miejscowość – Baldwinowice nr 15,
- brama w zespole, miejscowość – Baldwinowice nr 15,
- dom mieszkalny, miejscowość – Baldwinowice nr 16,
- stodoła w zespole, miejscowość – Baldwinowice nr 16,
- dom mieszkalno-gospodarczy, miejscowość – Baldwinowice nr 17,
- dom mieszkalno-gospodarczy, miejscowość – Baldwinowice nr 18,
- stodoła w zespole, miejscowość – Baldwinowice nr 18,
- dom mieszkalny, miejscowość – Baldwinowice nr 20,
- stodoła w zespole, miejscowość – Baldwinowice nr 20,
- dom mieszkalny, miejscowość – Baldwinowice nr 21,
- stodoła w zespole, miejscowość – Baldwinowice nr 21,
- transformator, miejscowość – Baldwinowice 16.

OBRĘB BROCHOCIN

Obiekty wpisane do rejestru zabytków:

pierścień umocnień na zewnątrz fosy. Otrzymał on formę ziemnych obwałowań z narożnymi, kazamatowymi bastcjami. W pracach brał udział budowniczy występujący w literaturze jako Giovanni Bernardo z Werony. W kolejnych stuleciach zamek należał do kilku rodów szlacheckich. Wzdłuż kurtyn powstała nieregularna zabudowa, dobudówki stały też przy wieży. Od 1839 majątek nabył od Schreyvogłów książę Wilhelm Orański, późniejszy król holenderski. W 1841 siedziba mieszkalna spłonęła. Odbudowano ją ponownie, niwelując jednocześnie fosę i obwałowania. W końcu XIX w. zamek przeszedł w ręce książąt Sachsen-Weimar-Eisenach. Od południa rozwinął się w czasach nowożytnych folwark, który zajął zapewne miejsce średniowiecznego podzamcza. W 1945 rezydencja uległa uszkodzeniu i odtąd niszczeje”. L. Kajzer, S. Kołodziejski, J. Salm: *Leksykon zamków w Polsce*, Arkady, Warszawa 2004, s. 134-135.

- dwór, nr rej. 1038, wpis z dnia 23.01.1964, miejscowość – Brochocin, (Uwaga: obiekt już nie istnieje - wnioskuję się o skreślenie obiektu z rejestru zabytków).

Obiekty ujęte w ewidencji zabytków nieruchomości:

- dom mieszkalno-gospodarczy, miejscowość – Brochocin nr 1,
- dom mieszkalno-gospodarczy, miejscowość – Brochocin nr 2,
- dom mieszkalny, miejscowość – Brochocin nr 3.

OBRĘB CIENKOWICE

Obiekty wpisane do rejestru zabytków:

- brak wpisów.

Obiekty ujęte w ewidencji zabytków nieruchomości:

- dom mieszkalny, miejscowość Cienkowice nr 2,
- dom mieszkalno-gospodarczy, miejscowość Cienkowice nr 2
- stodoła w zespole, miejscowość Cienkowice nr 2,
- dom mieszkalny, miejscowość Cienkowice nr 3,
- stodoła w zespole, miejscowość Cienkowice nr 3,
- obora w zespole, miejscowość Cienkowice nr 3,
- bud. gospodarczy w zespole, miejscowość Cienkowice nr 3,
- dom mieszkalny, miejscowość Cienkowice nr 8,
- stodoła w zespole, miejscowość Cienkowice nr 8,
- obora w zespole, miejscowość Cienkowice nr 8,
- dom mieszkalny, miejscowość Cienkowice nr 13,
- stodoła w zespole, miejscowość Cienkowice nr 13,
- dom mieszkalny, miejscowość Cienkowice nr 15,
- stodoła w zespole, miejscowość Cienkowice nr 15,
- dom mieszkalny, miejscowość – Cienkowice nr 19.

OBRĘB CIEPŁOWODY

Zabytki nieruchome wpisane do rejestru zabytków:

- zespół kościelny; kościół parafialny p.w. Niepokalanego Poczęcia NMP, nr rej. 1834, wpis z dnia 08.06.1966, miejscowość – Ciepłowody,
- zespół zamkowy; zamek obronny, ob. nieużytkowany, częściowo w stanie ruiny, nr rej. 719, wpis z dnia 01.09.1960, miejscowość – Ciepłowody,
- zespół zamkowy; park, dawne ogrody gospodarcze – otoczenie zamku, nr rej. 890/Wł, wpis z dnia 25.06.1982, miejscowość – Ciepłowody.
- oficyna dworska nr 28a, nr rej. 1427/Wł, wpis z dnia 09.03.1995, miejscowość – Ciepłowody, ul. Ząbkowicka 30,
- oficyna dworska, nr rej. 1427/Wł, wpis z dnia 09.03.1995, miejscowość – Ciepłowody, ul. Ząbkowicka 28a,

Zabytki nieruchome ujęte w ewidencji zabytków nieruchomości:

- cmentarz przykościelny, miejscowość – Ciepłowody,
- mur kościelno-cmentarny, miejscowość – Ciepłowody,
- plebania, miejscowość – Ciepłowody,
- oficyna dworska, miejscowość – Ciepłowody, ul. Ząbkowicka 31,
- dom mieszkalny w zespole dworskim, miejscowość – Ciepłowody, ul. Ząbkowicka 24,
- oficyna mieszkalno-gospodarcza w zespole dworskim, miejscowość – Ciepłowody,
- obora w zespole dworskim,
- spichlerz w zespole dworskim,
- budynek gospodarczy w zespole dworskim, miejscowość – Ciepłowody,
- brama w zespole dworskim, miejscowość – Ciepłowody,
- brama w zespole dworskim, miejscowość – Ciepłowody,
- Wiejski Ośrodek Zdrowia, miejscowość – Ciepłowody, pl. Mickiewicza 4,
- budynek handlowo-biurowy, miejscowość – Ciepłowody, ul. Ząbkowicka 4,

- dom mieszkalny, miejscowość – Ciepłowody, ul. Boczna 1,
- dom mieszkalny, miejscowość – Ciepłowody, ul. Boczna 2,
- dom mieszkalny, miejscowość – Ciepłowody, ul. Boczna 3,
- stodoła z bramą przejazdową, miejscowość – Ciepłowody, ul. Boczna 3,
- dom mieszkalny, miejscowość – Ciepłowody, ul. Boczna 11,
- dom mieszkalny, miejscowość – Ciepłowody, ul. Boczna 13,
- stodoła w zespole, miejscowość – Ciepłowody, ul. Boczna 13,
- dom mieszkalny, miejscowość – Ciepłowody, ul. Dobrzeńska 3,
- dom mieszkalny, miejscowość – Ciepłowody, ul. Dobrzeńska 6,,
- dom mieszkalny, miejscowość – Ciepłowody, ul. Dobrzeńska 10,
- stodoła w zespole, miejscowość – Ciepłowody, ul. Dobrzeńska 10,
- dom mieszkalny, miejscowość – Ciepłowody, ul. Dobrzeńska 18,
- dom mieszkalny, miejscowość – Ciepłowody, ul. Dobrzeńska 24,
- dom mieszkalny, miejscowość – Ciepłowody, ul. Dobrzeńska 30,
- dom mieszkalny, miejscowość – Ciepłowody, ul. Dobrzeńska 39,
- dom mieszkalny, miejscowość – Ciepłowody, ul. Dobrzeńska 40,
- obora I w zespole, miejscowość – Ciepłowody, ul. Dobrzeńska 40,
- obora II w zespole, miejscowość – Ciepłowody, ul. Dobrzeńska 40,
- stodoła w zespole, miejscowość – Ciepłowody, ul. Dobrzeńska 40,
- budynek gospodarczy z bramą przejazdową w zespole, miejscowość – Ciepłowody, ul. Dobrzeńska 40,
- dom mieszkalny, miejscowość – Ciepłowody, ul. Dobrzeńska 44,
- dom mieszkalny, miejscowość – Ciepłowody, ul. Kolejowa 1,
- dom mieszkalny, miejscowość – Ciepłowody, ul. Kolejowa 10,
- dom mieszkalny, miejscowość – Ciepłowody, ul. Sportowa 4,
- dom mieszkalny, miejscowość – Ciepłowody, ul. Żąbkowicka 1,
- dom mieszkalny, miejscowość – Ciepłowody, ul. Żąbkowicka 3,
- dom mieszkalny, miejscowość – Ciepłowody, ul. Żąbkowicka 8,
- dom mieszkalny, miejscowość – Ciepłowody, ul. Żąbkowicka 11,
- obora w zespole, miejscowość – Ciepłowody, ul. Żąbkowicka 11,
- dom mieszkalny, miejscowość – Ciepłowody, ul. Żąbkowicka 16,
- dom mieszkalny, miejscowość – Ciepłowody, ul. Żąbkowicka 21,
- dom mieszkalny, miejscowość – Ciepłowody, ul. Żąbkowicka 29,
- stodoła w zespole, miejscowość – Ciepłowody, ul. Żąbkowicka 29,
- dom mieszkalny, miejscowość – Ciepłowody, ul. Żąbkowicka 35,
- dom mieszkalny, miejscowość – Ciepłowody, ul. Żąbkowicka 38,
- dom mieszkalny, miejscowość – Ciepłowody 76,
- dom mieszkalny, miejscowość – Ciepłowody 110,
- dworzec kolejowy, miejscowość Ciepłowody,
- budynek warsztatów w zespole dworca kolejowego, miejscowość Ciepłowody,
- młyn gospodarczy (elektryczny) miejscowość Ciepłowody, ul. Kolejowa 4,

OBRĘB CZESŁAWICE

Obiekty wpisane do rejestru zabytków:

- brak wpisów.

Obiekty ujęte w ewidencji zabytków nieruchomych:

- kapliczka przydrożna, przy: miejscowość Czesławice 11,
- oficyna mieszkalno-gospodarcza w zespole folwarku, miejscowość Czesławice,
- oficyna mieszkalna w zespole folwarku, miejscowość Czesławice,
- obora w zespole folwarku, miejscowość Czesławice,
- spichlerz w zespole folwarku, miejscowość Czesławice,
- bud. inwentarski w zespole folwarku, miejscowość Czesławice,
- bud. inwentarski w zespole folwarku, miejscowość Czesławice,

- bud. inwentarski w zespole folwarku, miejscowość Czesławice,
- stodoła w zespole folwarku, miejscowość Czesławice,
- brama wjazdowa w zespole folwarku, miejscowość Czesławice,
- brama wjazdowa II w zespole folwarku, miejscowość Czesławice,
- dom mieszkalny, miejscowość Czesławice 13,
- ujęcie wody przy drodze Czesławice-Wilamowice.

OBRĘB DOBRZENICE

Obiekty wpisane do rejestru zabytków:

- zespół kościelny; kościół parafialny p.w. MB Różańcowej, nr rej. 1613, wpis z dnia 08.04.1966, miejscowość – Dobrzenice.

Obiekty ujęte w ewidencji zabytków nieruchomości:

- mur z bramą przy kościele, miejscowość – Dobrzenice,
- cmentarz przykościelny, miejscowość – Dobrzenice,
- dom mieszkalny, miejscowość – Dobrzenice 16,
- dom mieszkalny, miejscowość – Dobrzenice 41,

OBRĘB JAKUBÓW

Obiekty wpisane do rejestru zabytków:

- brak wpisów.

Obiekty ujęte w ewidencji zabytków nieruchomości:

- budynek inwentarski, miejscowość - Jakubów 4,
- dwór, miejscowość – Jakubów 5,
- obora w zespole, miejscowość - Jakubów 5,
- stodoła w zespole, miejscowość - Jakubów 5,
- budynek inwentarski, miejscowość - Jakubów 9,
- stodoła (przy), miejscowość – Jakubów 9,

OBRĘB JANÓWKA

Obiekty wpisane do rejestru zabytków:

- brak wpisów.

Obiekty ujęte w ewidencji zabytków nieruchomości:

- dwór, miejscowość Janówka,
- obora w zespole dworskim, miejscowość Janówka,

OBRĘB KARZOWICE

Obiekty wpisane do rejestru zabytków:

- zespół pałacowo-parkowy; pałac, ob. nieużytkowany, nr rej. 889/Wł, wpis z dnia 25.06.1982, miejscowość – Karczowice 10 ,
- zespół pałacowo-parkowy; park pałacowy, nr rej. 888/Wł, wpis z dnia 25.06.1982, miejscowość - Karczowice.

Obiekty ujęte w ewidencji zabytków nieruchomości:

- dawna wozownia w zespole pałacowym, miejscowość - Karczowice 8a,
- oficyna mieszkalno-gospodarcza w zespole pałacowym, miejscowość - Karczowice 8b,
- bud. inwentarski w zespole pałacowym, miejscowość - Karczowice 8c,
- bud. gospodarczy w w zespole pałacowym, miejscowość - Karczowice,

OBRĘB KOBYLA GŁOWA

Obiekty wpisane do rejestru zabytków:

- zespół pałacowo-parkowy; park pałacowy, nr rej. 887/Wł, wpis z dnia 25.06.1982, miejscowość – Kobyla Głowa.

Obiekty ujęte w ewidencji zabytków nieruchomości:

- kaplica cmentarna, miejscowość - Kobyla Głowa,
- mur cmentarny, miejscowość - Kobyla Głowa,
- cmentarz parafialny, miejscowość - Kobyla Głowa,
- cmentarz rodowy rodziny Von Tschierschky-Bogendorf, miejscowość - Kobyla Głowa,

- świetlica wiejska, ob. dom mieszkalny, miejscowość - Kobyła Głowa 6.

OBREB KOŹMICE

Obiekty wpisane do rejestru zabytków:

- zespół pałacowo-parkowy; płac, ob. nieużytkowany, nr rej. 886/Wł, wpis z dnia 25.06.1982, miejscowość – Komice 17,
- zespół pałacowo-parkowy; park pałacowy, nr rej. 885/Wł, wpis z dnia 25.06.1982, miejscowość – Komice.

Obiekty ujęte w ewidencji zabytków nieruchomościach:

- oficyna mieszkalno-gospodarcza w zespole pałacowym, miejscowość – Koźmice,
- obora I w zespole pałacowym, miejscowość – Koźmice,
- obora II w zespole pałacowym, miejscowość – Koźmice,
- spichlerz w zespole pałacowym, miejscowość – Koźmice,
- dom mieszkalny w zespole pałacowym, miejscowość - Koźmice 17d,
- dom mieszkalny, miejscowość - Koźmice 17f,
- dom mieszkalny, miejscowość - Koźmice 17g.

OBREB MUSZKOWICE

Obiekty wpisane do rejestru zabytków:

- brak wpisów.

Obiekty ujęte w ewidencji zabytków nieruchomościach:

- kaplica p.w. św. Anny,
- filia zbiorczej szkoły, miejscowość - Muszkowice 21,
- dom mieszkalny, miejscowość - Muszkowice 3,
- stodoła w zespole, miejscowość - Muszkowice 3,
- owczarnia w zespole, miejscowość - Muszkowice 3,
- dom mieszkalny, miejscowość - Muszkowice 4,
- obora w zespole, miejscowość - Muszkowice 4,
- stodoła w zespole, miejscowość - Muszkowice 4,
- dom mieszkalny, miejscowość - Muszkowice 10,
- stodoła w zespole, miejscowość - Muszkowice 10,
- dom mieszkalny, miejscowość - Muszkowice 27,
- stodoła w zespole, miejscowość - Muszkowice 27,
- gołębnik w zespole, miejscowość - Muszkowice 27,
- dom mieszkalny, miejscowość - Muszkowice 35,
- stodoła w zespole, miejscowość - Muszkowice 35,
- stodoła, miejscowość - Muszkowice 37.

OBREB PIOTROWICE POLSKIE

Obiekty wpisane do rejestru zabytków:

- brak wpisów.

Obiekty ujęte w ewidencji zabytków nieruchomościach:

- kościół fil. p.w. Matki Boskiej Bolesnej, miejscowość – Piotrowice Polskie,
- dom mieszkalno-gospodarczy, miejscowość – Piotrowice Polskie 4,
- obora w zespole, miejscowość – Piotrowice Polskie 4,
- dom mieszkalno-gospodarczy, miejscowość – Piotrowice Polskie 7,
- dom mieszkalny, miejscowość – Piotrowice Polskie 9,
- obora w zespole, miejscowość – Piotrowice Polskie 9,
- stodoła w zespole, miejscowość – Piotrowice Polskie 9,
- bud. gospodarczy w zespole, miejscowość – Piotrowice Polskie 9,
- dom mieszkalny, miejscowość – Piotrowice Polskie 17,
- dom mieszkalny, miejscowość – Piotrowice Polskie 19,
- stodoła w zespole, miejscowość – Piotrowice Polskie 19,
- dom mieszkalny, miejscowość – Piotrowice Polskie 21,
- dom mieszkalny, miejscowość – Piotrowice Polskie 23,

- dom mieszkalny, miejscowość – Piotrowice Polskie 37,
- dom mieszkalno-gospodarczy, miejscowość – Piotrowice Polskie 40,
- bud. gospodarczy w zespole, miejscowość – Piotrowice Polskie 40,
- dom mieszkalno-gospodarczy, miejscowość – Piotrowice Polskie 41,
- dom mieszkalny, miejscowość – Piotrowice Polskie 42.

OBRĘB STARY HENRYKÓW

Obiekty wpisane do rejestru zabytków:

- zespół kościelny; kościół filialny p. w. św. Marcina, nr rej. 727, wpis z dnia 05.09.1960, miejscowość – Stary Henryków.

Obiekty ujęte w ewidencji zabytków nieruchomości:

- kaplica przy murze cmentarza przykościelnego, miejscowość – Stary Henryków,
- bud. bramny w murze cmentarza przykościelnego, miejscowość – Stary Henryków,
- mur cmentarza przykościelnego – Stary Henryków,
- cmentarz przykościelny (parafialny), miejscowość – Stary Henryków,
- dom mieszkalny, miejscowość – Stary Henryków 5,
- dom mieszkalny, miejscowość – Stary Henryków 7,
- dom mieszkalny, miejscowość – Stary Henryków 12,
- bud. gospodarczy w zespole, 12,
- dom mieszkalny, miejscowość – Stary Henryków 14,
- dom mieszkalny, miejscowość – Stary Henryków 25,
- stodoła w zespole, miejscowość – Stary Henryków 25,
- dom mieszkalny, miejscowość – Stary Henryków 27,
- dom mieszkalno-gospodarczy, miejscowość – Stary Henryków 37,
- dom mieszkalny, miejscowość – Stary Henryków 39,
- bramka w zespole, miejscowość – Stary Henryków 39,
- dom mieszkalno-gospodarczy, miejscowość – Stary Henryków 43,
- obora w zespole, miejscowość – Stary Henryków 43.

OBRĘB TARGOWICA

Obiekty wpisane do rejestru zabytków:

- brak wpisów.

Obiekty ujęte w ewidencji zabytków nieruchomości:

- dwór obecnie budynek mieszkalny – Targowica,
- budynek mieszkalno gospodarczy – Targowica,
- budynek szkoły – Targowica nr 32,
- dom mieszkalny – Targowica nr 6,
- dom mieszkalny – Targowica nr 10,
- stodoła – Targowica nr 10,
- dom mieszkalny – Targowica nr 9,
- dom mieszkalny – Targowica nr 19,
- dom mieszkalny – Targowica nr 23,
- dom mieszkalny – Targowica nr 27,
- dom mieszkalny – Targowica nr 29,
- dom mieszkalny – Targowica nr 30,
- obora – Targowica,

OBRĘB TOMICE

Obiekty wpisane do rejestru zabytków:

- zespół pałacowo-parkowy; pałac ob. nieużytkowany, nr rej. 766/Wł, z dnia 08.11.1980, miejscowość – Tomice,
- zespół pałacowo-parkowy; park pałacowy, nr rej. 884/Wł, z dnia 25.06.1982, miejscowość – Tomice.

Obiekty ujęte w ewidencji zabytków nieruchomych:

- oficyna mieszkalno-gospodarcza– Tomice nr 1,
- obora I– Tomice,
- obora II– Tomice,
- spichlerz– Tomice,
- stodoła– Tomice,
- brama I– Tomice,
- brama I– Tomice,
- dom mieszkalny– Tomice nr 2,
- stodoła– Tomice nr 3,
- dom mieszkalny– Tomice nr 5,

OBREB WILAMOWICE

Obiekty wpisane do rejestru zabytków:

- brak wpisów.

Obiekty ujęte w ewidencji zabytków nieruchomych:

- dom mieszkalny - Wilamowice nr 3,
- budynek inwentarski - Wilamowice,
- stodoła- Wilamowice,
- dom mieszkalny - Wilamowice nr 4,
- obora- Wilamowice nr 4,
- dom mieszkalny - Wilamowice nr 6,
- budynek inwentarski – Wilamowice nr 6,
- dom mieszkalny - Wilamowice nr 19,
- spichlerz - Wilamowice,
- stodoła- Wilamowice,
- budynek mieszkalno-gospodarczy - Wilamowice nr 27,
- obora - Wilamowice,
- budynek inwentarski- Wilamowice,

Wnioski:

- Najliczniejszą grupę pośród obiektów ujętych w ewidencji zabytków nieruchomych w obszarze gminy Ciepłowody, stanowi wiejska zabudowa o cechach zabytkowych (domy mieszkalne i mieszkalno-gospodarcze, stodoły, budynki gospodarcze, obory, budynki inwentarskie), która zwykle koncentruje się w centralnych obszarach wsi.
- W obszarze gminy występują także przestrzennie wyodrębnione (pojedyncze i w zespołach) obiekty podworskie: pałace, oficyny, spichlerze, obory, budynki inwentarskie, z bramami wjazdowymi, i relikdami murów ogrodzeń.
- Świadectwem rozwoju infrastruktury technicznej, komunikacyjnej i przemysłowej gminy stanowią takie obiekty jak: transformator, ujęcie wody, budynek dworca kolejowego, młyny.
- Pośród obiektów ujętych w ewidencji zabytków nieruchomych w obszarze gminy znajdują się także obiekty kultu religijnego (kościół, kaplica) oraz cmentarze.

6.3. Stanowiska archeologiczne:

6.3.1. Dane ogólne

W obszarze gminy Ciepłowody występuje spora liczba zabytków archeologicznych. Występują tu liczne ślady wielokulturowej przeszłości terenów, po której pozostały, sięgające czasów prehistorycznych relikty osad i grodzisk,

cmentarzyska oraz kurhany. Na szczególną uwagę zasługuje zespół kurhanów zlokalizowany w Lesie Muszkowickim (obręb Muszkowice).

Udokumentowano łącznie 383 stanowiska archeologiczne (stanowiska wpisane do rejestru zabytków i stanowiska w ewidencji konserwatora zabytków)¹⁰.

Do rejestru zabytków wpisane są 74 stanowiska archeologiczne, a ewidencją konserwatora zabytków objęto 309 stanowisk.

Ich lokalizację na terenie gminy ukazuje załącznik graficzny studium.

6.3.2. Liczba stanowisk archeologicznych w obrębach geodezyjnych gminy Ciepłowody:

Obręb geodezyjny	Liczba stanowisk wpisanych do rejestru zabytków [szt]	Liczba stanowisk ujętych w ewidencji konserwatora zabytków [szt]	Uwagi
Baldwinowice	-	-	Nie zlokalizowano
Brochocin	3	19	
Cienkowice	1	15	
Ciepłowody	10	139	
Czesławice	7*	5	*1 st. położone na gr. z obr. Muszkowice
Dobrzeńce	1	25	
Jakubów	-	14	
Janówka	4	18	
Karczowice	-	6	
Kobyła Głowa	1	8	
Koźmice	2	2	
Muszkowice	8*	23	*1 st. położone na gr. z obr. Czesławice
Piotrowie Polskie	-	3	
Stary Henryków	6	17	
Targowica	19	10	
Tomice	4	1	
Wilamowice	9	6	

6.3.3. Szczegółowy wykaz stanowisk archeologicznych wpisanych do rejestru Dolnośląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków na obszarze gminy Ciepłowody:

Miejsce	Nr w miejscowości	Numer obszaru	Nr na obszarze	Numer decyzji wpisu do rejestru	Data wpisu do rejestru zabytków	Numer działki
BROCHOCIN	4	89-27	2	637/Arch/72	1972-06-25	84 85
BROCHOCIN	5	89-27	3	637/Arch/72	1972-06-25	86 85
BROCHOCIN	21	89-27	4	637/Arch/72	1972-06-25	87
CIENKOWICE	5	89-28	52	940/Arch/81	1981-09-29	4 5 87 93/1 94/2

¹⁰ wg. stanu na dzień 18 września 2008

Miejsce	Nr w miejscowości	Numer obszaru	Nr na obszarze	Numer decyzji wpisu do rejestru	Data wpisu do rejestru zabytków	Numer działki
CIEPŁOWODY	1	89-27	69	457/Arch/70	1969-04-30	284 285 286 287 288 301 300 299 302/1 302/2
CIEPŁOWODY	2	89-27	57	632/Arch/72	1972-06-25	274
CIEPŁOWODY	15	89-27	81	633/Arch/72	1972-06-23	342/1 342/2
CIEPŁOWODY	16	89-27	82	634/Arch/72	1972-06-23	342 341dr 337
CIEPŁOWODY	17	89-27	76	630/Arch/72	1972-06-23	277
CIEPŁOWODY	29	89-27	141	752/Arch/74	1974-12-14	801 802 799 800
CIEPŁOWODY	31	89-27	156	941/Arch/81	1981-09-29	577 576 575
CIEPŁOWODY	36	89-27	163	942/Arch/81	1981-09-29	535 536 537 538 1080dr 1081/1 1081/2 1081/3
CIEPŁOWODY	37	89-27	160	943/Arch/81	1981-09-29	600 598
CIEPŁOWODY	40	89-27	78	719	1960-09-01	1215/3
CZESŁAWICE	7	89-28	74	753/Arch/74	1974-12-14	22 23 24
CZESŁAWICE	7	90-28	21	753/Arch/74	1974-12-14	24 27 28
CZESŁAWICE	8	90-28	22	754/Arch/74	1974-12-16	21 22
CZESŁAWICE	8	89-28	75	754/Arch/74	1974-12-16	21
CZESŁAWICE	10	90-28	23	762/Arch/74	1974-12-16	72 ls 73 94
CZESŁAWICE	11	90-28	20	755/Arch/74	1974-12-16	33 34 35
CZESŁAWICE	11	89-28	78	755/Arch/74	1974-12-16	4, 5, 6/1, 6/2

Miejsce	Nr w miejscowości	Numer obszaru	Nr na obszarze	Numer decyzji wpisu do rejestru	Data wpisu do rejestru zabytków	Numer działki
DOBRZENICE	1	89-27	9	599/Arch/72	1972-05-30	108 109 110 217 218 243 111/1 242/2 dr 242/3 dr
JANÓWKA	1	89-27	25	53/Arch/5	1964-09-27	47/4
JANÓWKA	6	89-28	21	937/.Arch/81	1981-09-29	19 20/4 22 23
JANÓWKA	7	89-28	22	938/Arch/81	1981-09-29	26 27 28
JANÓWKA	8	89-28	23	939/Arch/81	1981-09-29	61/2 133 107 dr
KOBYŁA GŁOWA	3	89-27	189	635/Arch/72	1972-06-25	4 5/1 5/2 6/1 6/2 7/1 7/2 127dr
KOŹMICE	1	89-27	205	674/Arch/73	1973-11-05	11 361/1-inna gmina
KOŹMICE	2	89-27	204	673/Arch/73	1973-11-05	11
MUSZKOWICE	8	90-28	18	760/Arch/74	1974-12-16	13 oraz 35 Czesławice
MUSZKOWICE	9	90-28	19	761/Arch/74	1974-12-16	26 27 28dr 30 29
MUSZKOWICE	10	89-28	23	762/Arch	1974-12-16	73 74 93 94
MUSZKOWICE	18	90-28	93	278/Arch/96	1996-11-25	324/276
MUSZKOWICE	24	90-27	54	271/Arch/43	1967-04-19	316/283 lub 317/282
MUSZKOWICE	25	90-27	55	274/Arch/46	1967-04-19	321/279 lub 335/290
MUSZKOWICE	27	90-27	57	274/Arch/46	1967-04-19	310/268
MUSZKOWICE	28	90-27	58	273/Arch/45	1967-04-19	331/292
STARY	14	89-28	65	764/Arch/74	1974-12-16	117 118

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY CIEPŁOWODY

Miejsce	Nr w miejscowości	Numer obszaru	Nr na obszarze	Numer decyzji wpisu do rejestru	Data wpisu do rejestru zabytków	Numer działki
HENRYKÓW						116,133?
STARY HENRYKÓW	15	89-28	66	765/Arch/74	1974-12-16	117 118 133 114 115 108
STARY HENRYKÓW	18	89-28	69	944/Arch/81	1981-09-29	144
STARY HENRYKÓW	19	89-28	70	945/Arch/81	1981-09-29	134/3
STARY HENRYKÓW	20	89-28	71	946/Arch/81	1981-09-29	134/3
STARY HENRYKÓW	21	89-28	72	947/Arch/81	1982-04-27	134/2
TARGOWICA	1	89-28	2	658/Arch/72	1972-08-02	96
TARGOWICA	2	89-28	25	665/Arch/72	1972-06-30	46/2
TARGOWICA	13	89-28	35	948/Arch/81	1982-04-27	86/2 84/6
TARGOWICA	14	89-28	36	949/Arch/81	1982-04-27	15/2 16/2
TARGOWICA	15	89-28	37	950/Arch/81	1982-04-27	10/2 12/2
TARGOWICA	16	89-28	38	951/Arch/81	1982-04-27	71 72
TARGOWICA	17	89-28	39	952/Arch/81	1982-04-27	3/2 5/2
TARGOWICA	18	89-28	40	953/Arch/81	1982-04-27	72 73
TARGOWICA	19	89-28	41	954/Arch/81	1982-04-27	70 71
TARGOWICA	20	89-28	42	955/Arch/81	1982-04-27	69/1 69/2 70
TARGOWICA	21	89-28	43	956/Arch/81	1982-04-27	67 68/1 68/2 68/3 68/4
TARGOWICA	22	89-28	44	213/957/Arch/81	1982-04-27	62/1 62/2 63/1 63/2
TARGOWICA	23	89-28	45	958/Arch/81	1982-04-27	65/3
TARGOWICA	24	89-28	46	959/Arch/81	1982-04-27	66
TARGOWICA	25	89-28	47	960/Arch/81	1982-04-27	88/1 88/2 92 124/1 dr 87/2 91
TARGOWICA	26	89-28	48	217/961/Arch/81	1982-04-27	89/1 93

Miejsce	Nr w miejscowości	Numer obszaru	Nr na obszarze	Numer decyzji wpisu do rejestru	Data wpisu do rejestru zabytków	Numer działki
						124/1dr 88/2
TARGOWICA	27	89-28	49	164/962/Arch/82	1983-12-22	97 98 99 102 42/2 128pkp
TARGOWICA	28	89-28	50	165/963/Arch/82	1983-12-22	40 97
TARGOWICA	29	89-28	51	166/964/Arch/82	1983-12-22	38 39
TOMICE	1	89-27	198	680/Arch/73	1973-11-06	62 4 52rów
TOMICE	2	89-27	199	681/Arch/1973	1973-11-06	62 76?
TOMICE	3	89-27	197	682/Arch/73	1973-11-06	4
TOMICE	4	89-27	201	675/Arch/73	1973-11-05	1 59 60 61
WILAMOWICE	7	89-28	86	172/970/Arch/82	1983-12-22	90/1
WILAMOWICE	8	89-28	87	173/971/Arch/82	1983-12-22	133 134 135
WILAMOWICE	9	89-28	88	174/972/Arch/82	1983-12-22	124/1 124/2
WILAMOWICE	10	89-28	89	175/973/Arch/82	1983-12-22	120 122 124/2
WILAMOWICE	11	89-28	90	176/974/Arch/82	1982-07-15	114/2 114/3 116/1 116/2
WILAMOWICE	12	89-28	91	177/975/Arch/82	1982-07-15	110 108
WILAMOWICE	13	89-28	92	178/976/Arch/82	1982-07-15	117 120 115/3 115/4
WILAMOWICE	14	89-28	93	179/977/Arch/82	1982-07-15	2/2 2/3 4/1 4/2 5
WILAMOWICE	15	89-28	94	180/978/Arch/82	1982-07-15	17/1 17/2 17/3 17/4 17/5 17/6

Źródło: Wojewódzki Dolnośląski Konserwator Zabytków-Delegatura w Wałbrzychu.
Stan na dzień: 18-września-2008

6.3.4. Szczegółowy wykaz pozostałych stanowisk archeologicznych (wpisanych do ewidencji Dolnośląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków na obszarze gminy Ciepłowody):

Miejsce	Nr w miejscowości	Nr obszaru / nr na obszarze
BROCHOCIN	1	88-27/181
BROCHOCIN	2	88-27/182
BROCHOCIN	3	89-27/1
BROCHOCIN	6	88-27/183
BROCHOCIN	7	88-27/184
BROCHOCIN	8	88-27/185
BROCHOCIN	9	88-27/186
BROCHOCIN	10	88-27/187
BROCHOCIN	11	88-27/188
BROCHOCIN	12	88-27/189
BROCHOCIN	13	88-27/190
BROCHOCIN	14	88-27/191
BROCHOCIN	15	88-27/192
BROCHOCIN	16	88-27/193
BROCHOCIN	17	88-27/194
BROCHOCIN	18	88-27/195
BROCHOCIN	19	88-27/196
BROCHOCIN	20	88-27/197
BROCHOCIN	22	89-27/5
CIENKOWICE	1	89-27/45
CIENKOWICE	2	89-28/5
CIENKOWICE	3	89-28/4
CIENKOWICE	4	89-27/35
CIENKOWICE	6	89-27/42
CIENKOWICE	7	89-27/36
CIENKOWICE	8	89-28/53
CIENKOWICE	9	89-27/39
CIENKOWICE	10	89-27/38
CIENKOWICE	11	89-27/37
CIENKOWICE	12	89-27/34
CIENKOWICE	13	89-27/40
CIENKOWICE	14	89-27/41
CIENKOWICE	15	89-27/43
CIENKOWICE	16	89-27/44
CIEPŁOWODY	3	89-27/63
CIEPŁOWODY	4	89-27/83
CIEPŁOWODY	5	89-27/120
CIEPŁOWODY	6	89-27/110
CIEPŁOWODY	7	89-27/144
CIEPŁOWODY	8	89-27/101
CIEPŁOWODY	9	89-27/151

Miejsce	Nr w miejscowości	Nr obszaru / nr na obszarze
CIEPŁOWODY	10	89-27/74
CIEPŁOWODY	11	89-27/114
CIEPŁOWODY	12	89-27/106
CIEPŁOWODY	13	89-27/97
CIEPŁOWODY	14	89-27/159
CIEPŁOWODY	18	89-27/95
CIEPŁOWODY	19	89-27/142
CIEPŁOWODY	20	89-27/98
CIEPŁOWODY	21	89-27/112
CIEPŁOWODY	22	89-27/66
CIEPŁOWODY	23	89-27/65
CIEPŁOWODY	24	89-27/127
CIEPŁOWODY	25	89-27/128
CIEPŁOWODY	26	89-27/129
CIEPŁOWODY	27	89-27/139
CIEPŁOWODY	28	89-27/140
CIEPŁOWODY	30	89-27/145
CIEPŁOWODY	32	89-27/153
CIEPŁOWODY	33	89-27/162
CIEPŁOWODY	34	89-27/121
CIEPŁOWODY	35	89-27/109
CIEPŁOWODY	38	89-27/147
CIEPŁOWODY	39	89-27/111
CIEPŁOWODY	41	89-27/79
CIEPŁOWODY	42	89-27/53
CIEPŁOWODY	43	89-27/168
CIEPŁOWODY	44	89-27/169
CIEPŁOWODY	45	89-27/170
CIEPŁOWODY	46	89-27/171
CIEPŁOWODY	47	89-27/172
CIEPŁOWODY	48	89-27/173
CIEPŁOWODY	49	89-27/174
CIEPŁOWODY	50	89-27/175
CIEPŁOWODY	51	89-27/176
CIEPŁOWODY	52	89-27/177
CIEPŁOWODY	53	89-27/178
CIEPŁOWODY	54	89-27/179
CIEPŁOWODY	55	89-27/180
CIEPŁOWODY	56	89-27/181
CIEPŁOWODY	57	89-27/182
CIEPŁOWODY	58	89-27/183
CIEPŁOWODY	59	89-27/164
CIEPŁOWODY	60	89-27/161
CIEPŁOWODY	61	89-27/157
CIEPŁOWODY	62	89-27/154
CIEPŁOWODY	63	89-27/155
CIEPŁOWODY	64	89-27/158

Miejsce	Nr w miejscowości	Nr obszaru / nr na obszarze
CIEPŁOWODY	65	89-27/123
CIEPŁOWODY	66	89-27/124
CIEPŁOWODY	67	89-27/125
CIEPŁOWODY	68	89-27/126
CIEPŁOWODY	69	89-27/130
CIEPŁOWODY	70	89-27/131
CIEPŁOWODY	71	89-27/132
CIEPŁOWODY	72	89-27/133
CIEPŁOWODY	73	89-27/134
CIEPŁOWODY	74	89-27/135
CIEPŁOWODY	75	89-27/136
CIEPŁOWODY	76	89-27/137
CIEPŁOWODY	77	89-27/138
CIEPŁOWODY	78	89-27/152
CIEPŁOWODY	79	89-27/150
CIEPŁOWODY	80	89-27/149
CIEPŁOWODY	81	89-27/148
CIEPŁOWODY	82	89-27/146
CIEPŁOWODY	83	89-27/143
CIEPŁOWODY	84	89-27/122
CIEPŁOWODY	85	89-27/119
CIEPŁOWODY	86	89-27/118
CIEPŁOWODY	87	89-27/117
CIEPŁOWODY	88	89-27/116
CIEPŁOWODY	89	89-27/115
CIEPŁOWODY	90	89-27/113
CIEPŁOWODY	91	89-27/108
CIEPŁOWODY	92	89-27/107
CIEPŁOWODY	93	89-27/105
CIEPŁOWODY	94	89-27/104
CIEPŁOWODY	95	89-27/103
CIEPŁOWODY	96	89-27/102
CIEPŁOWODY	97	89-27/100
CIEPŁOWODY	98	89-27/99
CIEPŁOWODY	99	89-27/96
CIEPŁOWODY	100	89-27/94
CIEPŁOWODY	101	89-27/93
CIEPŁOWODY	102	89-27/92
CIEPŁOWODY	103	89-27/91
CIEPŁOWODY	104	89-27/90
CIEPŁOWODY	105	89-27/89
CIEPŁOWODY	106	89-27/88
CIEPŁOWODY	107	89-27/87
CIEPŁOWODY	108	89-27/86
CIEPŁOWODY	109	89-27/85
CIEPŁOWODY	110	89-27/84
CIEPŁOWODY	111	89-27/80

Miejsce	Nr w miejscowości	Nr obszaru / nr na obszarze
CIEPŁOWODY	112	89-27/77
CIEPŁOWODY	113	89-27/75
CIEPŁOWODY	114	89-27/73
CIEPŁOWODY	115	89-27/72
CIEPŁOWODY	116	89-27/59
CIEPŁOWODY	117	89-27/58
CIEPŁOWODY	118	89-27/56
CIEPŁOWODY	119	89-27/55
CIEPŁOWODY	120	89-27/54
CIEPŁOWODY	121	89-27/60
CIEPŁOWODY	122	89-27/64
CIEPŁOWODY	123	89-27/61
CIEPŁOWODY	124	89-27/62
CIEPŁOWODY	125	89-27/67
CIEPŁOWODY	126	89-27/68
CIEPŁOWODY	127	89-27/71
CIEPŁOWODY	128	89-27/70
CIEPŁOWODY	129	89-27/167
CIEPŁOWODY	130	89-27/166
CIEPŁOWODY	131	89-27/165
CIEPŁOWODY	132	89-27/229
CIEPŁOWODY	133	89-27/230
CIEPŁOWODY	134	89-27/231
CIEPŁOWODY	135	89-27/232
CIEPŁOWODY	136	89-27/233
CIEPŁOWODY	137	89-27/234
CIEPŁOWODY	138	89-27/235
CIEPŁOWODY	139	89-27/236
CIEPŁOWODY	140	89-27/237
CIEPŁOWODY	141	89-27/238
CIEPŁOWODY ZAKRZÓW	1	89-27/52
CIEPŁOWODY ZAKRZÓW	2	89-27/46
CIEPŁOWODY ZAKRZÓW	3	89-27/47
CIEPŁOWODY ZAKRZÓW	4	89-27/48
CIEPŁOWODY ZAKRZÓW	5	89-27/49
CIEPŁOWODY ZAKRZÓW	6	89-27/50
CIEPŁOWODY ZAKRZÓW	7	89-27/51
CZESŁAWICE	1	90-28/4
CZESŁAWICE	2	90-28/85
CZESŁAWICE	5	90-28/12
CZESŁAWICE	9	89-28/76
CZESŁAWICE	10	89-28/77
CZESŁAWICE	12	89-28/79
DOBRZENICE	1	88-27/198
DOBRZENICE	2	88-27/199
DOBRZENICE	3	88-27/200
DOBRZENICE	4	88-27/201

Miejsce	Nr w miejscowości	Nr obszaru / nr na obszarze
DOBRZENICE	5	88-27/202
DOBRZENICE	6	88-27/203
DOBRZENICE	7	88-27/204
DOBRZENICE	8	88-27/205
DOBRZENICE	9	88-27/206
DOBRZENICE	10	88-27/207
DOBRZENICE	11	88-27/208
DOBRZENICE	12	88-27/209
DOBRZENICE	13	88-27/210
DOBRZENICE	14	88-27/212
DOBRZENICE	14	88-27/211
DOBRZENICE	16	88-27/213
DOBRZENICE	17	88-27/214
DOBRZENICE	18	88-27/215
DOBRZENICE	19	88-27/216
DOBRZENICE	20	88-27/217
DOBRZENICE	21	88-27/218
DOBRZENICE	22	88-27/219
DOBRZENICE	23	89-27/7
DOBRZENICE	24	89-27/6
DOBRZENICE	25	89-27/8
JAKUBÓW	1	89-27/10
JAKUBÓW	2	88-27/220
JAKUBÓW	3	88-27/221
JAKUBÓW	4	88-27/222
JAKUBÓW	5	88-27/223
JAKUBÓW	6	89-27/11
JAKUBÓW	7	89-27/12
JAKUBÓW	8	89-27/13
JAKUBÓW	9	89-27/14
JAKUBÓW	10	89-27/15
JAKUBÓW	11	89-27/16
JAKUBÓW	12	89-27/17
JAKUBÓW	13	89-27/18
JAKUBÓW	14	89-27/19
JANÓWKA RACZ	2	89-28/1
JANÓWKA RACZ	3	89-28/18
JANÓWKA RACZ	4	89-28/19
JANÓWKA RACZ	5	89-28/20
JANÓWKA RACZ	9	89-28/24
JANÓWKA RACZ	10	89-27/20
JANÓWKA RACZ	11	89-27/21
JANÓWKA RACZ	12	89-27/30
JANÓWKA RACZ	13	89-27/31
JANÓWKA RACZ	14	89-27/33
JANÓWKA RACZ	15	89-27/32
JANÓWKA RACZ	16	89-27/23

Miejsce	Nr w miejscowości	Nr obszaru / nr na obszarze
JANÓWKA RACZ	17	89-27/22
JANÓWKA RACZ	18	89-27/24
JANÓWKA RACZ	19	89-27/26
JANÓWKA RACZ	20	89-27/27
JANÓWKA RACZ	21	89-27/28
JANÓWKA RACZ	22	89-27/29
KARCZOWICE	1	89-27/216
KARCZOWICE	2	89-27/219
KARCZOWICE	3	89-27/217
KARCZOWICE	4	89-27/218
KARCZOWICE	5	89-27/220
KARCZOWICE	6	89-27/221
KOBYŁA GŁOWA	1	89-27/190
KOBYŁA GŁOWA	2	89-27/184
KOBYŁA GŁOWA	4	89-27/185
KOBYŁA GŁOWA	5	89-27/186
KOBYŁA GŁOWA	6	89-27/187
KOBYŁA GŁOWA	7	89-27/188
KOBYŁA GŁOWA	8	89-27/195
KOBYŁA GŁOWA	9	89-27/196
KOŹMICE	3	89-27/203
KOŹMICE	4	89-27/202
MUSZKOWICE	1	90-28/1
MUSZKOWICE	2	90-28/2
MUSZKOWICE	3	90-28/17
MUSZKOWICE	4	90-28/15
MUSZKOWICE	5	90-28/13
MUSZKOWICE	6	90-28/14
MUSZKOWICE	7	90-28/16
MUSZKOWICE	10	90-28/79
MUSZKOWICE	11	90-28/3
MUSZKOWICE	12	90-28/80
MUSZKOWICE	13	90-28/81
MUSZKOWICE	14	90-28/84
MUSZKOWICE	15	90-28/86
MUSZKOWICE	16	90-28/87
MUSZKOWICE	17	90-28/88
MUSZKOWICE	19	90-28/102
MUSZKOWICE	20	90-28/104
MUSZKOWICE	23	90-27/53
MUSZKOWICE	26	90-27/56
MUSZKOWICE	29	90-27/59
MUSZKOWICE	30	90-27/60
PIOTROWICE POLSKIE	1	90-27/50
PIOTROWICE POLSKIE	1	89-27/191
PIOTROWICE POLSKIE	2	90-27/51
PIOTROWICE POLSKIE	3	90-27/52

Miejsce	Nr w miejscowości	Nr obszaru / nr na obszarze
STARY HENRYKÓW	2	89-28/8
STARY HENRYKÓW	3	89-28/54
STARY HENRYKÓW	4	89-28/55
STARY HENRYKÓW	5	89-28/56
STARY HENRYKÓW	6	89-28/57
STARY HENRYKÓW	7	89-28/58
STARY HENRYKÓW	8	89-28/59
STARY HENRYKÓW	9	89-28/60
STARY HENRYKÓW	10	89-28/61
STARY HENRYKÓW	11	89-28/62
STARY HENRYKÓW	12	89-28/63
STARY HENRYKÓW	13	89-28/64
STARY HENRYKÓW	16	89-28/67
STARY HENRYKÓW	17	89-28/68
STARY HENRYKÓW	22	89-28/73
STARY HENRYKÓW	23	89-28/115
TARGOWICA	3	89-28/26
TARGOWICA	4	89-28/17
TARGOWICA	5	89-28/27
TARGOWICA	6	89-28/28
TARGOWICA	7	89-28/29
TARGOWICA	8	89-28/30
TARGOWICA	9	89-28/31
TARGOWICA	10	89-28/32
TARGOWICA	11	89-28/33
TARGOWICA	12	89-28/34
TOMICE	7	89-27/200
WILAMOWICE	1	89-28/9
WILAMOWICE	2	89-28/81
WILAMOWICE	3	89-28/82
WILAMOWICE	4	89-28/83
WILAMOWICE	5	89-28/84
WILAMOWICE	6	89-28/85

Źródło: Wojewódzki Dolnośląski Konserwator Zabytków-Delegatura w Wałbrzychu.
Stan na dzień: 24-marca-2005

7. WARUNKI I JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW W TYM OCHRONA ICH ZDROWIA

Mieszkalnictwo.

Liczba mieszkań w gminie Ciepłowody w ciągu ostatnich lat utrzymuje się na stałym poziomie. Nowa zabudowa powstaje w miejscu starej, której zły stan techniczny powodował konieczność rozbiórki. Pozytywnym zjawiskiem są remonty i modernizacje starej zabudowy mieszkaniowej oraz adaptacje zabudowy gospodarczej na cele mieszkaniowe lub usługowe. Tylko na nielicznych działkach zachodzi zjawisko dogęszczania zabudowy polegające na wznoszeniu nowych budynków wolnostojących dla drugiego pokolenia właścicieli na zabudowanych już działkach siedliskowych .

	Liczba mieszkań	Liczba izb	Powierzchnia użytkowa mieszkań w tys. m ²					
				liczba izb w mieszkaniu	Liczba osób na		Powierzchnia użytkowa w m ²	
					1 mieszkanie	1 izbę	1 mieszkanie	na 1 osobę
Powiat ząbkowicki	23315	87388	1731,0	3,75	2,96	0,79	74,2	25,0
Gmina Ciepłowody	1006	4115	83,0	4,09	3,18	0,78	82,5	25,9

Tabela: Zasoby mieszkaniowe w 2006 r w gminie Ciepłowody.

Źródło : Rocznik statystyczny województwa dolnośląskiego 2007, Wojewódzki Urząd Statystyczny, Wrocław 2007.

Powyższe zestawienie przedstawia wybrane wskaźniki charakteryzujące zasoby mieszkaniowe w powiecie ząbkowickim i gminie Ciepłowody. Zauważalny jest charakterystyczny dla zabudowy wsi i małych miasteczek wyższy wskaźnik liczby izb w mieszkaniu oraz wyższy wskaźnik powierzchni na jednego mieszkańca. Wynika to z dominującego w gminie Ciepłowody siedliskowego typu zabudowy. Mieszkania w zabudowie wielorodzinnej miast są zazwyczaj mniejsze niż mieszkania w budynkach mieszkalnych stanowiących część gospodarstwa rolnego właściciela.

Dostęp do usług.

Rolniczy charakter gminy Ciepłowody sprawia, że na terenie gmina nie posiada dobrze rozwiniętej oferty usług. Lokalny ośrodek usługowy jakim jest miejscowość Ciepłowody oferuje jedynie usługi podstawowe. Mieszkańcy korzystają z oferty okolicznych ośrodków miejskich, które posiadają o wiele szerszą gamę usług.

Usługi oświaty.

Na terenie miejscowości zlokalizowana jest gminna szkoła w której funkcjonuje szkoła podstawowa, gimnazjum i przedszkole.

Poniższe dane przedstawiają dane charakteryzujące funkcjonujące na terenie gminy placówki oświatowe.

Rok	Szkoły	Pomieszczenia szkolne	Oddziały	Uczniowie	Absolwenci 2002/2003
2003/04	1	17	12	250	52
2006/07	1	17	11	190	47

Tabela: Szkoła podstawowa dla dzieci i młodzieży w latach 2003-2007 w gminie Ciepłowody
 Źródło: Rocznik Statystyczny Województwa Dolnośląskiego 2004, Urząd Statystyczny we Wrocławiu, Wrocław 2004,
 Rocznik Statystyczny Województwa Dolnośląskiego 2004, Urząd Statystyczny we Wrocławiu, Wrocław 2007,

Rok	Szkoły	Pomieszczenia szkolne	Oddziały	Uczniowie	Absolwenci
2003/04	1	9	6	138	41
2006/07	1	9	6	141	50

Tabela: Gimnazjum dla dzieci i młodzieży w latach 2003- 2007 w gminie Ciepłowody
 Źródło: Rocznik Statystyczny Województwa Dolnośląskiego 2004, Urząd Statystyczny we Wrocławiu, Wrocław 2004,
 Rocznik Statystyczny Województwa Dolnośląskiego 2007, Urząd Statystyczny we Wrocławiu, Wrocław 2007, (stan w dniu 31. IX. 2006 roku),

Rok	Placówki		Miejsca w przedszkolach	Oddziały		Dzieci	
	Ogółem	W tym przedszkola		Ogółem	W tym w przedszkolach	Ogółem	W tym w przedszkolach
2004	1	1	59	3	3	61	61
2007	1	1	75	3	3	64	64

Tabela: Przedszkole w gminie Ciepłowody
 Źródło: Rocznik Statystyczny Województwa Dolnośląskiego 2004, Urząd Statystyczny we Wrocławiu, Wrocław 2004, (stan w dniu 31. IX. 2003 roku),
 Rocznik Statystyczny Województwa Dolnośląskiego 2007, Urząd Statystyczny we Wrocławiu, Wrocław 2007, (stan w dniu 31. IX. 2006 roku),

Usługi sportu i rekreacji.

Oprócz wielofunkcyjnej hali sportowej, boiska do koszykówki i piłki siatkowej przy szkole gminnej w Ciepłowodach trawiaste boiska do gry w piłkę nożną zlokalizowano na terenie miejscowości: Ciepłowody, Brochocin, Cienkowice, Dobrzenice, Kobyla Głowa, Targowica, Muszkowice, Stary Henryków, Jakubów oraz Janówka.

Usługi zdrowia.

Usługi zdrowia znajdują się jedynie w miejscowości Ciepłowody. Zlokalizowana jest tam przychodnia lekarska, stomatolog oraz apteka.

Usługi handlu.

Na terenie gminy Ciepłowody sklepy (ogólno-spożywcze) znajdują się w Ciepłowodach, Dobrzenicach, Janówce, Muszkowicach, Piotrowicach Polskich, Starym Henrykowie i Tomicach.

Miejscowość	Liczba sklepów
Cieplowody	3
Dobrzenice	1
Janówka	1
Muszkowice	1
Piotrowice Polskie	1
Stary Henryków	1
Tomice	1
Wilamowice	1

Usługi kultury.

Oferta kulturalna gminy nie jest bogata.

Na terenie gminy znajdują się dwie biblioteki gminne, w tym jedna filia biblioteki znajdującej się w zespole szkoły gminnej. Świetlice znajdują się w: Cieplowodach, Dobrzenicach, Wilamowicach i Piotrowicach Polskich, Starym Henrykowie, Targowicy i Kobylej Głowie.

Kościół znajduje się w Cieplowodach, Dobrzenicach, Piotrowicach Polskich, Starym Henrykowie. Dodatkowo w Kobylej Głowie i w Muszkowicach zlokalizowane są kaplice.

Wyposażenie w infrastrukturę techniczną.

Innym wskaźnikiem świadczącym o jakości życia mieszkańców jest wyposażenie w infrastrukturę techniczną: w instalację wodociągową, kanalizacyjną, elektryczną, gazową, telefoniczną i ciepłowniczą.

Przyłącze wodociągowej posiadają 753 budynki mieszkalne, co przy niskim udziale wielorodzinnej zabudowy mieszkaniowej stanowi około 70-cio procentowy udział budynków mieszkalnych z instalacją wodociągową w ogólnej liczbie budynków mieszkalnych.

O wiele gorzej wygląda stopień wyposażenia budynków mieszkalnych w instalację kanalizacyjną. Zaledwie 28 mieszkania w Cieplowodach i 25 mieszkań w Kobylej Głowie posiada przyłącze do lokalnej sieci kanalizacyjnej. Ścieki bytowe z większości gospodarstw odprowadzane są do zbiorników bezodpływowych, skąd wywożone są beczkowozami do oczyszczalni ścieków.

Niestety ścieki z wielu gospodarstw w sposób niekontrolowany są wylwane do wód płynących lub rowów melioracyjnych.

W instalacje elektroenergetyczną wyposażone są wszystkie zamieszkiwane obecnie budynki mieszkalne.

Z uwagi na fakt, że przez teren gminy nie przebiega magistrala gazowa, teren gminy nie jest zgazyfikowany. Mieszkańcy korzystają z butli gazowych. W większości miejscowości na terenie prywatnych nieruchomości znajdują się punktu wymiany butli.

8. ZAGROŻENIA BEZPIECZEŃSTWA LUDNOŚCI I JEJ MIENIA

Stopień integracji lokalnej społeczności należy uznać za wysoki. Sprzyja temu niewielka liczebność miejscowości wchodzących w skład gminy oraz stosunkowo niewielkie odległości pomiędzy miejscowościami i wynikające m.in. z tego wzajemne powiązania i zależności. Czynnikiem niewątpliwie integrującym jest szkoła gminna zlokalizowana w Cieplowodach.

Wspomniany powyżej wysoki stopień integracji wpływa na wzrost poczucia bezpieczeństwa mieszkańców gminy. Pomimo niewielkiej obsady jedyne w gminie Komisariatu Policji w miejscowości Cieplowody oraz brak innych służb mundurowych,

stopień bezpieczeństwa w gminie należy uznać za wystarczający. Niewielka liczebność miejscowości sprawia, że mieszkańcy znają się nawzajem. Nie bez znaczenia pozostaje również wpływ związków wyznaniowych i starzenie się ludności gminy.

Czynnikami obniżającymi stopień bezpieczeństwa rozumianego w kategoriach egzystencjalnych jest wysoka stopa bezrobocia (w dużej części bez prawa do zasiłku) i brak możliwości znalezienia etatowej pracy na terenie gminy jak i w okolicznych miastach.

Na terenie gminy nie występują zjawiska przyrodnicze, które mogłyby stanowić poważne zagrożenie dla bezpieczeństwa ludności i jej mienia. Pewnym zagrożeniem są okresowe wezbrania rzek głównie Małej Ślęzy, które w ekstremalnych przypadkach (powódź z lipca 1997r.) mogą powodować lokalne podtopienia obiektów zlokalizowanych w pobliżu brzegów. Większy obszar zagrożony powodzią zlokalizowany jest w południowo-wschodniej części gminy na północ od miejscowości Czesławice. Na tym terenie zlokalizowanych jest kilka budynków mieszkalnych.

9. POTRZEBY I MOŻLIWOŚCI ROZWOJU GMINY

9.1 Potrzeby

Identyfikację potrzeb gminy przeprowadzono w oparciu o rozmowy z mieszkańcami oraz władzami gminy

Analizując potrzeby gminy Ciepłowody należy wyróżnić kilka kategorii. Pierwsza kategoria to potrzeby mieszkańców gminy. Z uwagi na wysokie bezrobocie w gminie pierwszorzędną potrzebę stanowią nowe miejsca pracy. Brak rozwiniętego sektora usługowego i restrukturyzacja rolnictwa, której jesteśmy świadkami sprawia, że duży procent mieszkańców nie posiada stałego miejsca pracy, często nie posiada też prawa do zasiłku.

Inne potrzeby mieszkańców związane są z warunkami życia. Mieszkańcy zabiegają o uzyskanie m.in.: dostępu do sieci wodociągowej, utwardzonej drogi do posesji, dostępu do sieci kanalizacyjnej.

Mieszkańcy prowadzący działalność rolniczą ujawnili potrzebę uzyskania możliwości zalesiania gruntów, na których ze względu na warunki fizjograficzne prowadzenie działalności rolniczej jest utrudnione i zazwyczaj nieopłacalne. Potrzeby mieszkańców w zakresie infrastruktury społecznej stanowi gminny ośrodek zdrowia świadczący usługi zdrowotne dla mieszkańców gminy. Brak jest również terenu, gdzie mogłyby odbywać się wydarzenia sportowe i kulturalne mające charakter imprez masowych.

Druga kategoria potrzeb to potrzeby inwestorów, zarówno wewnętrznych jak i zewnętrznych. Potrzeby te obserwowane są przez władze gminy, do których zgłaszają się osoby chcące nabyć nieruchomość lub podjąć działalność na terenie własnej lub dzierżawionej nieruchomości. Z uwagi na wysokie walory krajobrazowe terenu gminy oraz atrakcyjne położenie gminy od kilku lat notuje się zainteresowanie terenami pod zabudowę jednorodziną. Niestety w gminie występuje bardzo mała ilość terenów posiadających zgodę na przeznaczenie gruntów rolnych na cele nierolnicze. Tylko na terenach posiadających zgodę na zmianę przeznaczenia na cele nierolnicze możliwa jest lokalizacja zabudowy nie związanej z produkcją rolną (jednorodzinnej, usługowej, letniskowej).

Analizując potrzeby gminy z punktu ochrony środowiska największą potrzebą jest system grupowych i lokalnych oczyszczalni ścieków. W pierwszym rzędzie skanalizowania wymaga wschodni obszar gminy znajdujący się w zasięgu zlewni chronionej rzeki Oławy.

9.2 Możliwości rozwoju gminy.

Niski udział terenów komunalnych w ogólnej powierzchni gminy stanowi poważną przeszkodę w inwestowaniu i prowadzeniu racjonalnej polityki przestrzennej. Utrudnia to realizację potrzebnych gminie obiektów infrastruktury (takich jak oczyszczalnie ścieków) jak i nie pozwala na stworzenie oferty terenowej dla inwestorów zainteresowanych zamieszkaniem lub prowadzeniem działalności na terenie gminy.

Z uwagi na wysokie atrakcyjność przyrodniczą i kulturową gminy możliwy jest rozwój w kierunku turystyki rekreacyjnej i wypoczynkowej. Niestety gmina nie posiada rozwiniętej bazy turystycznej i rozwój w kierunku turystyki wiąże się z koniecznością poniesienia wysokich nakładów na zapewnienie odpowiedniego zaplecza obsługi turystycznej. Udokumentowanie występujących z dużym prawdopodobieństwem na terenie gminy wód geotermalnych zapewne poprawiłoby możliwości rozwoju w kierunku szeroko pojętej turystyki.

Szansą dla rozwoju gminy w kierunku usług jest niewątpliwie przebiegająca przez zachodnią część gminy droga krajowa oraz jeden z wariantów planowanej lokalizacji drogi ekspresowej S-5 wraz z węzłem komunikacyjnym na terenie gminy Ciepłowody. Realizacja drogi w znaczny sposób poprawi dostępność gminy i pozwoli na rozwój usług związanych z obsługą ruchu kołowego.

Istniejące zasoby naturalne również tworzą możliwości rozwoju gminy. Bogactwo zasobów mineralnych, których eksploatację wznowiono w ostatnich latach przyczyni się do dalszego rozwoju w kierunku przemysłu wydobywczego. Innym czynnikiem, który może wpłynąć na rozwój gminy są korzystne dla rozwoju odnawialnych źródeł energii wiatry. W ostatnich latach prowadzono badania, których wynik potwierdził możliwość i opłacalność uzyskiwania energii z turbin wiatrowych.

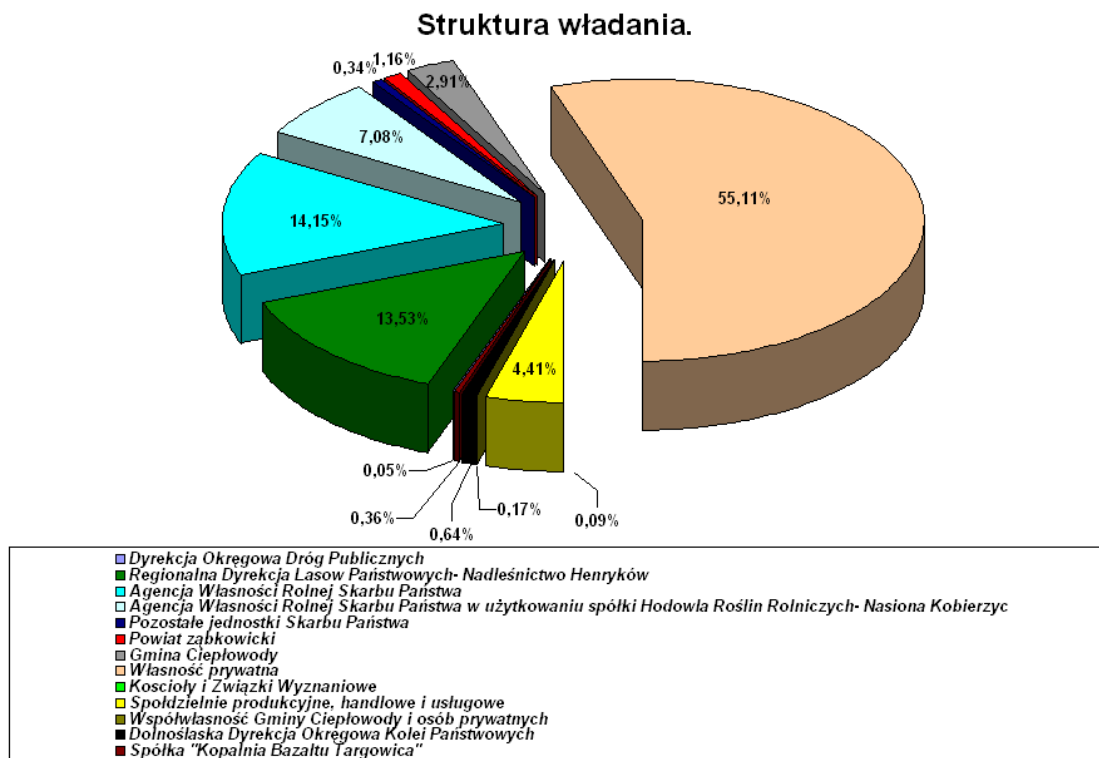
10. STAN PRAWNY GRUNTÓW

W strukturze władania gruntu dominuje własność prywatna. Stanowi ją ponad 55,1% gruntów. Ten typ struktury charakterystyczny jest dla gmin o rolniczym charakterze.

Wysoki jest udział jednostek Skarbu Państwa będących w posiadaniu łącznie 35,7% gruntów gminy Ciepłowody. Wśród jednostek Skarbu Państwa największy udział we władaniu ma Agencja Własności Rolnej Skarbu Państwa - 21,23% oraz Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych - Nadleśnictwo Henryków - 13,53% gruntów w granicach gminy. Wysoki udział AWSRP związany jest z funkcjonowaniem w po II Wojnie Światowej na terenie gminy Państwowych Gospodarstw Rolnych, utworzonych po na bazie wielkoobszarowych gospodarstw poniemieckich, których grunty zostały przejęte przez AWRSP po ich rozwiązaniu.

Niski jest udział własności spółdzielni produkcyjnych, handlowych i usługowych, posiadających 4,41% areалу gminy Ciepłowody.

Udział terenów stanowiących własności gminy jest bardzo niski. Jedynie 2,91% terenów pozostaje we władaniu gminy, z czego duża część stanowi tereny dróg rolnych. Większe obszary stanowiące własność komunalna znajdują się w centralnej części wsi Ciepłowody. We wszystkich pozostałych wsiach gmina dysponuje pojedynczymi, zwykle niewielkimi działkami.

Rozmieszczenie poszczególnych form własności odzwierciedla historyczną strukturę. Wsie o dominacji gospodarki indywidualnej to; Wilamowice- 94%, Targowica- 0%, Piotrowice Polskie- 0%, Dobrzenice- 0%, Kobyła Głowa –75%. Wsie uspołdzielczone to; Baldwinowice- 48%. Wsie popegeerowskie – Janówka, Stary Henryków, Koźmice, Tomice ponad 60%, karczowice – 50%. Wieś Muszkowice jest wsią silnie zalesioną –lasami stanowiącymi własność Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych- Nadleśnictwo Henryków.

11. OBIEKTY I TERENY CHRONIONE NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODRĘBNYCH

Na terenie gminy Ciepłowody występują zarówno obiekty jak i obszary objęte ochroną na podstawie przepisów odrębnych. Wśród nich wyróżnić można:

Obszary chronione na podstawie przepisów o ochronie przyrody:

- Obszar chronionego krajobrazu "Wzgórza Niemczańsko-Strzelińskie",
- Rezerwat przyrody "Muszkowicki Las Bukowy",
- 3 pomniki przyrody.

Obszary chronione na podstawie ustawy z dnia 18 lipca 2001r. *Prawo wodne* (Dz. U. z 2001r. Nr 115, poz.1229):

- Strefa ochrony zlewni Oławy

11.1 Obszary i tereny chronione na podstawie ustawy o ochronie przyrody.

Na terenie gmin Ciepłowody występują następujące obszary objęte obowiązującymi na podstawie w/w ustawy formami ochrony przyrody. Formy ochrony przyrody zostały opisane w punkcie 5 uwarunkowań „Studium...”.

11.2 Prawo wodne.**Zlewnia chroniona rzeki Oławy.**

Wschodnia część Ciepłowodów (ponad 40% powierzchni gminy) położona jest w granicach zlewni chronionej rzeki Oławy. Granica zlewni przebiega na wschód od miejscowości Ciepłowody. W granicach obszaru zlewni chronionej znajdują się miejscowości: Muszkowice, Stary Henryków, Wilamowice, Czesławice, Cienkowice, Baldwinowice, Piotrowice Polskie, Targowica i Janówka wraz z Raczem.

12. OBSZARY NATURALNYCH ZAGROŻEŃ GEOLOGICZNYCH

Na terenie gminy Ciepłowody nie stwierdzono występowania obszarów naturalnych zagrożeń geologicznych.

13. UDOKUMENTOWANE ZŁOŻA KOPALIN ORAZ ZASOBY WÓD PODZIEMNYCH**13.1 Złoże kopalin.**

Obszar gminy Ciepłowody pod względem surowców mineralnych należy do niezbyt zasobnych. Prace poszukiwawcze koncentrowały się głównie w północnej i zachodniej części gminy. Na terenie gminy stwierdzono cztery złoże udokumentowane, jeden obszar prognostyczny przeznaczony do szczegółowego rozpoznania i udokumentowania złoże oraz sześć wystąpień kopaliny mogących mieć znaczenie surowcowe.

L.p.	Nazwa złoże	Lokalizacja złoże	Rodzaj złoże	Powierzchnia złoże	Obszar górniczy	Teren górniczy
1.	Targowica	Targowica	Kamień drogowy i budowlany KD1040	25,9 ha	Targowica I 25,35 ha	Targowica I 1 45,53ha
2.	Targowica wschód	Targowica	Kamień drogowy i budowlany KD9570	11,73 ha	-	-
3.	Szklary Wzgórze Koźmińskie	Tomice	Ruda Niklu RN1180	20,67 ha	-	-
4.	Tomice	Tomice	Kamień drogowy i budowlany Serpentynit	ok. 12 ha	-	-

Źródło: strona internetowa www.baza.pgi.gov.pl

- *Kamienie drogowe i budowlane*

Na terenie gminy Ciepłowody stwierdzono występowanie następujących odmian skalnych, należących do grupy kamieni drogowych i budowlanych: bazalty, , serpentynity, gnejsy, granodioryty i łupki łuszczkowe. Jedynie bazalty posiadają

obszerną dokumentację geologiczną. Występują one w północnej części gminy w pobliżu miejscowości Targowica na granicy z gminą Strzelin. Znajdują się tam dwa złoża udokumentowane: „Targowica” i „Targowica Wschód”. Złoże „Targowica” zostało udokumentowane w 1992 roku w kat. C1 i C2, o zasobach geologicznych (bilansowych) 33 569 tys. ton i o łącznej powierzchni 268 505 m². Jego eksploatacja odbywała się do roku 1991, po czym zaniechano wydobywania. W roku 2005 wydobywanie wznowiono. Zlokalizowane w sąsiedztwie złoża bazaltu „Targowica-Wschód” udokumentowane zostało w 2003r. w kat. C1. Powierzchnia złoża wynosi 115 517m², a jego zasoby szacowane są na 16 515 536ton. W najbliższym czasie planuje się eksploatację tego złoża. Udokumentowane złoża serpentynitów występują w Tomicach. Jego powierzchni wynosi około 12 hektarów. W najbliższych latach Złoże to może stać się przedmiotem eksploatacji.

Większe wystąpienia gnejsów ze śladami dawnej eksploatacji zostały stwierdzone w dwóch miejscach na terenie gminy. Jedno położone jest we wschodniej części gminy na południowy wschód od Wilamowic. Jest to wystąpienie gnejsów (granitognejsów) sylimanitowych należących do krystaliniku wzgórz strzeleńskich. Kamieniołom o wymiarach ok. 50 x 20 x 4m położony jest na zachodnich zboczach wzgórza 253,2m n.p.m. Jest on częściowo porośnięty drzewami i krzewami, a na dnie wyrobiska okresowo zbiera się woda. Szacunkowe zasoby są niewielkie, rzędu kilkuset tysięcy ton. Bliskie sąsiedztwo zabudowań mieszkalnych wsi Wilamowice w pewnym stopniu dyskwalifikuje to wystąpienie jako prognostyczne. Drugie wystąpienie gnejsów zostało zlokalizowane w zachodniej części gminy w rejonie miejscowości Zakrzów (obecnie Kol. Ciepłowody) na wzgórzu Łysica (338,9m n.p.m.). Jest to dość rozległe wystąpienie gnejsów plagioklazowo – mikroklinowych. Podczas wizji terenowej stwierdzono tutaj 5 wyrobisk o przebiegu prawie południkowym, z których największe (100 x 100 x 15m) położone jest po południowej stronie wzgórza. Szacunkowe zasoby (wg inwentaryzacji z 1978 roku) wynoszą ok. 5 mln ton. Wyrobiska w chwili obecnej są częściowo porośnięte krzewami i drzewami, ale dobra lokalizacja, niewielki nakład (ok. 2m) oraz szacunkowe zasoby kwalifikują to wystąpienie gnejsów jako prognostyczne, wymagające dokładnego rozpoznania.

Granodioryty odsłaniają się w południowo – zachodniej części gminy na południe od Karczowic w niewielkim kamieniołomie porośniętym drzewami i krzewami. W orzeczeniu geologicznym wykonanym w 1966 roku skały te zostały określone jako sjenity. Z badań wykonanych w ramach tego orzeczenia wynika, że jest to surowiec o dobrych cechach jakościowych, ale zbyt duży nakład oraz bliskość potoku czynią to wystąpienie nieopłacalnym. Dwa niewielkie kamieniołomy łupków łuszczycowych są zlokalizowane w zachodniej części gminy na południe od Zakrzowa oraz w południowej części gminy na południe od Baldwinowic. Oba wystąpienia są w znacznym stopniu zarośnięte drzewami i krzewami.

▪ *Kwarcyty*

Wystąpienia kwarcytów trzeciorzędowych tworzą drobne wkładki lub soczewki w obrębie serii osadowej i znane są z rejonów Sieroszowa i Baldwinowic. W tych rejonach, jak również w okolicy Czesławic i Ciepłowód zostały przeprowadzone w 1973 roku (I etap) oraz w 1976 roku (II etap), prace geologiczno – poszukiwawcze za kwarcytem. W ramach prac wykonano badania geofizyczne oraz otwory wiertnicze (6 w rejonie Baldwinowic oraz 5 w rejonie Sieroszowa). W żadnym z wierceń nie natrafiono jednak na kwarcyty. Oba etapy poszukiwań zakończyły się wynikiem negatywnym.

▪ *Surowce metaliczne- Rudy niklu*

Na terenie gminy Ciepłowody zostały stwierdzone dwa złoża rud niklu, zlokalizowane w zachodniej części na granicy z gminą Ząbkowice Śląskie, w obrębie której występuje zasadnicza część złoża „Szklary”. Są to złoża: „Szklary – obszar Wzgórza Koźmickie” na północy i niewielka część złoża „Szklary – obszar Szklana Góra” na południu, którego zasadnicza część leży na terenie sąsiedniej gminy. Złoże „Szklary – obszar Szklana Góra” stanowi centralną i jedyną dotychczas eksploatowaną część złoża „Szklary”. Obecnie jest to złoże zaniechane. Jego południowym przedłużeniem jest złoże „Szklary – obszar Wzgórze Siodłowe”, położone całkowicie na terenie gminy Ząbkowice Śląskie. Na terenie całego złoża „Szklary” występują egzogeniczne rudy wietrzeniowe, które utworzyły się w wyniku chemicznego wietrzenia serpentynitów i naturalnego wzbogacenia produktów wietrzenia w nowo powstałe związki niklu – hydrokrzemiany (pimelit, garnieryt, suchardyt i in.). Stopień koncentracji niklu w rudzie jest przestrzennie zróżnicowany. Najbogatsze rudy niklu (>1,5% Ni w rudzie) występują zazwyczaj w przyspągowej partii zwietrzliny, tam, gdzie jej miąższość jest największa. Przed I wojną światową prowadzono eksploatację podziemną, a od 1920 roku do czasu wstrzymania eksploatacji, tj. do 1983 roku złoże eksploatowano odkrywkowo, głównie na potrzeby huty wybudowanej w pobliżu zachodniej granicy złoża. Od 1984 roku Zakłady Górniczo – Hutnicze „Szklary” ostatecznie wstrzymały produkcję.

▪ *Kruszywo naturalne*

Na terenie gminy Ciepłowody nie udokumentowano dotychczas złoża naturalnego. Zlokalizowano jedynie dwa występowania piasku, mogące mieć znaczenie surowcowe.

13.2 Wody podziemne.

Użytkowe poziomy wodonośne na obszarze gminy Ciepłowody występują w utworach czwartorzędu i trzeciorzęd.

W obrębie czwartorzędu piętra wodonośnego wydziela się:

- poziom wodonośny w utworach piaszczysto – żwirowych dolin rzecznych,
- poziom wodonośny w analogicznych litologicznie osadach fluwiogłajalnych (zalegających często poniżej warstw glin zwałowych).

W obrębie trzeciorzędowego piętra wodonośnego wydzielić można dwa poziomy wodonośne:

- poziom górny, występujący bezpośrednio poniżej warstwy utworów czwartorzędowych (zazwyczaj w położeniu podglinowym).
- poziom dolny, występujący poniżej warstwy utworów ilastych i charakteryzujący się zwierciadłem naporowym.

Zlewnia Ślęzy

Miąższość warstw wodonośnych czwartorzędowego piętra wodonośnego – do 5m, miejscami brak czwartorzędowego piętra wodonośnego ze względu na wychodnie utworów krystalicznych.

Miąższość warstw słabo przepuszczalnych izolujących czwartorzędowe piętro wodonośne waha się od 5m do 10m, przy czym na wychodniach utworów krystalicznych brak jest warstwy izolującej. W utworach czwartorzędowych nie występuje użytkowy poziom wodonośny. Podobnie jest w przypadku dolnego poziomu wodonośny w utworach trzeciorzędowych.

Zlewnia Oławy.

Mięszkość warstw wodonośnych czwartorzędowego piętra wodonośnego nie przekracza 5 m, natomiast w jednym otworze w okolicy Baldwinowic ponad 10 m. Mięszkość warstw słaboprzepuszczalnych izolujących czwartorzędowe piętro wodonośne wynosi od 5 m do 10 m. Użytkowy poziom wodonośny w utworach czwartorzędowych nie występuje. Podatność na zanieczyszczenie w centralnej części gminy określa się jako ekstremalnie podatne, w pozostałej części podatne i umiarkowanie podatne. Mięszkość trzeciorzędowego piętra wodonośnego – według dokumentacji Proximy (*Krawczyk et al. 1996*) brak trzeciorzędowego piętra wodonośnego, według Bilansu wodnogospodarczego (*Poprawski et al. 1994*) poniżej 10 m. Wodoprzewodność trzeciorzędowego piętra wodonośnego – według dokumentacji Proximy (*Krawczyk et al. 1996*) brak trzeciorzędowego piętra wodonośnego, według Bilansu wodnogospodarczego (*Poprawski et al. 1994*) poniżej 50 m²/d.

Na terenie gminy Ciepłowody złoża wód głębinowych eksploatowane są obecnie przez następujące ujęcia:

- ujęcie w Starym Henrykowie,
- ujęcie w Ciepłowodach,
- ujęcie w Piotrowicach Polskich,
- ujęcie w Muszkowicach.

Ze studni w Starym Henrykowie, uzyskano wydajność 180m³/h. Woda zanieczyszczona jest w żelazo, mangan, azot amonowy i azotany. Poddawana jest procesowi uzdatniania poprzez napowietrzanie i odżelazianie (filtry ciśnieniowe zamknięte) oraz dezynfekcja podchlorynem sodu na wyjściu ze stacji. Ujęcie to obsługuje wodociągi w Starym Henrykowie, Muszkowicach i Wilamowicach.

Ujęcie w Ciepłowodach funkcjonuje od 1995r. przez ujęcie komunalne składające się z 4 studni głębinowych. Obecnie eksploatowane są dwie z czterech studni, jednak w przypadku niespodziewanego obniżenia zwierciadła wody, możliwe jest awaryjny pobór wody z pozostałych studni. Warstwa wodonośna o miąższości 20÷25 m, charakteryzująca się zwierciadłem swobodnym, ujęta została tutaj na głębokościach: 7,3m i 14,2m. Podczas próbnego pompowania uzyskano z niej wydajności 38,3 m³/h, przy depresji 6,5m i odpowiednio 45m³/h, przy depresji 5,1 m. Ujęcie to obsługuje wodociągi w Brochocinie, Cienkowicach, Ciepłowodach, Dobrzenicach, Jakubowie, Janówce, Kobylej Głowie i Targowicy. Pobierana woda jest dobrej jakości i nie wymaga uzdatniania.

Ujęcie w Piotrowicach Polskich funkcjonuje od 2003r. Jego obecna wydajność wynosi 84 m³/dobę. Eksploatowana woda jest dobrej jakości i nie wymaga uzdatniania, poddawana jest jedynie dezynfekcja podchlorynem sodu na wyjściu ze stacji do zbiornika retencyjnego.

Wydajność ujęcia w Muszkowicach spada od 11 m³/h do 2,15 m³/h w 1994r.

Na wymienionych ujęciach bazują następujące wodociągi.

- wodociąg grupowy: Ciepłowody-Cienkowice, zasilany obecnie przez dwie studnie wiercone, zaopatrujący w wodę: Ciepłowody, Cienkowice, Jakubów i Kobylą Głowę, z którego średni pobór wody w 1995r. wyniósł 70m³/d.
- wodociąg grupowy: Targowica-Janówka, zasilany z ujętego źródła i studni o wydajności 4,5 m³/d, zlokalizowanych w Targowicy, z którego średni pobór wody w 1995roku wyniósł 16m³/d.
- wodociąg grupowy: Muszkowice-Czesławice, zasilany z ujętego źródła na terenie Muszkowic, z którego średni pobór wody w 1995roku wyniósł 49m³/d.

- wodociąg lokalny we wsi Stary Henryków, zasilany ze studni znajdującej się na terenie SHR i eksploatowanej przez Zakład Nasiennictwa w Henrykowie.
- wodociąg lokalny w Jakubowie i Janówce, oparty na studniach infiltracyjnych, obecnie nieczynny ze względu na złą jakość wody.

Na terenie zlewni Małej Ślęzy wodociągi nie występują we wsiach: Karczowice, Koźmice i Tomice. Na obszarach niezwodociągowanych złoża wód eksploatowane są przez pojedyncze studnie kopane.

14. TERENY GÓRNICZE

Na północno-wschodniej części gminy Ciepłowody na granicy z gminą Strzelin zlokalizowany jest teren górniczy „Targowica I”. Złoże „Targowica” zostało udokumentowane w 1992 roku w kat. C1 i C2, o zasobach geologicznych (bilansowych) 33 569 tys. ton bazaltu i o łącznej powierzchni 268 505 m².

Jego eksploatacja odbywała się do roku 1991, po czym zaniechano wydobywania. W ostatnim roku (2005) nastąpiło wznowienie wydobywania.

Powierzchnia obszaru górniczego „Targowica I”: 253 476m².

Powierzchnia terenu górniczego „Targowica I”: 1 455 262m².

W sąsiedztwie złoża „Targowica” znajduje się złoże bazaltu „Targowica- Wschód”, które zostało udokumentowane w 2003 roku w kat. C1. W najbliższym czasie planuje się wyznaczenie obszaru i terenu górniczego dla tego złoża i eksploatację złoża.

Teren górniczy planuje się również wyznaczyć dla złoża serpentynitów w Tomicach.

15. STAN SYTEMU KOMUNIKACJI

15.1 Komunikacja kolejowa.

Przez teren gminy Ciepłowody przebiegają dwie linie kolejowe o znaczeniu lokalnym.

- **Linia Nr 320 relacji Kondratowice – Ciepłowody – Ząbkowice Śląskie.**

Długość linii wynosi ok. 27 km, w tym w granicach gminy ok. 12km. Linia przebiega przez środkową i zachodnią część gminy w granicach obrębów Dobrzenice, Ciepłowody, Karczowice i Tomice.

Na trasie kolejowej zlokalizowane są obiekty inżynierskie:

- most o długości 2,70 m - konstrukcja masywna- 8,808km trasy,
- most o długości 9,70 m - konstrukcja masywna- 9,970km trasy,
- wiadukt o długości 15,50 m - konstrukcja stalowa- 13,278km trasy,
- wiadukt o długości 5,60 m - konstrukcja masywna- 16,196km trasy.

Przewozy na linii Nr 320 zawieszono w 1994r. Z uwagi na zły stan techniczny torowiska linia wymaga remontu.

- **Linia Nr 335 relacji Henryków – Targowica – Ciepłowody.**

Długość linii wynosi ok. 10km, w tym w granicach gminy ok. 7,5km. Linia przebiega przez wschodnią część gminy w granicach obrębów Ciepłowody, Targowice i Stary Henryków.

Na trasie kolejowej zlokalizowane są obiekty inżynierskie:

- wiadukt o długości 13,00 m - konstrukcja masywna- 3,548km trasy,
- wiadukt o długości 10,75 m - konstrukcja masywna- 5,956km trasy.

Przewozy pasażerskie na linii Nr 335 zawieszono w 1989r., natomiast towarowe w 1991r.

Stan techniczny trasy na odcinku Ciepłowody – Targowica można ocenić jako dobry, natomiast odcinek Targowica – Henryków został w latach 1992-1993 częściowo rozebrany. Tory na długości ponad 1,5km na odcinku pomiędzy Starym Henrykowem i Targowicą od 4,520km do 6,020km zostały zdemontowane.

W miejscowości Ciepłowody, zlokalizowana jest stacja kolejowa wraz z budynkiem warsztatowym. Budynek stacji pełni obecnie funkcje mieszkalną, natomiast budynek warsztatowy nie jest użytkowany. Stan techniczny budynku stacji jest dobry. Parowozownia ulega powolnej dewastacji. Obiekty te figurują w ewidencji konserwatora zabytków.

15.2 Komunikacja drogowa.

Sieć komunikacji drogowej gminy Ciepłowody nie jest gęsta. Tworzą ją drogi publiczne o łącznej długości ok. 75km. Najważniejszym szlakiem komunikacyjnym przebiegającym przez teren gminy jest zlokalizowana w zachodniej części gminy droga krajowa Nr 8 relacji Warszawa – Kudowa Zdrój. W granicach gminy znajduje się tylko odcinek o długości około 1,5 kilometra. Połączenie komunikacyjne pomiędzy poszczególnymi miejscowościami wchodzącymi w skład gminy Ciepłowody oraz gmin sąsiednich zapewniają drogi powiatowe:

- Droga Nr 3170D – relacji Sarby - Ciepłowody, długość w granicach gminy 4,75km,
- Droga Nr 3004D – relacji Ciepłowody - Jodłownik, długość w granicach gminy 3,60km,
- Droga Nr 3070D – relacji Skoroszewice – Ząbkowice Śląskie, długość w granicach gminy 9,30km,
- Droga Nr 3172D – relacji Piotrowice Polskie – Henryków, długość w granicach gminy 9,15km,
- Droga Nr 3167D – relacji Kobyła Głowa – Tomice, długość w granicach gminy 3,50km,
- Droga Nr 3169D – relacji Stary Henryków – Wilamowice, długość w granicach gminy 2,65km,
- Droga Nr 3203D – relacji droga Nr3170D – Cienkowice, długość w granicach gminy 0,90km,
- Droga Nr 3203D – relacji droga Nr3171D – Czesławice, długość w granicach gminy 7,00km,
- Droga Nr 3163D – relacji Koźmice - Bobolice, długość w granicach gminy 2,60km,
- Droga Nr 3173D – relacji Baldwinowice - Sieroszów, długość w granicach gminy 1,70km,
- Droga Nr 3048D – relacji Baldwinowice - Żelowice, długość w granicach gminy 9,20km,
- Droga Nr 3204D – relacji Stary Henryków - Zarzyca, długość w granicach gminy 4,55km,
- Droga Nr 3168D – relacji Dobrzenice - Brochocin, długość w granicach gminy 2,90km,
- Droga Nr 3186D – relacji Dobrzenice - Zarzyca, długość w granicach gminy 1,95km,

Powyższy układ drogowy uzupełniają drogi gminne obsługujące miejscowości gminy Ciepłowody.

- Droga Nr 4518001 – przebiegająca przez wieś Ciepłowody (od posesji Nr 19 do posesji Nr 29) - utwardzona droga dojazdowa o długości 850 metrów.

- Droga Nr 4518002 – przebiegająca przez wieś Ciepłowody (do osiedla budynków jednorodzinnych) - utwardzona droga dojazdowa o długości 520 metrów.
- Droga Nr 4518003 – przebiegająca przez wieś Ciepłowody (od posesji Nr 2 do posesji Nr 6) - utwardzona droga dojazdowa o długości 380 metrów (nawierzchnia jezdni asfaltowa).
- Droga Nr 4518004 – przebiegająca przez wieś Ciepłowody (od posesji Nr 8 do posesji Nr 11) - utwardzona droga dojazdowa o długości 230 metrów (nawierzchnia jezdni asfaltowa).
- Droga Nr 4518005 – przebiegająca przez wieś Ciepłowody (od posesji Nr 51 do szkoły) - utwardzona droga dojazdowa o długości 270 metrów (nawierzchnia jezdni asfaltowa).
- Droga Nr 4518006 – przebiegająca przez wieś Ciepłowody (od posesji Nr 124 do posesji Nr 143) - utwardzona droga dojazdowa o długości 650 metrów.
- Droga nr 4518007 – przebiegająca przez wieś Ciepłowody (od posesji Nr 146 do posesji Nr 148) - utwardzona droga dojazdowa o długości 150 metrów.
- Droga nr 4518008 – relacji Jakubów - Janówka - nieutwardzona droga dojazdowa o długości 2100 metrów.
- Droga nr 4518009 – przebiegająca przez wieś Wilamowice - w części utwardzona droga dojazdowa o długości 520 metrów (nawierzchnia jezdni asfaltowa).
- Droga nr 4518010 – przebiegająca przez wieś Piotrowice Polskie - w części utwardzona droga dojazdowa o długości 720 metrów (nawierzchnia jezdni asfaltowa).
- Droga nr 4518011 – przebiegająca przez wieś Kobyla Głowa - utwardzona droga dojazdowa o długości 570 metrów (nawierzchnia jezdni asfaltowa).
- Droga nr 4518012 – przebiegająca przez wieś Stary Henryków - utwardzona droga dojazdowa o długości 350 metrów (nawierzchnia jezdni z kostki brukowej).
- Droga nr 45180xx – przebiegająca przez wieś Stary Henryków - utwardzona droga dojazdowa o długości 350 metrów (nawierzchnia jezdni asfaltowa).
- Droga nr 4518013 – przebiegająca przez wieś Muszkowice - nieutwardzona droga dojazdowa o długości 420 metrów.
- Droga nr 4518014 – przebiegająca przez wieś Karczowice - utwardzona droga dojazdowa o długości 220 metrów (nawierzchnia jezdni z kostki brukowej).

16. STAN SYSTEMU INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ

16.1 Stopień uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej.

Stopień uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej na terenie gminy Ciepłowody jest bardzo niski. Brak rozwiniętej sieci kanalizacyjnej oraz lokalnych oczyszczalni ścieków stanowi największe zagrożenie, zarówno dla wód powierzchniowych jak i podziemnych na obszarze gminy Ciepłowody.

Miejscowości gminy Ciepłowody są dobrze zwodociągowane. Sieć wodociągowa ma długość 42 kilometrów i obsługuje 753 gospodarstwa domowe położone na terenie wszystkich miejscowości gminy. Zużycie wody w 2006r. wyniosło 58500m³, co w przeliczeniu na 1 mieszkańca gminy daje około 18 m³. Wskaźnik ten obniżył się w ostatnich latach i jest niższy niż średnia w powiecie ząbkowickim. Obecnie 14 wsi zasilanych jest z wodociągów wiejskich. Są to: Ciepłowody wraz z Kolonią Ciepłowody, Baldwinowice, Brochocin, Cienkowice, Czesławice, Jakubów, Janówka, Dobrzenice, Kobyla Głowa, Muszkowice, Piotrowice

Polskie, Stary Henryków, Targowica. W pozostałych wsiach woda pobierana jest z lokalnych wodociągów zagrodowych zasilanych ze studni przydomowych o różnej głębokości i jakości wody.

W roku 2000 gmina dysponowała jednym wodociągiem grupowym, dwoma wodociągami lokalnymi oraz jednym wodociągiem zasilanym w wodę pochodzącą z sąsiedniej gminy - Ziębice. Wodociąg grupowy zasilany jest z ujęcia wody w Cienkowicach i dostarcza wodę do odbiorców w dziewięciu wsiach: Ciepłowody wraz z Kolonią Ciepłowody, Brochocin, Cienkowice, Jakubów, Janówka, Dobrzenice, Kobyla Głowa, Targowica. W skład wodociągu wchodzi ponadto:

- stacja wodociągowa ze dwoma zbiornikami wyrównawczymi w Ciepłowodach o pojemności 50m³ każdy,
- pompownie strefowe –dwie w Ciepłowodach , jedna w Brochocinie i jedna w Jakubowie,
- dwa zbiorniki wyrównawcze we wsi Jakubów o pojemności 50m³ każdy,
- przesyłowa sieć wodociągowa.

Stan sieci wodociągowej w większości wsi jest dobry. Wodociągi realizowane były w różnych okresach stąd w skład sieci wodociągowej wchodzi odcinki starsze wykonane z żeliwa lub stali jak też nowsze wykonane z PVC. Wymiany wymaga wodociąg doprowadzający wodę do wsi Czesławice oraz sieci we wsiach Czesławice i Muszkowice.

Poniższe zestawienie przedstawia zestawienie danych dotyczących sieci wodociągowej i kanalizacyjnej w latach 2001 -2006.

Rok	Długość sieci kanalizacyjnej (km)	Długość Sieci wodociągowej (km)	Łączna liczba połączeń do sieci kanalizacyjnej	Łączna liczba połączeń do sieci wodociągowej	Ścieki odprowadzane siecią kanalizacyjną (m ³)	Zużycie wody w gospodarstwach domowych (m ³)
2001	0,7	39,1	9	610	3400	69300
2003	0	42,0	4	680	3000	69000
2006	1,5	41,6	28	753	4200	58500

Tabela: Wodociągi i kanalizacja w latach 2001-2006.

Źródło danych: Raport o stanie środowiska w województwie dolnośląskim w 2002r., Raport o stanie środowiska w województwie dolnośląskim w 2004r., Raport o stanie środowiska w województwie dolnośląskim w 2007r., sporządzony przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska we Wrocławiu.

Wyraźnie zauważalne jest opóźnienie w realizacji sieci kanalizacyjnej w stosunku do realizacji sieci wodociągowej. Tylko mały procent wody dostarczonej do gospodarstw domowych trafia do sieci kanalizacyjnej. Część ścieków odprowadzana jest do zbiorników bezodpływowych, skąd wywożone są później beczkownikami ZUK Ziębice do oczyszczalni. Wiele z tych zbiorników nie jest jednak szczelna i ścieki przenikają do gruntu. W większości nieczystości odprowadzane są bez właściwego oczyszczania do lokalnych cieków i rowów melioracyjnych. Prowadzi to do skażenia bakteriologicznego oraz zanieczyszczenia wód i gruntów. Wpływa to również na zaburzenia funkcjonowania systemu odwadniania. Zanieczyszczone rowy tracą drożność i zmieniają się w sadzawki, będące wylęgarnią różnego rodzaju insektów. Pojawia się także nieprzyjemny zapach, który wpływa na obniżenie walorów tych miejsc.

Na terenie gminy Ciepłowody funkcjonują obecnie trzy zbiorowe i jedna indywidualna oczyszczalnia ścieków.

L.p.	Lokalizacja	Pochodzenia ścieków	Rodzaj ścieków	Typ oczyszczalni
1.	Na terenie Okręgowej Spółdzielni Mleczarskiej „GOMI”- Zakład Produkcyjny w Ciepłowodach	Teren zakładu	Przemysłowe mleczarskie i socjalno bytowe zakładu	mechaniczno-biologiczny.
2.	Oczyszczalnia przy szkole podstawowej w Ciepłowodach	Teren szkoły i pobliskich budynków mieszkalnych (11 rodzin)	bytowo-gospodarcze;	<u>mechaniczno-biologiczny.</u>
3.	Zbiorowa oczyszczalnia ścieków w Kobylej Głowie	Zabudowa mieszkaniowa wsi (23 budynki)	bytowe	<u>mechaniczno-biologiczny.</u>
4.	Przydomowa oczyszczalnia ścieków w Kobylej Głowie	Zabudowa mieszkaniowa wsi (2 budynki)	bytowe	<u>mechaniczno-biologiczny.</u>

Tabela: Zbiorowe i indywidualne czyszczalnie ścieków

Źródło: Dane z Urzędu Gminy w Ciepłowodach.

Proces porządkowania gospodarki ściekowej został rozpoczęty przez realizację sieci kanalizacyjnej we wsi Kobyla Głowa. Zrealizowano tam dwie oczyszczalnie ścieków oraz sieć kanalizacyjną o długości 1132m. Jedna z oczyszczalni jest oczyszczalnią przydomową o przepustowości $Q=1,1\text{m}^3/\text{d}$. Oczyszcza ona ścieki pochodzące z jednego budynku mieszkalnego zamieszkanego przez dwie rodziny. Druga oczyszczalnia jest oczyszczalnią zbiorową o przepustowości $Q=13,0\text{m}^3/\text{d}$. Odprowadzane są do niej ścieki z 23 budynków mieszkalnych. Na terenie wsi Ciepłowody istnieją dwie lokalne oczyszczalnie ścieków, Jedna o przepustowości $Q=23,0\text{m}^3/\text{d}$ obsługuje szkołę oraz 23 budynki mieszkalne. Druga, zakładowa zlokalizowana jest na terenie zakładu produkcyjnego należącego do Okręgowej Spółdzielni Mleczarskiej „GOMI” z Grodkowa.

Na terenie gminy występują krótkie odcinki kanalizacji deszczowej odprowadzające wody opadowe do rowów melioracyjnych i wód powierzchniowych.

Z uwagi na to, że znaczna część położona jest w zasięgu zlewni chronionej rzeki Oławy i rzeki Ślęzy (strefa pośrednia ochrony ujęć wodnych dla miasta Wrocławia) niezbędne jest uzyskanie na tym obszarze wód I klasy czystości. W związku z tym należy w pierwszej kolejności skanalizować wsie, wybudować oczyszczalnie ścieków (grupowe, bądź lokalne) i uporządkować gospodarkę odpadami.

16.2 Stopień uporządkowania gospodarki energetycznej.

Energia elektryczna.

Teren gminy Ciepłowody zaopatrywany jest w energię elektryczną z głównych punktów zasilania położonych w Ząbkowicach Śląskich i Strzelinie. Energia elektryczna dostarczana jest do stacji transformatorowych w poszczególnych miejscowościach za pomocą napowietrznych linii średniego napięcia 20kV.

Gaz.

Gmina nie jest zgazyfikowana. Przez teren gminy nie przebiegają gazociągi. Mieszkańcy korzystają z butli, jak też coraz częściej z indywidualnych zbiorników na gaz o pojemności od 1 do 5m³ lokalizowanych na terenie obsługiwanych nieruchomości. W większości miejscowości funkcjonują punkty wymiany butli z gazem.

Ciepłownictwo.

Gmina Ciepłowody nie posiada centralnych źródeł zaopatrzenia w ciepło. Większość budynków mieszkalnych jak i budynków użyteczności publicznej zaopatrywane jest w ciepło z indywidualnych kotłowni na paliwo stałe. Pojedyncze budynki (m.in. szkoła) wyposażone są w instalację na olej opałowy.

Telekomunikacja.

Mieszkańcy Ciepłowodów podłączeni są do sieci telefonicznej za pomocą napowietrznych i podziemnych linii kablowych. Przez teren gminy przebiega linia światłowodowa relacji Bielawa - Przeworno jednak z uwagi na brak połączenia gmina z niej nie korzysta. Centrala telefoniczna zlokalizowana na terenie wsi Ciepłowody jest przestarzała i niedostosowana do współczesnych wymagań (zbyt mała pojemność).

16.3 Stopień uporządkowania gospodarki odpadami.

Na terenie gminy znajduje się składowisko odpadów zlokalizowane w wyrobisku w miejscowości Janówka. Obszar składowiska zajmuje 0,27 ha. Teren oddalony jest o 750m od najbliższej zabudowy (Myszkowice, gm. Strzelin) oraz 1200 m od wsi Janówka. Teren jest ogrodzony, posiada zamkniętą bramę wjazdową, otoczony jest strefą ochronną 500 m. Brak jest zabezpieczeń przed negatywnym wpływem na środowisko. Budowa geologiczna stanowią gliny, co daje dobrą gwarancję izolacyjną od występujących w tym rejonie wód gruntowych. Początkowa pojemność składowiska wynosiła 2500 m³. Obecnie jest ono już wyeksploatowane i gmina nie posiada nowej lokalizacji dla składowania odpadów stałych z terenu gminy. W roku 2003 mieszkańcy wytworzyli 241,9 Mg odpadów. Obecnie umowy na odbiór odpadów posiada 73% mieszkańców. Często mieszkańcy posiadający umowę nie wnoszą opłat za wywóz odpadów, co prowadzi do składowania odpadów w miejscach do tego nie przeznaczonych. Prowadzi to do powstawania dzikich wysypisk śmieci, które stanowią lokalne zagrożenie dla środowiska.

17. UWARUNKOWANIA PRZEDSTAWIONE W FORMIE GRAFICZNEJ.

Zbiorcze uwarunkowania gminy Ciepłowody przedstawiono na załączonym rysunku pt. „Uwarunkowania”.